

Sisekaitseakadeemia  
Sisejulgeoleku instituut

Anete Lokk

**SUUNATUD ILLEGAALNE MIGRATSIOON KUI  
HÜBRIIDNE VÄLJAKUTSE EESTI SISEJULGEOLEKULE  
VALGEVENE HÜBRIIDRÜNNAKUTE NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja: Ramon Loik, MA

Tallinn 2022

Sisekaitseakadeemia sisejulgeoleku instituut	Juuni 2022
Töö pealkiri eesti keeles: Suunatud illegaalne migratsioon kui hübriidne väljakutse Eesti sisejulgeolekule Valgevene hübriidrünnakute näitel	
Töö pealkiri võõrkeeles: <i>Facilitated illegal migration as a hybrid challenge to the internal security of Estonia based on the hybrid attacks of Belarus</i>	
<p>Lühikokkuvõte: Magistritöö on koostatud eesti keeles, võõrkeelne resümee on inglise keeles. Töö maht koos lisadega on 95 lk, millest 69 lk moodustab magistritöö põhiosa. Töös on kasutatud 100 eesti- ja ingliskeelset allikat. Töö sisaldab 4 joonist ja 3 lisa.</p> <p>Magistritöö eesmärgiks on Valgevene hübriidrünnaku kaudu välja selgitada, kuidas suunatud migratsiooni kasutatakse hübriidsõja strateegias ja teha uuringupõhised ettepanekud, milliste meetmetega on võimalik tõsta sellekohast Eesti sisejulgeoleku valmisolekut.</p> <p>Magistritöö teoreetilises osas analüüsiti käsitlusi hübriidrünnaku olemusest ja komponentidest ning keskenduti süvendatult ebaseaduslikule rändele kui hübriidrünnaku ühele meetodile. Empiirilise uuringu uurimisstrateegiaks oli juhtumiuuring, andmekogumismeetoditeks dokumendianalüüs ja poolstruktureeritud ekspertintervjuud. Andmete töötlemiseks kasutati programmi Nvivo 10.</p> <p>Uuringuga leiti vastused järgmistele uurimisküsimustele: 1) Kuidas suunatud migratsiooni kasutatakse hübriidsõja meetmena? 2) Kuidas Valgevene rakendas suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias Leedu, Läti ning Poola suhtes perioodil 2021-2022? 3) Millised Leedu, Läti ning Poola poolt rakendatud vastumeetmed tõid kaasa migrantide surve vähenemise riigipiiril? 4) Milliseid meetmeid peaks Eesti ametkonnad täiendavalt arendama, et toime tulla analoogse hübriidrünnakuga?</p> <p>Magistritöö tulemusena selgus, et analoogse hübriidrünnaku puhul peaks Eesti kajastama olukorda võimalikult realselt ning teavitama avalikkust, hoidma riigis ühtsust ja probleemide tekkimisel need kiirelt lahendama, võtma vastu välisabi, saatma migrante piirilt tagasi, maksma migrantidele rahalist toetust, vajadusel rajama ajutisi piiritõkkeid, kasutama piiril tehnoloogiat ning suurendama piiril olevat isikkoosseisu. Analoogse hübriidrünnaku ennetamiseks peaks Eestis erinevad asutused omavahel kokku leppima tööjaotuse ja kohustused kriisiolukorras, ehitama võimalikult kiiresti välja idapiiri, viima läbi vajalikud õigusmuudatused, hoidma häid suhteid liitlastega ning rajama vajalikke seiresüsteeme.</p> <p>Geograafiliselt Eestile nii lähedal toimunud suunatud rände juhtumi uurimine on uudne ja uurimistulemuste ettepanekud on rakendatavad julgeolekupoliitika kujundamisel.</p>	
Lisad: -	
Võtmesõnad: hübriidsõda, julgeolek, sisejulgeolek, rändekriis, migrandid, ränne	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>hybrid warfare, security, internal security, migrant crises, migrants, migration</i>	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Töö autor: Anete Lokk	
Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	Kommentaar (soovi korral)
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Ramon Loik	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor/instituudi juhataja: Erkki Koort	Allkiri:

# SISUKORD

MÕISTETE LOETELU .....	4
SISSEJUHATUS .....	5
1. EBASEADUSLIK RÄNNE HÜBRIIDSE VÄLJAKUTSENA .....	10
1.1. Hübriidoht ning selle põhikarakteristikud .....	10
1.2. Suunatud migratsioon kui hübriidoht .....	17
2. EESTI VALMISOLEK ANALOOGSE HÜBRIIDSE RÜNNAKU KORRAL .....	32
2.1. Metoodika ja valim .....	32
2.2. Rändekriisi sündmuste vahelised seosed .....	36
2.2.1. Suunatud migratsiooni kasutamine Valgevene hübriidsõja strateegias .....	36
2.2.2. Läti, Leedu ja Poola vastumeetmete efektiivsus .....	44
2.3. Ekspertintervjuude analüüs .....	52
2.4. Järeldused ja ettepanekud .....	70
KOKKUVÕTE .....	74
SUMMARY .....	78
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU .....	79
JOONISTE LOETELU .....	91
LISAD .....	92
Lisa 1. Ekspertintervjuu küsimuste parandused peale pilootintervjuud.....	92
Lisa 2. Ekspertintervjuu küsimused .....	94
Lisa 3. Ekspertintervjuude analüüsi kodeerimistabel.....	95

## MÕISTETE LOETELU

Sunnitud ja suunatud migratsioon – piirideülene populatsiooni liikumine, mida luuakse või manipuleeritakse tahtlikult, et saavutada poliitilisi, sõjalisi ja/või majanduslikke mõõndusi sihtriigilt või -riikidelt (Greenhill, 2010, p. 144).

Lähteriigid – riigid või regioonid, kust teadaolevalt migrandid Valgevenesse reisisid, nt Kurdistan, Süüria, Lähis-Ida, Afganistan, Kesk-Aasia, Bangladesh, Aafrika, Iraak, Kongo (Marnot, 2022, lk 6, 9).

Hübriidsõda – sõda, mis koosneb erinevatest komponentidest.

Hübriidoht – hübriidsõja element, mis aitab realiseerudes kaasa hübriidsõja edule (Sazonov, *et al.*, 2020, lk 12).

Hübriidrännak – realiseerunud hübriidohud, mida vastane on kasutanud hübriidsõjas.

Toimija (*actor*) – rahvusvahelisel areenil tegutsevad ja suhtlevad subjektid, näiteks riigid, valitsusvälised toimijad, inivid, kollektiivid, sotsiaalsed grupid, organisatsioonid jne (Spindler, 2013, p. 28).

Migrant – inimene, kes lahkub oma tavapärasest elukohast kas riigisisiselt või teise riiki ajutiselt või jäädavalt mitmel erinevatel põhjustel (Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon, 2019, p. 132).

Põgenik – inimene, kes on olnud sunnitud oma kodust lahkuma (Pagulasabi).

Ebaseaduslik migrant – inimene, kes kolib või on kolinud teise riiki, kuhu tal ei ole seaduste või rahvusvaheliste kokkulepete alusel õigust siseneda või olla (Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon, 2019, p. 133).

Agressorriik – riik, kes paneb toime hübriidrännaku mõjutatava riigi vastu.

Mõjutatav riik – riik, kelle vastu agressorriik paneb toime hübriidrännaku.

## SISSEJUHATUS

Tänapäeva ühiskonnas on arenenud tehnoloogia ning erinevate meetodite kasutamise tõttu muutunud sõjapidamine keerulisemaks kui varem – välja on kujunenud hübriidsõda, kus erinevad toimijad mõjutavad endale vaenulikku sihtriiki või organisatsiooni erinevate komponentide kaudu, et saavutada enda eesmärgid. NATO Strategic Communication Centre of Excellence (edaspidi NATO StratCom COE) toob välja, et sõna “hübriid” kasutatakse paljude nähtuste kirjeldamiseks, mille hulka kuuluvad näiteks “desinformatsioon, küberrünnakud, suunatud migratsioon, spionaaž, rahvusvahelise õiguse manipulatsioon, jõu kasutamise ähvardused, poliitiline õõnestamine, sabotaaž, terrorism, majanduslik surve ja energia sõltuvus” (Aday, *et al.*, 2019, p. 8). Seega on ühe hübriidrünnaku meetodina välja toodud ka suunatud migratsioon.

2015. aastal toimus Euroopas suur rändekriis, mille tagajärjel sisenes Euroopa Liitu mitmeid erinevaid teekondasid pidi üle miljoni põgeniku. Lõuna-Euroopa riigid, peamiselt Itaalia ja Kreeka, ei suutnud rändevogusid ohjeldada ning Euroopa Liidu välispiir oli halvasti valvatud. 2015. ja 2016. aastal ületasid ebaseaduslikult Euroopa Liidu piiri üle 2,3 miljoni põgeniku ning varjupaigataotluse esitasid mõnele Euroopa Liidu liikmesriigile kokku üle miljoni inimese (Euroopa Parlament, 2021). Rändekriisi tõttu tekkisid Euroopa Liidu liikmesriikide vahele lahkkelid, mida iseloomustas poliitiline polariseerumine (Valdaru, *et al.*, 2017), desinformatsiooni levimine (Butcher & Neidhardt, 2020), rahutused liikmesriikides (Andretta & Pavan, 2018) ning küberrünnakute suurenemine (European Union Agency for Cybersecurity, 2020). Neid kõiki peetakse hübriidsõja komponentideks, mis samaaegselt toimides võivad riikide julgeolekut mõjutada. 2015. aastal eskaleerunud sündmused Euroopas näitasid Euroopa Liidu nõrkusi, mida on pahatahtlike kavatsustega toimijatel võimalik tulevikus ära kasutada. Eesti julgeolek sõltub Euroopa Liidu ühtsusest, mille tõttu on rünnakud Euroopa Liidu vastu julgeolekuohuks Eestile.

Magistritöö on **aktuaalne** mitmel põhjusel. 2022. aastal võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegilise kompassi, kus toodi välja, et Euroopa Liidus on ebastabiilsus, mis soodustab Euroopa julgeolekut mõjutavaid ohte, näiteks terrorismi, äärmuslust, organiseeritud kuritegevust, hübriidkonflikte, küberrünnakuid ning ebaseadusliku rände ärakasutamist (Euroopa Liidu Nõukogu, 2022, lk 8). Siseministeriumi siseturvalisuse arengukava 2020-2030 dokumendis on välja toodud, et siseturvalisuse

vaatenurgast on kasvav ränne, sealhulgas ka ebaseaduslik ränne, sisejulgeoleku valdkonnale oluline tegur, millele soovitakse rohkem tähelepanu suunata (Siseministeerium, 2021, lk 4). Samuti on arengukavas mainitud, et lähikümnenditel on oodata ebaseadusliku migratsiooni suurenemist, mille tõttu peavad riigid hakkama kasutusele võtma meetmeid, takistamaks ebaseaduslikku rännet (Siseministeerium, 2021, lk 14). Kaitsepolitsei 2020-2021 aastaraamatus on rõhutatud, et rände surve Eestisse ei vähene, sest Eestil on mitmeid tõmbefaktoreid ning Eesti on migrantidele nii huvipakkuvaks siht- kui ka transiitriigiks (Kaitsepolitseiamet, 2021, lk 37).

Kuigi 2015. aastal toimunud ebaseaduslik ränne Euroopas ei mõjutanud Eestit nii palju kui põgenike siht-või transiitriike, mõjutas rändekriis Eesti elanike ohutaju. 2015. aasta sügisel hindasid Eesti elanikud sisserännet kõige tähtsamaks probleemiks, mis Eesti riiki ohustab – immigratsiooni pidasid ohuks 45% eestlastest, samas kui tähtsuselt teisel kohal olevat majandust pidasid ohuks 29% elanikest (Eurobaromeeter, 2015, lk 8). 2015. aasta rändekriis näitas, et eestlased peavad sisserännet suureks ohuks siseturvalisusele ning ebaseaduslik migratsioon on eestlaste jaoks tähtis probleem. Teema aktuaalsust näitab ka Välisluureameti 2021. aasta raportis välja toodud suurenev julgeolekuoht Valgevene ning Venemaa koostöö näol, kus Venemaa kasutab Valgevenet ära oma huvide realiseerimiseks (Välisluureamet, 2021, lk 14). Eesti julgeolekut nõrgendab ka 2022. aasta veebruaris alanud Ukraina ja Venemaa vaheline sõda, mis halvendab üldist julgeolekut Ida-Euroopas ning mille tõttu on Eestisse saabunud üle 35 000 põgeniku, kelle ülalpidamine võib valmistada Eestile raskusi (Politsei- ja Piirivalveamet, 2022).

Euroopa Liit asub geograafiliselt lähedal ebastabiilsetele riikidele, mille tõttu on seal toimuvate konfliktide korral Euroopa riigid paljudele inimestele ihaldusväärsedeks sihtriikideks. Suurenevat ebaseaduslikku migratsiooni illustreerivad näiteks Euroopa Liidu rändekriis 2015. aastal ning 2021. aastal Valgevenest Leetu, Läti ja Poola saabuvad immigrandid. Põgenikevood näitavad aina enam Euroopa Liidu ning selle liikmesriikide nõrkusi ebaseadusliku migratsiooniga tegelemisel, mida on tulevikus võimalik pahatahtlikel toimijatel ära kasutada ühe hübriidohu meetmena (Nedergaard, 2019; Borowicz, 2017). Suunatud migratsioon võib suurendada terrorismiohtu, õõnestada liikmesriikide vahelisi suhteid ning halvata riikides vajalike teenuste toimimise protsesse.

Magistritöö on **aktuaalne**, sest Eesti Vabariigi jaoks on ebaseaduslik migratsioon üha suurenev julgeoleku väljakutse (Siseministeerium, 2021; Kaitsepolitsei amet, 2021). 2021. aastal on suurenenud migrantide liikumine Leetu, Läti ning Poola, mis tõstatab vajaduse ka Eestis olla paremini ette valmistunud migrantide voogudega toimetulekuks. Seetõttu on vaja uurida, kuidas on 2021. aasta sündmused Leedu, Läti ning Poola piiril neid riike mõjutanud, mis otsuseid on teised toimijad migrandikriisi süvenedes vastu võtnud ning milliste meetmetega Leedu, Läti ning Poola Valgevene hübriidrännaku vastu võitlesid. Kogutud informatsiooni kaudu on võimalik eelnevate kogemuste kaudu selgeks teha, millised meetmed töötavad ja millised mitte ning selle kaudu tulevikus paremini migrantide voogudeks valmistuda ja hübriidrännakutega toime tulla.

Magistritöö keskne uurimisteema on seotud sisejulgeolekuga, sest migratsioon mõjutab riigi julgeolekut erinevates valdkondades. Euroopas on mitmeid juhtumeid, kus migrantide voogudega on infiltreerunud Lähis-Idast terroriste, kelle tegevuse tagajärjel on hukkunud Euroopa Liidus sadu inimesi (Kaitsepolitsei amet, 2015, lk 24). Siseministeeriumi siseturvalisuse arengukavas (2014) on välja toodud, et Eesti jaoks on aina keerulisem „omada ülevaadet riigi elanikest, kodanikest ning sisse- ja väljarändajatest lähtuvalt vaba liikumise õigusest Euroopa Liidu piires“ (Siseministeerium, 2014, lk 92). Seega võivad migrandid, kes sisenevad Euroopa Liitu, tulla elama ka Eesti Vabariiki.

Magistritöö **uudsus** seisneb selles, et varasemalt pole uuritud Eestile nii lähedal toimunud ebaseadusliku rände juhtumit, kus migrandid on ületanud Eesti maismaa naaberriigi piiri. Eestis on varasemalt teemal kirjutanud magistritöö Luuk (2016), kes uuris põhjalikult 2015. aasta Euroopa rändekriisi mõju Eestile ning rändekriisist tulenevat hübriidohtu. Luuk vaatles põgenikekriisi läbi julgeolekustamise teooria ning leidis, et Eesti saaks ennast paremini potentsiaalsete hübriidohtude eest kaitsta kui valitsus kommunikeeriks oma seisukohti kodanikele selgemalt. (Luuk, 2016) Migratsiooni ja sellest tulenevate ohtude teemat on magistritöös käsitletud ka Täri (2017), kes analüüsis teemat poliitiliste kõneaktide põhjal. Täri uuris oma töös, kuidas on sisserännet ning pagulaste saabumist Eestisse julgeolekustatud ja kuidas konstrueeriti sisserände teemat 2014-2016 Eestis ohuna. (Täri, 2017) Käesolevas magistritöös uuritakse ebaseaduslikku rännet 2021. aastal Leedu, Läti ja Poola piiril toimunud Valgevene hübriidrännaku kaudu.

Uurimistöö keskseks **uurimisprobleemiks** on:

- Milliste meetmetega on võimalik tõsta Eesti sisejulgeoleku valmisolekut ebaseadusliku rände korral Eestisse?

Uurimisprobleemi uuritakse järgnevate **uurimisküsimuste** kaudu:

1. Kuidas suunatud migratsiooni kasutatakse hübriidsõja meetmena?
2. Kuidas Valgevene rakendas suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias Leedu, Läti ning Poola suhtes perioodil 2021-2022?
3. Millised Leedu, Läti ning Poola poolt rakendatud vastumeetmed tõid kaasa migrantide surve vähenemise riigipiiril?
4. Milliseid meetmeid peaks Eesti ametkonnad täiendavalt arendama, et toime tulla analoogse hübriidrünnakuga?

Kavandatava magistr töö **eesmärgiks** on Valgevene hübriidrünnaku kaudu välja selgitada, kuidas suunatud migratsiooni kasutatakse hübriidsõja strateegiates ja teha uuringupõhised ettepanekud, milliste meetmetega on võimalik tõsta sellekohast Eesti sisejulgeoleku valmisolekut.

Magistr töö eesmärgi täitmiseks on vaja läbi viia järgnevad **uurimisülesanded**:

1. Analüüsida teoreetiliste allikate põhjal suunatud illegaalse rände ära kasutamise võimalusi hübriidsõja komponendina;
2. Analüüsida kogutud informatsiooni dokumentidest, muudest tekstandmetest ja statistilistest andmetest rändekriisi sündmuste arengu ning erinevate toimijate tegevuste kohta leides sündmuste ja tegevuste vahel seoseid;
3. Analüüsida ekspertide hinnanguid ning teha järeldusi Valgevene hübriidtegevuse õppetundidest ja valmisoleku tõstmise võimalustest Eestis;
4. Teooriat ja empiirilise uuringu tulemusi sünteesides teha järeldusi ja ettepanekuid Eesti valmisoleku parandamiseks suunatud rände vastu võitlemisel.

Uurimistöös kasutatakse kvalitatiivset uurimisstrateegiat *juhtumiuuring* (Slight, *et al.*, p. 4). Juhtumiuuring on antud uurimistööl läbiviimiseks parim viis, sest uurida on vaja sügavuti 2021. aasta suvel alanud suunatud rännet Läti, Leedu ja Poola piiril. Juhtumiuuringu kaudu on võimalik analüüsida põhjalikult, millised sündmused juhtumi jooksul toimusid ning



kuidas erinevatele sündmustele reageerisid teised toimijad. Selle tõttu saab magistritöös teha järeltõlget, milliseid meetmeid peaks Eesti rakendama tulevikus kui samasugune oht peaks Eesti piiril tekkima.

Andmekogumismeetoditeks on dokumendianalüüs ja ekspertintervjuud. Töö empiirilise allikana kasutatakse dokumentide ja muude tekstiandmete valimit, milles on kajastatud ja analüüsitud Leedu, Läti ja Poola piiril toimuvat rändekriisi. Nende analüüsimise kaudu on võimalik koguda informatsiooni piiril toimunu kohta ning sündmuste arengu kohta *protsessi jälgimise* (ingl *process tracing*) moodusel. Arvandmete analüüsimise puhul kasutatakse peamiselt andmeid migrantide arvu vähenemise või suurenemise kohta, et analüüsida, kuidas teatud meetmed mõjutasid migrantide arvu. Ekspertintervjuusid viiakse läbi uuringu hilisemas faasis, et uurida ekspertide hinnanguid, kuidas saaks Eesti paremini valmistuda suunatud migratsiooni kui hübriidrünnaku vastu.

Magistritöö koosneb kahest põhipeatükist. Esimene peatükk keskendub hübriidohtude komponentidele ning nende eesmärkidele. Samuti uuritakse esimeses peatükis süvendatult ebaseaduslikku rännet kui hübriidrünnaku ühte komponenti ning tuuakse välja agressorriigi ja mõjutatava riigi erinevad strateegiad ja käitumismustrid ebaseadusliku rände korral. Teises peatükis uuritakse 2021. aasta Leedu, Läti ning Poola piiril kulmineerunud hübriidrünnakut ning leitakse seoseid toimunud sündmuste vahel. Seejärel analüüsitakse hübriidrünnakut leitud seoste kaudu, mille tulemusena antakse soovitusi parandamiseks Eesti valmisolekut, et sarnase olukorra tekkides oleks Eesti paremini ette valmistunud.

# 1. EBASEADUSLIK RÄNNE HÜBRIIDSE VÄLJAKUTSENA

Magistritöö esimeses peatükis analüüsitakse teoreetilisi käsitlusi hübriidrünnaku olemusest ja komponentidest ning keskendutakse süvendatult ebaseaduslikule rändele kui hübriidrünnaku ühele meetodile. Esimene alapeatükk keskendub hübriidrünnaku olemusele, tuues välja hübriidrünnaku karakteristikud ning eesmärgid ja näiteid varasematest juhtumitest ajaloost. Teine alapeatükk kajastab ebaseaduslikku rännet kui ühte hübriidohtudest, tuuakse välja migratsiooniga kaasnevad probleemid ning analüüsitakse toimijate võimalikke käitumismustreid hübriidrünnaku ajal.

## 1.1. Hübriidoht ning selle põhikarakteristikud

Kaasaegne sõjapidamine on muutunud komplekssemaks ning arenenud tehnoloogia ja meetodid võimaldavad erinevatel toimijatel mõjutada huvipakkuvaid riike erinevaid meetodeid kasutades ning neid eesmärgipäraselt kombineerides. Hoffman (2009) on välja toonud, et tulevikus ei ole enam suurimaks ohuks üks toimija, kes valib mõjutamiseks ühe strateegia, vaid toimijad, kes valivad strateegiad suure hulga taktikate ja tehnoloogiate hulgast ning kasutavad neid samaaegselt ja innovaatseliselt, et saavutada enda eesmärged (Hoffman, 2009, p. 5). Välja on kujunenud hübriidsõja pidamine, mis võib koosneda mitmetest komponentidest, kus mõni riik survestab teist erinevaid vahendeid kasutades.

Autorid on olukorra defineerimiseks kasutanud erinevaid mõisteid, nagu „hübriidoht“ (Hoffman, 2010; Bajarūnas & Keršanskas, 2018; Kalniete & Pildegovičs, 2021; Nicoll, 2014; Orpo, 2018; Bachmann & Paphiti, 2021; Bajarūnas, 2020; Luuk, 2016), „hübriidsõda“ (Punda, *et al.*, 2019; Veebel, 2020; Bajarūnas & Keršanskas, 2018; Kalniete & Pildegovičs, 2021; Nicoll, 2014; Weissmann, 2019; Gridina & Kasyanova, 2019; Bachmann & Paphiti, 2021), „hübriidmõju“ (Bajarūnas & Keršanskas, 2018). Antud magistritöös kasutab töö autor mõisteid hübriidoht, hübriidrünnak ning hübriidsõda. Seda seetõttu, et „hübriidohud on hübriidsõja elemendid, mis aitavad realiseerudes kaasa hübriidsõja edule“ (Sazonov, *et al.*, 2020, lk 12). Hübriidrünnakud on aga realiseerunud hübriidohud, mida vastane on kasutanud hübriidsõjas.

Sõna “hübriid” tähendab erisugustest või erineva päritoluga osistest koosnevat nähtust. Seega eeldab selle sõna kasutamine mitmete erinevate komponentide samaaegset toimimist.

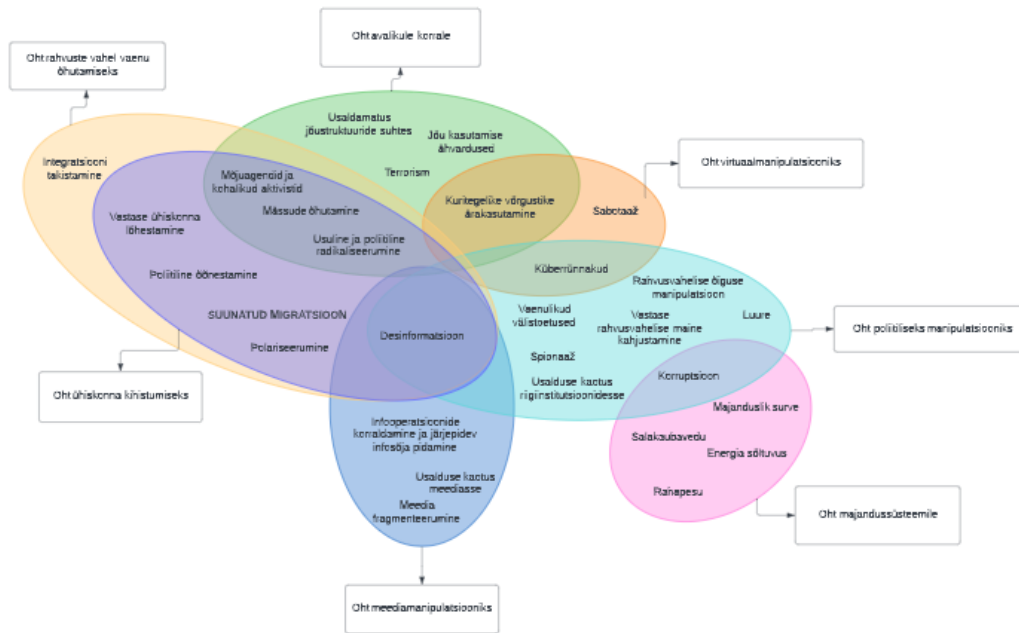
Hübriidsõda on lai mõiste, mida on autorite poolt defineeritud erinevatel viisidel. Hoffmani (2010, p. 443) käsitluses on hübriidoht „iga vastane, kes kasutab oma poliitiliste eesmärkide saavutamiseks lahinguruumis samaaegselt ja adaptiivselt tavapärase relvade, ebakorrapärase taktika, terrorismi ja kuritegeliku käitumise segu“. Nicoll (2014, p. 10) on iseloomustanud hübriidohte kui võitlejate sõjaliste ja mittesõjaliste taktikate kasutamist oma eesmärkide saavutamiseks. Reichborn-Kjennerud ja Cullen on välja toonud, et hübriidohte iseloomustab erinevate võimuinstrumentide (näiteks militaarjõud, poliitilised tegurid, majanduslikud tegurid, informatsioon) ära kasutamine vaenlase nõrkuste vastu (Reichborn-Kjennerud & Cullen, 2016, p. 2). Euroopa Liidu hinnangul on hübriidohud „mitmemõõtmelised, kombineerides sunni- ja õõnestusmeetmeid, kasutades nii tavapäraseid kui ka ebatavalisi vahendeid ja taktikaid (diplomaatilisi, sõjalisi, majanduslikke ja tehnoloogilisi) vastase destabiliseerimiseks“ (Fiott & Parkes, 2019, p. 4). Šliwa, *et al.* (2018) toovad välja, et hübriidsõjas kasutab NATO vastane eesmärgi saavutamiseks kõiki võimalusi, et mõjutada NATO liikmete majandust ja poliitikat, nõrgestada organisatsiooni ühtsust ja sotsiaalset sidusust, kujundada teabevaldkonda ning ära kasutada kõiki haavatavusi (Šliwa, *et al.*, 2018, p. 95).

Hübriidsõja puhul võib seda laiemalt mõista kui sõda, mis koosneb erinevatest komponentidest. Euroopa Komisjon on oma 2016. aasta dokumendis rõhutanud vajadust hübriidohu mõistet hädusalt ning laialt defineerida, tuues põhjusena välja hübriidohtude muutlikkuse, mille tõttu peab mõiste olema võimalikult paindlik, et oleks võimalik erinevatele hübriidohtudele reageerida. Euroopa Komisjoni hübriidohu definitsiooni järgi peetakse hübriidohuks igasugust sunni- ja õõnestustaktikat, mida riigid või muud jõud kasutavad koordineeritult oma eesmärkide saavutamiseks, ilma ametlikku sõjategevust alustamata. (Euroopa Komisjon, 2016, lk 2) NATO defineerib hübriidohtu kui “ohutüüpi, mis ühendab tavapäraseid, ebaregulaarseid ja asümmeetrilisi tegevusi ajas ja ruumis” (Aday, *et al.*, 2019, p. 18).

Hübriidsõja **komponente** on palju, sest hübriidsõjas on võimalik kõiki ohutüüpe muuta relvadeks, kui meediat kasutatakse oskuslikult ning ründaja ei tunne moraalset vastutust oma tegude üle (Sazonov, *et al.*, lk 16). Sazonov, *et al.* (2020) on loonud seitse erinevat kategooriat hübriidohtude kategoriseerimiseks: 1) oht majandussüsteemile; 2) oht ühiskonna kihistumiseks; 3) oht rahvuste vahel vaenu õhutamiseks; 4) oht poliitiliseks manipulatsiooniks; 5) oht meediamanipulatsiooniks; 6) oht virtuaalmanipulatsiooniks ning

7) oht avalikule korrale (Sazonov, *et al.*, lk 24). NATO Strategic Communication Centre of Excellence (NATO StratCom COE) toob välja, et sõna “hübriid” kasutatakse paljude nähtuste kirjeldamiseks, mille hulka kuuluvad näiteks “desinformatsioon, küberrünnakud, suunatud migratsioon, spionaaž, rahvusvahelise õiguse manipulatsioon, jõu kasutamise ähvardused, poliitiline õõnestamine, sabotaaž, terrorism, majanduslik surve ja energia sõltuvus” (Aday, *et al.*, 2019, p. 8).

Lonardo toob välja viis hübriidohtu, millest üks on piiri survestamine. Teiste hübriidohtudena toob Lonardo välja desinformatsiooni, vaenulikud välistoetused, küberrünnakud ning õiguse kuritarvitamine. (Lonardo, 2021) Samuti võib hübriidsõja komponentidena välja tuua laiaulatuslikke võtteid, näiteks „luuret, infooperatsioonide korraldamist ja järjepidevat infosõja pidamist, mässude õhutamist ja vastase ühiskonna lõhestamist ning selles pingete eskaleerimist“ (Sazonov, *et al.*, 2020, lk 12). Sazonov, *et al.* (2020) on toonud oma artiklis lisaks eelnevatele hübriidsõja komponentidele välja ka usulise ja poliitilise radikaliseerumise, integratsiooni takistamise, vastase rahvusvahelise maine kahjustamise, kuritegelike võrgustike ärakasutamise, mõjuagendid ja kohalikud aktivistid, korrupsiooni, rahapesu, salakaubavedu, polariseerumise, usalduse kaotuse, meedia fragmenteerumise ja usaldamatuse jõustruktuuride suhtes (Sazonov, *et al.*, 2020, lk 14, 18-20). Alloleval joonisel tuuakse kokkuvõtlikult välja eelnevalt tekstis mainitud hübriidsõja komponendid ning kategoriseeritakse need komponendid vastavalt Sazonov, *et al.*, (2020) hübriidohtude kategooriatele (vt Joonis 1).



Joonis 1. Hübriidohtude kategoriseerimine Sazonov, *et al.* (2020) hübriidohtude kategooriate alusel. (autori koostatud)

Hübriidsõja mõistet hakati kasutama 2000. aastate alguses selleks, et kirjeldada valitsusväliste toimijate kompleksset ja surmavat tegevust lahinguväljal – kuidas toimijad kombineerisid traditsioonilisi ning ebatraditsioonilisi sõjapidamise meetodeid mittesõjaliste operatsiooniviisidega (Reichborn-Kjennerud & Cullen, 2016, pp. 1-2; Wither, 2016, p. 75). Sellise taktika kasutamist peeti omaseks nõrkadele toimijatele, kellel ei olnud rohkem ressursi, et kasutada teisi sõjapidamisviise (Hoffman, 2009, p. 6). Mõistet kasutati näiteks 2002. aastal Tšetšeenia sõja kirjeldamisel, kus ühendati traditsiooniline ühiskonnakorraldus ja partisanisõda kaasaegse sõjalise taktika ja tehnoloogia kasutamise (Popescu, 2015, p. 1). Tänapäeval peetakse aga asümmeetriliste rünnakute kasutamist alates 2014. aasta Krimmi okupeerimise insidendist mitte ainult vähese võimekusega toimijate taktikaks, vaid on laialdasemalt kasutusele võetud ka teiste tegijate poolt just oma efektiivsuse tõttu (Hoffman, 2009, p. 6; Popescu, 2015, p. 2). Hübriidohud algavad sageli olukorra eskalatsiooniga poliitilises valdkonnas, näiteks seoses valitsuse vahetumisega või valimistega (Sazonov, *et al.*, lk 15).

Hübriidsõja mõiste kogus laiemat kandepinda peale 2014. aasta Ukraina ja Venemaa konflikti, sest mittekonventsionaalsete meetodite kasutamisel ning infooperatsioonide läbiviimisel oli selles konfliktis keskne roll (Renz, 2016, p. 285). Nicoll (2014) on

kajastanud hübriidohte, mida Venemaa kasutas 2014. aastal Ukraina vastases mõjutustegevuses ning välja toonud ISISE mõjutustaktikad. Ta tõi artiklis välja, et 2014. aastal kasutas Venemaa Ukrainas oma erijõudusid, et toetada separatiste ning viidi läbi luureoperatsioone separatistide toetuseks, pandi toime küberrünnakuid Ukraina süsteemidele ning viidi läbi propagandat, mille hulgas väideti, et venelaste õigused on ohus. (Nicoll, 2014, p. 11) Venemaa taktika hulka kuulus ka oma osaluse eitamine, vägede õppused Ukraina piiri lähedal ning meedia kaudu Ukraina uue valitsuse legitiimsuse õõnestamine (Wither, 2016, p. 81). Venemaa on siiaaani väitnud, et tal oli õigus Krimmi okupeerida ning lisaks on Venemaa palunud Saksamaa ja Ameerika Ühendriikide tunnustust, rõhudes nende enda ajaloolistele tegudele (Punda, *et al.*, 2019, p. 128). Ukrainas korraldatud hübriidrünnak oli ootamatu ning esmakordne selle tõttu, kui efektiivselt ja mitmekülgsest Venemaa erinevaid meetmeid kasutas, et oma eesmärged saavutada (Popescu, 2015, p. 2). Sellele lisaks illustreeris Nicoll näiteid hübriidrünnakutest ka ISISE tegevustega, kus tõi välja, et ISISE mõjutustaktikate hulka on kuulunud nii sõjaväekampaaniate läbiviimine, poliitiliste eesmärkide taotlemine – näiteks kalifaadi väljakuulutamise, hirmu levitamine ning propaganda kaudu läänest pärit inimeste edukas värbamine (Nicoll, 2014, p. 11).

Hübriidrünnakute korraldamine on 21. sajandil muutunud aina levinumaks, sest sellel on võrreldes traditsioonilise sõjapidamisega mitmeid **eeliseid**. Hübriidrünnaku eelistena on Punda, *et al.* (2019, p. 120) ja Śliwa, *et al.* (2018, p. 88) välja toonud asümmeetria ja võimaluse tegutseda alal, kus vastane ei soovi veel sõjaliselt tegevustele vastata. Bajarūnas (2020, p. 63) on samuti välja toonud asümmeetria ning ebaselguse, kus ebaselguse all mõistab sarnaselt Pundale vastase soovi tegutseda n-ö hallil alal ehk tegutseda konventsionaalse sõjapidamise ning rahuaja piiri vahel. Bajarūnas (2020) aga lisab ühe hübriidrünnaku eelisena veel ootamatuse aspekti (Bajarūnas 2020, p. 63). Weissmann (2019, p. 23) rõhutab samuti vastase võimalust tegutseda allpool sõjapidamise piiri ning lisab, et hübriidohtude eeliseks on ka tõlgendamisega eksimine, kus vastane võib oma kahjulikku tegevust eitada. Sazonov, *et al.*, (2020) on kajastanud oma artiklis eelistena ka hübriidohtude mitmedimensionaalsust ja laiahaardelisust, sest kõikide eluvaldkondade häirimised võivad kategoriseeruda hübriidrünnaku alla ning destabiliseerida riiki (Sazonov, *et al.*, 2020, lk 17). Renz (2016) toob välja võimaluse võita sõda ilma inimressursse ohverdamata (Renz, 2016, p. 290).

Hübriidrännaku **eesmärkidena** on teadlased ja eksperdid välja toonud peamiselt:

- vastase destabiliseerimise ja mõjutamise otsustusprotsessi raskendamiseks ning takistamiseks (Bajarūnas & Keršanskas, 2018, p. 126),
- mõjutaja eesmärkide saavutamise võimalikult väikese militaarjõu kasutamisega (Luuk, 2016, p. 16; Sazonov, *et al.*, lk 13),
- sõja võitmise ilma lahinguteta (Weissmann, 2019, p. 23; Sazonov, *et al.*, 2020, lk 12),
- vastavalt oma poliitilistele eesmärkidele käitumusliku või füüsilise seisundi muutmise süsteemis (Reichborn-Kjennerud & Cullen, 2016, p. 3),
- oma poliitiliste eesmärkide saavutamise viisil, kus välditakse vastase vastusamme (Śliwa, *et al.*, 2018, p. 88),
- mõjutatava riigi allutamise agressori kontrolli alla (Sazonov, *et al.*, lk 13).

Kui rääkida hübriidsõjast tänapäevases kontekstis, siis suurem osa teadlastest toovad hübriidsõja näiteid, kus agressoriks on Venemaa, kes on läbi viinud hübriidrännakuid, et mõjutada peamiselt lääneriike või enda naaberriike, et saavutada endale olulisi eesmärke. Venemaale on kasulik kasutada hübriidsõja komponente, sest Venemaa võimekus on kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt madalam NATO liitlaste võimekusest ning hübriidmeetodeid kasutades on võimalik NATO liitlasi efektiivsemalt mõjutada (Sazonov, *et al.*, 2020, lk 9). Mõned autorid toovad välja Euroopa Liidu põhiväärtuste, vabaduse ning demokraatia kuritarvitamist Venemaa poolt – näiteks on Venemaa saanud levitada edukamalt oma propagandat, sest eurooplaste usk demokraatiasse ning meediasse on kahanenud (Bajarūnas & Keršanskas, 2018, p. 137) ning Venemaa saab viia läbi edukaid valeinformatsiooni kampaaniaid, kasutades ära Euroopas kehtivat sõna-, ajakirjandus- ning turuvabadust ja süvendades olemasolevaid etnilisi, usulisi ja poliitilisi lõhesid (Kalniete & Pildegovičs, 2021, p. 25). Samuti on Venemaa levitanud valeinformatsiooni, toime pannud küberrännakuid, et mõjutada valimistulemusi, manipuleerinud Ida- ja Kesk-Euroopat energiapoliitikaga, toetanud Euroopas radikaalseid erakondasid ning manipuleerinud nafta ja gaasi hindadega (Śliwa, *et al.*, 2018, p. 88).

Euroopa Liidul on pikk idapiir kolme Venemaa mõjusfääri kuuluva riigiga – Ukraina, Valgevene ja Moldovaga (Fiott & Parkes, 2019, p. 12). Kuigi Euroopa Liidu strateegia on

olnud tagada külma sõja aegse korra mittekordumine, võib Venemaa hakata Euroopa Liidu liberaalset piirihaldamist ära kasutama ühenduse mõjutamiseks läbi Euroopa Liidu naaberriikide (Fiott & Parkes, 2019, p. 12). Samuti on oluline välja tuua Venemaa kahetasandiline informatsioonipoliitika, kus siseriiklikult üritatakse blokeerida võimalikult palju alternatiivset meediat ja vahendada kodanikele vaid oma narratiivi ning rahvusvaheliselt levitatakse valesid ning propagandat (Bajarūnas ja Keršanskas, 2018, p. 138).

Bajarūnas ja Keršanskas (2018) on oma artiklis analüüsinud Venemaa erinevaid hübriidrännakute võtteid, kus peamiselt keskendutakse mõjutustegevusele, mis on olnud suunatud Balti riikidele. Nad toovad esile 2017. aastal läbi viidud rännakuid Leedu julgeoleku vastu, kus tuvastati nii küber- kui ka inforännakuid, läänevaenulikkude propagandat, valeinformatsiooni levitamist ning energiamajandusest sõltuvuse ärakasutamist (Bajarūnas & Keršanskas, 2018, pp. 132-133). Hübriidrännakute eesmärkideks on olnud ebakindluse tekitamine, ajaloolise narratiivi kahtluse alla seadmine, ühiskonna mõjutamine ning nõukogude nostalgia tekitamine (*Ibid*, p. 141). Veel toovad autorid artiklis Venemaa hübriidrännakutena välja radikaalsete jõudude rahastamise, küberrännakute läbiviimise, rahvastiku ümberasumise, et muuta etnilist koosseisu ning vene kultuuri soodustamise ja propageerimise (*Ibid*, p. 139).

Nagu eelnevalt välja toodud, on hübriidohu mõiste lai ja kõikehõlmav ning üheks põhjuseks on see, et oleks võimalik nende vastu paremini võidelda. Hübriidohtude vastu võitlemiseks on vaja kombineerida diplomaatilisi, sõjalisi, informatsioonilisi ning õiguslikke hoobasid (Wither, 2016, p. 83). Ohtude eskaleerumist aitab ära hoida tugev korrakaitse ning ohtude ennetamine erinevate ametkondade koostöö näol (Sazonov, *et al.*, lk 23). Hoffman (2009) rõhutab, et riigi tasandil suudetakse parimal viisil ennast kaitsta kui hoitakse võimekust kaitsta ennast traditsioonilistel viisidel võitlevate riikide vastu, kuid samas ka terroristide vastu ning kõige vastu, mis jääb nende kahe ohu vahele. Tema arvates on vaja, et riigi kaitsejõud ei oleks niivõrd spetsialiseerunud ühele kaitsevaldkonnale, vaid suudaksid olla paindlikud, et hübriidohtudele vastavalt reageerida. (Hoffman, 2009, p. 8) Euroopa Liidu strateegia hübriidohtude vastu võitlemisel seisneb praeguste nõrkuste tuvastamises ja parandamises, valmisolekus näha ette uusi võimalikke nõrkusi ning seoste nägemises erinevate situatsioonide vahel (Fiott & Parkes, 2019, p. 2). Hübriidohtudega toime tulekuks on vaja kaasata tavapärasest rohkem siseriiklikke ning välisressursse, suurendada ühiskonna



sidusust, rakendada laiapindset julgeolekukontseptsiooni, otsused põhjalikult läbi mõelda, hoida suhteid teiste rahvusvaheliste toimijatega ning võimaldada politseiametnikel saada missioonikogemust, mida hilisemates kriisiolukordades ära kasutada (Sazonov, *et al.*, lk 25, 27-28, 30).

Seega võib hübriidohte mõista laiemalt kui erinevaid mõjutusmeetodeid, kus kasutatavaid meetmeid peab olema vähemalt üks ning mille eesmärgiks on nõrgestada oma vaenlast ning tekitada sellega asümmeetriline edu vaenlase ees. Mõjutusmeetmete kasutamine jääb hübriidrännakute läbiviimise kontekstis n-ö hallile alale, kus mõjutataval toimijal ei ole veel piisavalt motivatsiooni või seaduslikku alust, et agressori vastu ametlikku sõda alustada. Käesolevas alapeatükis toodi välja mitmeid näiteid erinevatest hübriidrännakute meetmetest, mida 21. sajandil on kasutatud või mida on defineeritud kui võimalikke hübriidohte. NATO Strategic Communication Centre of Excellence'i mõiste kohaselt kuulus hübriidohtude hulka ka suunatud migratsioon. Järgnevas peatükis analüüsitakse suunatud migratsiooni kui ühte hübriidrännaku meetodit ning kuidas suunatud migratsiooni on võimalik vaenuliku toimija poolt ära kasutada.

## 1.2. Suunatud migratsioon kui hübriidoht

Rännet võib laiemalt defineerida kui asukoha püsivat või poolpüsivat muutust (Lee, 1966, p. 49). Migratsioon muutub ebakorrapäraseks siis, kui rändavaid inimesi on rohkem kui tavaliselt ning ränne toimub ebatavapäraselt. Seetõttu on võimalik pahatahtlikel toimijatel inimeste rännet ära kasutada, muutes selle ebakorrapäraseks ning mõjutades nii huviobjektiks olevat sihtriiki, muutes seal olukorra ebastabiilseks ning tekitades rändesurvega mõjutatavas riigis probleeme. Järgnevalt analüüsitakse teoreetilisi käsitlusi, et välja selgitada, kuidas on võimalik ebaseadusliku rändega vastast mõjutada, millised on selle tagajärjed ning millised tegevused iseloomustavad agressori ning mõjutatava riigi käitumist sunnitud ja suunatud migratsioonisurve korral.

1951. aastal vastu võetud pagulasseisundi konventsiooni kohaselt on pagulane inimene, kes „põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste pärast viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada sellelt riigilt kaitset või kes nimetatud sündmuste tagajärjel viibib kodakondsusetuna väljaspool oma endist asukohariiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha

sinna tagasi pöörduda“ (Pagulasseisundi konventsioon, 1951). Bachmann ja Paphiti (2021, p. 122) toovad välja, et seaduslikult riiki sisenenud pagulane läbib nõutud immigratsiooniprotseduurid, et saavutada seaduslik alus, mille tõttu saab riiki siseneda. Samas inimesed, kes valivad riiki sisenemiseks teekonna, kus seaduslikke protseduure läbima ei pea, on illegaalsed immigrandid.

Sunnitud ja suunatud migratsioon on „piirideülene populatsiooni liikumine, mida luuakse või manipuleeritakse tahtlikult, et saavutada poliitilisi, sõjalisi ja/või majanduslikke mõõndusi sihtriigilt või -riikidelt“ (Greenhill, 2010, p. 144). Massimigratsiooni saab kasutada hübriidohuna, sest rännet tekitav toimija survestab mõjutatava toimija valitsust otsuseid vastu võtma ning see toob kasu agressorile (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 120). Lonardo (2021) rõhutab, et kuna tavaliselt mõjutatakse mingit toimijat mitme hübriidohuga samaaegselt, on suur tõenäosus, et ka piiri surveatakse koostöös teiste hübriidohtudega (Lonardo, 2021, p. 1089).

Kui migratsiooni on kasutatud „relvana“ selleks, et riiki destabiliseerida, saab seda pidada vaenuliku toimija sekkumiseks riigi siseasjadesse, mis omakorda võimaldaks teoreetiliselt kaasata ka jõudude kasutamise. Viimase teeb aga raskeks eelnevas alapeatükis hübriidohtudele iseloomulik hägune piir sõja ning rahu vahel, sest jõudude kaasamise vajadus sõltub väga erinevatest asjaoludest – näiteks kui palju migrante riiki suunati, millised kavatsused on mõjutaval riigil, milline mõju on majandusele ning heaolusüsteemidele ja kuidas reageerib olukorrale rahvas. (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 125) Selleks, et sõjategevust seaduslikult mõjutava riigi vastu alustada, peab mõjutataval riigil olema võimalik tõestada, et migratsioon suunati riiki just pahatahtlikel eesmärkidel. Kuna sellist eesmärki on aga raske tõestada, on ebatõenäoline, et suunatud migratsiooni tekitamine saab olla piisav põhjus ametliku sõjategevuse alustamiseks (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 116).

Migratsioon on üks hübriidohtude komponent, sest ebaseaduslikku ning suunatud rännet on võimalik pahatahtlikel toimijatel ära kasutada oma eesmärkide saavutamiseks. Üheks selliseks eesmärgiks võib olla soov **destabiliseerida teatud regiooni**. Punda, *et al.* (2019, p. 123) arutlevad, et suuri põgenikevoogusid, mis demokraatlikesse riikidesse suunduvad, võib pidada hübriidohuks, sest nad võivad ohustada demokraatlikke väärtusi. Seda illustreerib 2015. aastal toimunud põgenikekriis, kus Euroopa Liidu liikmesriikide vahel

tekinud eriarvamused piiride sulgemise osas tekitasid Euroopa Liidu väärtustes ning seetõttu ka maines kahtlusi, sest abivajajate mitte aitamine ning inimeste abipalvete ignoreerimine ei ole euroopalikud väärtused. (Punda, *et al.*, 2019, p. 131) Seega on regiooni edukas destabiliseerimine vaenlastele soovitud eesmärk, sest regioonis asuvad riigid pole omavahel ühtsed ning nii on neid kergem mõjutada.

Veel tõi põgenikekriis välja Euroopa Liidu liikmesriikide vahel oleva majandusliku ebavõrdsuse, sest rikkad riigid olid rohkem valmis põgenikke vastu võtma, kuid vaesemad riigid pidasid kvoote ebaõiglaseks, sest ressursi oli vähe ning raha tuli põgenike vastuvõtmiseks võtta teistelt valdkondadelt (Veebel & Markus, 2015, p. 258). Julgeolekuohtu tekitab ka Euroopa Liidu põgenike ümberasustamise programm, sest põgenikke paigutatakse riikidesse, mis ei ole nende eelistuseks ning seetõttu ei ole põgenikud motiveeritud ühiskonda integreerumisest (Veebel & Markus, 2015, p. 259). Sisserändajate integreerumine on aga riigi julgeoleku tagamise vaatest väga oluline, sest julgeolekuoht tekib eelkõige siis, kui sisserändajad ei ole ühiskonda lõimunud (Asari, *et al.*, 2015, lk 6).

Teiseks eesmärgiks, miks suunatud migratsiooni kasutatakse relvana, on selleks, et **õigustada oma tegevust**. 1974. aastal okupeeris Türgi Küprose saare põhjaosa. Enne Türgi vägede saabumist saarele oli türgi-küproslaste hulk saare rahvastikust 18%, kuid peale sissetungimist Küprosele moodustas nende arv populatsioonist 30% (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 125). Türgi lubas türklastel saarele elama minna, et muuta Küprose saarel olevat rahvastiku osakaalu. Seda sellel eesmärgil, et hilisemalt läbirääkimiste käigus kasutada suuremat türklaste osakaalu tõestusena, miks Türgil oli õigus ala okupeerida (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 126).

Sarnaselt Türgi eesmärgiga suurendada türklaste arvu Küprose saarel soovis ka Venemaa suurendada vene kodanike arvu Ukrainas 2014. aastal. Venemaa võimaldas Ukraina kodanikele teha Venemaa kodakondsuse ning passi saamise lihtsamaks, mille eesmärgiks oli saada endale ettekääne, miks Venemaal on õigus alasid okupeerida (Gridina & Kasyanova, 2019, p. 36). Koostöös mitme faktoriga võib migratsioon muutuda ka otseseks julgeolekuohuks, kui vaenulik riik leiab, et tema kodanikke on mõnesse regiooni sattunud nii palju, et võib seda ala okupeerida ning kodanikke erinevate ohtude eest „kaitsma hakata“. Seda kinnitavad ka Bachmann ja Paphiti (2021, pp. 120-121), kes toovad välja, et suunatud

migratsiooni ärakasutamine hübriidohuna võib olla kasulik järgnevate strateegiliste eesmärkide saavutamiseks: suunata mõjutatava riigi tähelepanu riigikaitselt siseriiklikele probleemidele või suurendada inimeste arvu, keda on võimalik propaganda kaudu mõjutada ning hiljem seda ära kasutada. Seega püüdis Venemaa 2014. aastal ära kasutada just inimeste rännet ning inimestele kodakondsuse andmist selleks, et neid oleks hiljem propaganda kaudu lihtne mõjutada ning nende kaudu lõhestada Ukraina ühiskonda ning mõjutada riigi sisejulgeolekut.

Gridina ja Kasyanova (2019) toovad välja, et „Venemaa agressioon ja okupatsioon mõnedel aladel Donetskis ja Luhanski regioonides on olnud märkimisväärne faktor populatsiooni ümberjaotamises Ukraina territooriumil“ (Gridina & Kasyanova, 2019, p. 36). Krimmi poolsaare okupeerimise tagajärjel on paljud ukrainlased liikunud aladelt ära ning seetõttu on ka venelaste arv sealses regioonis suurem, mis omakorda on Venemaa jaoks hea tõendusmaterjal, miks Krimm peaks kuuluma Venemaa koosseisu. Ukraina põgenike liikumine kodukohast eemale ja elu- ning töökohtade kaotamine on omakorda tekitanud suure töötuse taseme põgenike hulgas, vaesuse ning sotsiaalse tõrjutuse ühiskonnast (Gridina & Kasyanova, 2019, p. 36). Seega on Venemaa kasutanud rännet Ukrainas ära poliitilistel eesmärkidel, et tõendada oma legitiimsust nende alade üle ning nõrgestada naaberriiki ja seeläbi tugevdada enda positsiooni.

Kolmas eesmärk, miks migratsiooni võib kasutada relvana, on **oma tegevuse kritiseerimise vaigistamiseks**. 1979. aastal ei tohtinud Hiina kodanikud riigist välja liikuda. Hiina esindaja Deng Xiaoping külastas Washingtoni ning president Carterit, kes rõhutas vajadust, et Hiina järgiks inimõigusi ning lubaks oma kodanikel riigist lahkuda (Bachmann & Paphiti, 2021, pp. 127-128). Xiaoping vastas selle peale küsimusega, kui palju Hiina kodanikke USA endale tahab – kas pigem 10 miljonit, 20 miljonit või 30 miljonit (Bachmann & Paphiti, 2021, pp. 127-128). Sellega lõppes ka president Carteri kampaania seista inimõiguste eest Hiinas. Juhtum näitab, kuidas Hiina kasutas ära oma poliitilist võimu ähvardades USAsse saata miljoneid migrante, et vaigistada rahvusvahelist kriitikat riigi tegude üle. Sama eesmärk oli ka Türgil 2019. aastal kui riik tungis Põhja-Süüriasse ning tema tegevus sai palju kriitikat rahvusvahelisel tasandil, teiste hulgas ka Euroopa Liidult. Kriitika vaigistamiseks ähvardas Türgi president avada piirid ning lubada Türgis asuvatel põgenikel liikuda vabalt Euroopa Liidu liikmesriikidesse (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 126).

Neljanda eesmärgina võib välja tuua **kättemaksu riigile suunatud karistuste või sanktsioonide eest**. 2015. aastal suurenes Soome ja Norra põhjaosas järsult piirile saabuvate migrantide arv. Migrantid jõudsid piirile Venemaalt ning neid oli kokku kolme kuu jooksul ligi 32 000 (Piipponen & Virkkinen, 2017, p. 519; Eesti Rahvusringhääling, 2019). Kuigi migrantide piirile suunamist Venemaa poolt on raske tõestada, on see arvamus antud olukorra puhul kõige tõenäolisem. Seda tõestab näiteks Venemaa järsk soovimatus oma piiri kontrollida, kuigi varasemalt oli seda tehtud väga hoolikalt ning alates 1944. aastast suuremaid sündmusi Soome idapiiril ei olnud toimunud (Piipponen & Virkkinen, 2017, p. 524; Eesti Rahvusringhääling, 2019). Ka toleaeagne Soome siseminister Petteri Orpo avaldas teema kohta arvamust öeldes, et kui Venemaa tahaks migrantide piiri ületamist peatada, siis ta kindlasti saaks seda teha (Piipponen & Virkkinen, 2017, p. 524). Mitmed eksperdid on ka öelnud, et Venemaa saatis migrante piirile teadlikult, et sanktsioone kehtestanud Euroopat karistada (Eesti Rahvusringhääling, 2019). Sama eesmärk oli ka 2016. aastal Euroopa Liitu ähvardanud Türgil, kes oli pettunud Euroopa Liidu otsuses külmutada Türgi liitumiskõnelused (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 126). Ka siis ähvardas Türgi piirid avada ning põgenikud Euroopa Liitu lubada.

Viies eesmärk, miks migratsiooni kasutatakse relvana, on **majandusliku kasu saamiseks**. 2016. aastal, kui Euroopa Liit külmutas liitumiskõnelused Türgiga, ähvardas Türgi president lubada põgenikud Euroopa Liitu. Vastutasuks selle eest, et piire ei avataks, nõudis Türgi Euroopa Liidult 6,5 miljardit eurot (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 126). Sarnaselt Türgile ähvardas 2004. aastal Liibüa riigijuht lubada immigrantidel Euroopa Liitu siseneda, kui Liibüale ei maksta ligikaudu 4,8 miljardit eurot aastas (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 126). 2004. aastal soovis majanduslikku kasu saada ka Valgevene, kes nõudis Euroopa Liidult miljoneid eurosid, et Valgevene peataks massirände Euroopasse ning kui raha ei anta, on tagajärjed halvad (Valdaru, 2016).

Huvitavate eesmärkidena võib tuua välja veel **abistavate vägede lahkumise takistamise ning sisepoliitiliste võitude saavutamise**. Bachmann ja Paphiti tõid esimese eesmärgi iseloomustamiseks välja 1972. aastal toimunud Uganda ja Suurbritannia vahelise juhtumi, kus Uganda ähvardas saata riigist välja 50,000 Suurbritannia kodakondsusega Keenia ning Aasia päritolu inimest, kes elasid Ugandas, sest Uganda ei soovinud briti militaarvägede lahkumist riigist. Kuna Suurbritannia ei lasknud ennast ähvardustest mõjutada, viis Uganda riigipea ähvarduse täide. (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 128) Huvitava näitena eesmärkidest

saab välja tuua sisepoliitiliste võitude saavutamise soovi. Suurbritannias leevendati leiboristide partei eestvedamisel sisserände kontrolli, et suurendada immigrantide arvu, sest vähemusrahvad on Suurbritannias suurema tõenäosusega leiboristide valijad (Bachmann & Paphiti, 2021, pp. 128-129).

Samuti on Weiner (1993) toonud välja kolm eesmärki, miks valitsused kasutavad suunatud migratsiooni. Üheks eesmärgiks on homogeense populatsiooni saavutamine või ühe rahvuse domineerimine teiste üle – sellel põhjusel on ajaloo jooksul riikidest välja saadetud näiteks juute, bulgaarlasi, kreeklasi, türklasi, ungarlasi, serblasi ning hugenotte (Weiner, 1993, p. 98). Teise eesmärgina toob Weiner välja võimaluse valitsusel vabaneda valitsusvastastest inimestest või teisitimõtlejatest (Weiner, 1993, p. 99). Kolmandaks eesmärgiks on välispoliitiliste eesmärkide saavutamine, kus survestatakse naaberriiki ning ise eitatakse seost migratsioonivoogude tekitamises – näiteks julgustas 1981. aastal Haiti oma kodanikke rändama Ameerika Ühendriikidesse, et viimane tõstaks majandusliku toetuse suurust Haitile (Weiner, 1993, p. 100).

Kui ränne on tavapärasest erinev, võib see endaga kaasa tuua mitmeid **tagajärgi**. Suunatud migratsiooni tagajärjed survestavad peamiselt heaolu-, sotsiaal-, meditsiini-, ja haridussektorit, mis omakorda tekitavad vaenu ja rahulolematust valitsuse suunas (Bachmann & Paphiti, 2021, p. 120). Malynovska ja Kolomojets on toonud välja, et ebakorrapärane migratsioon nõrgestab mõjutatavat riiki ressursside raiskamisega, kus põgenikke tuleb majutada ning nende eest hoolt kanda ja lisaks tuleb lahendada tekkinud ühiskondlikke, majanduslikke ning kultuurilisi probleeme (Malynovska & Kolomojets, 2017 tsit Gridina & Kasyanova, 2019, p. 35). On ka näiteid, kus migrandid on viinud läbi terrorirünnakuid, tegelenud ebaseadusliku relvakaubandusega, liitunud sihtriigi valitsuse vastastega ning tegelenud narkokaubandusega (Weiner, 1993, p. 109). Bachmann ja Paphiti (2021, p. 129) toovad oma artiklis lisaks välja ka potentsiaalsed tagajärjed seoses põgenikevoogudega, kus tõstatavad küsimuse, kas terrorirünnakute arvu suurenemine, vägistamiste arvu suurenemine ning radikaliseerunud inimeste arv ühiskonnas võivad olla seotud massimigratsiooniga.

Schengeni ala loomisel eeldati, et Schengeni piiririigid loovad ühtsema piirihaldussüsteemi ning kaitsevad ala välispiiri hoolikalt (Veebel & Markus, 2015, p. 255). 2015. aasta rändekriis näitas, et ebaseadusliku rände tulemusena kaotas Euroopa Liit kontrolli oma piiri

üle, liikmesriikide huvide vahele tekkisid konfliktid, Euroopa Liidu majanduse tugevus sai kannatada, Euroopa riikides tekkis sotsiaalne desintegratsioon ja tuvastati demokraatlike väärtustega manipuleerimine (Veebel, 2020, pp. 46, 51). Olukorda võimendas liikmesriikide erinev lähenemine asüülipoliitikale, sest asüüli andmise otsuse teevad Euroopa Liidu liikmesriigid ise ning see ei ole reguleeritud Euroopa Liidu institutsioonide poolt (Bagdonas, 2015, p. 14). Fiott & Parkes (2019) on oma artiklis rõhutanud, et piir on Euroopa Liidu jaoks nõrkus suureneva inimeste arvu ning piiriüleste põgenikevoogude relvana ära kasutamise tõttu (Fiott & Parkes, 2019, p. 8).

Veebel ja Markus (2015) toovad oma artiklis välja, et põgenikekriisi tagajärjel tekkis Euroopa Liidule otsene julgeolekuoht tõhusa piirikontrolli kadumise tõttu (Veebel & Markus, 2015, p. 258). Euroopa Liidu piiri on raske valvata ja kontrollida, sest 1) välispiir on väga pikk, 2) piiri reguleerib mitu erinevat lepet ja režiimi ning piiri valvamist teostavad erinevad organisatsioonid, 3) vastutus on hajutatud erinevate toimijate vahel ning 4) migrandid vahetavad omavahel informatsiooni Euroopa Liidu välispiiri kitsaskohtade kohta (Fiott & Parkes, 2019, pp. 17-20). Samuti tekkisid kaudsed julgeolekuohud, sest liikmesriigid soovisid eelkõige kaitsta oma riiklikke huve, hakati süüdistama üksteist ning näidati, et Euroopa Liit ei ole nii ühtne kui ühendus ise väidab (Veebel & Markus, 2015, p. 258). Terroristlikud rühmitused kasutasid põgenikekriisi ära, et saavutada majanduslikku kasu, suurendada oma võimu kohalikul territooriumil, tekitada moslemite vastasust Euroopas ning suurendada parem- ja vasakäärmuslike rühmade mõju (Fiott & Parkes, 2019, p. 12).

2015. aasta Euroopa rändekriisil olid tagajärjed ka Eesti ühiskonnas, kuigi Balti riike rändekriis otseselt eriti ei mõjutanud (Bagdonas, 2015, p. 12). Bagdonas (2015) loetleb võimalike kaudsete tagajärgedena Balti riikidele riigi eksistentsi kadumise ohu, terrorismiohu, majandusliku ohu ning sotsiaalse identiteedi ohu (Bagdonas, 2015, p. 19). Kuigi rändevood mõjutasid Eestit vähem, tekkis ühiskonnas hirm põgenike vastu, mis suurendas ka inimeste viha ja tekitas pingeid (Luuk, 2016, p. 55). Tagajärgedena saab välja tuua ka põgenike vastu negatiivselt meelestatud gruppide tekkimise sotsiaalmeedias, avalike protestide korraldamise ning ekstreemsema näitena ka Vao põgenikekeskuse mitmekordse ründamise (Luuk, 2016, p. 55). Samuti ei olnud Eesti rahvas rahul põgenike ümberasustamisega Eestisse, mis vähendas rahulolu valitsusega ning valitsuse usaldusväärsus kodanike silmis (Veebel & Markus, 2015, p. 260). Sellised pinged

lõhestavad ühiskonda ning on vaenulikele riikidele lihtsaks sihtmärgiks viha õhutamise ja eskaleerimise näol. Luuk (2016, p. 56) illustreerib seda olukorda näitega, et 2015. aasta põgenikekriisi ajal kajastas vene meedia Euroopa Liidus tekkinud negatiivset meelestatust põgenike vastu, kus ka Eestisse saadeti ajakirjanikke kajastama sündmusi põgenikevastastelt protestidelt, et näidata Eestit kui ebatolerantset riiki.

Peale 2015. aasta rändekriisi on Euroopa Liit püüdnud otsida lahendusi, et järgnevat kriisi ära hoida või selle tagajärgi leevendada. Liberaalsed demokraatiad on migratsioonist tulenevatele ohtudele rohkem haavatavad, sest nemad on võtnud vastu inimõigustest ja pagulaste kaitsest tulenevad kohustused, mis takistavad riikide võimet kaitsta oma piire (Greenhill, 2010, p. 136). Orpo (2018) tõi oma artiklis välja 2018. aasta olulisemad probleemid Soome valitsuse arvates, mille hulgas oli ka kasvav põgenike surve Euroopa Liitu pääsemiseks. Artiklis diskuteeriti vajaduse üle saavutada liikmesriikide vahele parem koostöö, parandada kriiside reguleerimist, saada rohkem erainvesteeringuid, leppida kokku efektiivsemas asüülipoliitikas, kaitsta paremini välispiiri ning tagada seaduslike piiriületuspunktide sujuv töö. 2018. aastal suhtuti uute põgenikevoogude tekkimisse suure tõsidusega ning Euroopa Komisjon tegi ettepaneku eraldada rohkem raha migratsiooni haldamisse ning kaitsekoostösse liikmesriikide vahel. Orpo tõi artikli lõpus välja omapoolsed soovitused, kus pidas oluliseks erinevate situatsioonide simuleerimist, sealhulgas ka hübriidtegevuse läbimängimist Euroopa Liidu vastu. (Orpo, 2018, pp. 138-142) Koumoutsakos (2020) tõi oma artiklis välja, et migratsioonisurvele vastu seismises on oluline, et Euroopa Liidu liikmesriigid oleksid omavahel solidaarsed ning võtaksid üheskoos vastutuse, nii majanduslike aspektide eest kui ka asüüli saanud põgenike ümberjaotamises liikmesriikide vahel (Koumoutsakos, 2020, p. 8).

Greenhill (2010) on toonud välja 56 erinevat juhtumit alates 1951. aastal vastu võetud pagulaskonventsioonist kuni 2006. aastani, kus kasutati immigrante relvana ning kus inimeste kasutamine pahatahtliku toimija poolt on tõenäoline (Greenhill, 2010, p. 117). See tähendab, et keskmiselt pannakse toime üks sunnitud ja suunatud rändejuhtum aastas (Greenhill, 2010, p. 117). Statistika hulgas ei ole juhtumeid, mida ei ole ametlikult kinnitatud, seega on juhtumeid palju rohkem kui Greenhill välja tõi. Greenhill analüüsis neid 56 juhtumit ning leidis analüüsi tulemusena, et lausa 73% juhtudest saavutasid agressorid vähemalt osaliselt oma eesmärgid (Greenhill, 2010, p. 121). Seega võib väita, et ränne on efektiivne relv, mis toob edu ligikaudu  $\frac{3}{4}$  kasutatud kordadest.



Siiski võivad immigrandid olla ohuks nii mõjutatavale riigile kui ka ründajale. Rände kasutamisel relvana võib tekkida ettearvamatuid olukordi, mille tõttu migratsioon ei ole kõige soovitud mõjutusvahend. Greenhill (2010) on toonud välja, et agressorid võivad tekitada suurema migratsioonikriisi, kui nad soovivad ning selle tulemusena võivad immigrandid mõjutada negatiivselt nii mõjutatavat riiki kui ka agressorit (Greenhill, 2010, p. 122). Suunatud migratsiooniga kaasneb agressorriigile suutmatus omada täielikku kontrolli, sest migrantid teevad autonoomseid otsuseid ja liiguvad erinevates suundades või suuremates/väiksemates gruppides, kui agressorriigile oleks kasulik (Greenhill, 2010, p. 122). Immigrandid võivad sihtriikides olla häälekalt vastu lähteriigis kehtivale režiimile ning sihtriik võib kasutada immigrante relvana lähteriigi vastu (Weiner, 1993, pp. 105-106). Veel on sunnitud ja suunatud rände korral raske migratsioonivoogusid ohjeldada ning mõjutatava riigiga kokkuleppele jõudes ja eesmärged saavutades võib olla keeruline rändevoo peatada (Greenhill, 2010, p. 122).

Järgnevalt tuuakse välja erinevad strateegiad, mida agressorid saavad kasutada, et mõjutada huviobjektiks sattunud toimijat. Greenhilli (2010) kohaselt kasutavad agressorid rändesurve tekitamisel kolme mehhanismi, et oma eesmärged saavutada: ähvardavad rikkuda mõjutatava riigi suhted oma liitlastega, tekitavad rahva hulgas rahulolematust mõjutatava riigi režiimiga ning nõrgestavad riiki tervikuna (Greenhill, 2010, p. 123). Agressorid soovivad tekitada olukorra, kus siseriikliku konflikti ja rahva rahulolematuse ära hoidmine oleks mõjutatava riigi valitsusele olulisem kui agressorile vastupanu osutamine (Greenhill, 2010, p. 123). Nagu eelnevas alapeatükis välja toodud, võib ka rände kui ühe hübriidohu komponendi puhul tuua välja mustri, kus hübriidohu algfaasis toimub tihti olukorra eskalatsioon poliitilises valdkonnas, näiteks vahetub valitsus või toimuvad valimised (Sazonov, *et al.*, lk 15).

Agressoritel on valida **mitme erineva strateegia** vahel, millega nad üritavad oma eesmärged saavutada. **Esimene strateegia** tuleneb sellest, et heterogeensemaid ühiskondi on lihtsam rändesurvega mõjutada, sest see tekitab kodanikes eriarvamusi ning inimesed koonduvad kahte leeri – immigratsiooni pooldajad ja immigratsioonivastased (Greenhill, 2010, pp. 124-125). Mõjutatava riigi valitsusel on aga otsuseid raske vastu võtta, sest kahe leeri nõudmised on üksteist välistavad ning ei saa teha otsuseid, mis rahuldaks mõlemat leeri (Greenhill, 2010, p. 125). Kui immigratsioonivastased mobiliseerivad rahvast põgenikegrupi vastu,

kasvab surve riigi juhtkonnale, et grupp tagasi lüüa, sulgeda riigi piirid, keelduda põgenikke vastu võtmast, neid repatrieerida või isegi kasutada sõjalisi meetmeid, et peatada põgenikke (Greenhill, 2010, p. 128). Kui aga immigratsiooni pooldajad rahvast mobiliseerivad, sunnitakse valitsust täitma inimõigusi, võtma vastutust migrantide eest ning põgenikke riiki vastu võtma (Greenhill, 2010, pp. 128-129). Näiteks võib üks etniline grupp riigis olla põgenike vastuvõtmise poolt ning teine vastu, majandusvaldkonna inimesed võivad olla rohkem avatud põgenike vastuvõtmisele kui rahvas ning valitsus karta oma positsiooni pärast, samal ajal kui opositsioon näeb põgenike vastuvõtmises oma võimalust võimule pääseda (Weiner, 1993, p. 103). Agressorid, kes on teadlikud heterogeensetes ühiskondades polariseerumise võimalusest, võivad valida strateegia, kus kasutatakse ära ühiskondade lõhestamist, et oma eesmärgi saavutada (Greenhill, 2010, p. 130). Selliselt toimib destabiliseerimise faas, mille eesmärgiks on panna erinevaid ühiskonna gruppe valjemalt omavahel suhtlema, kuni neil tekib soov teineteisega võidelda (Sazonov, *et al.*, lk 20).

**Teine strateegia**, mida agressorid saavad kasutada tuleneb mõjutatava riigi haavatavuse suurendamisest teatud aja jooksul (Greenhill, 2010, p. 130). Selleks tuleb agressoril kasutada meetodeid, mis otseselt või kaudselt suurendaksid inimeste mobiliseerumist gruppidesse, suurendada polariseerumist ning vähendada selle kaudu võimalikke poliitilisi lahendusi olukorrale (Greenhill, 2010, p. 130). Strateegia eesmärgiks on suunata mõjutatavat riiki vastu võtma otsust, mis on kasulik agressorile, kuigi mõjutatav riik arvab, et see otsus on parim, mis ta enda jaoks antud olukorras teha saab (Sazonov, *et al.*, lk 27). Meetoditena saab agressor kasutada näiteks väljapressimist, vastase petmist ning valeinformatsiooni kasutamist (Wither, 2016, p. 81). Suunatud ja sunnitud rände puhul saab agressor kasutada immigrantide grupi suuruse ning ulatuse suurendamist, immigrantide grupi koosseisu muutmist, ähvarduste suurendamist ning lobitööd immigratsiooni pooldajate või vastaste grupis (Greenhill, 2010, p. 130). Strateegia soovitud tulemus on vähendada võimalikult palju mõjutatava riigi valikuid olukorrale reageerimiseks, kus agressorile järeleandmine tundub valikute hulgas kõige vähem kulukas (Greenhill, 2010, p. 130). Näiteks võib riik silmitsi seista otsusega, kas lubada rahval polariseeruda piirini, mis viivad riigi kriisini või teha järeleandmisi agressorile.

**Kolmas strateegia**, mida agressor saab kasutada, on anda lubadusi immigrantidele, et neil lubatakse rännata soovitud sihtriiki. Nii lähteriigis kui ka sihtriigis on immigrantidel tõmbe- ning tõuketegurid, mis mõjutavad inimesi kas jääma oma elukohta või rändama kusagile,

kus on temale soodsamad elutingimused (Lee, 1966, p. 50). Kui agressor väljendab meedias soovi lubada immigrantidel läbida enda riiki lihtsamalt kui tavaliselt, on agressori lubadus immigrantidele tõmbeteguriks ning nad kasutavad selle tõttu tõenäolisemalt võimalust sihtriiki pääseda. Seda strateegiat kasutas näiteks Türgi president 2019. aastal, kui ähvardas avalikult lubada Süüria põgenikel liikuda vabalt Euroopa Liitu (Koumoutsakos, 2020, p. 7). Ähvardused andsid põgenikele lootust, mille tõttu suurenes Türgi piirile kogunenud immigrantide arv ning samuti andis see võimaluse inimkaubitsejatele kasu teenida (Koumoutsakos, 2020, p. 7).

**Neljas strateegia**, mida agressorid võivad ära kasutada seisneb poliitiliste lubaduste andmise ja reaalsuse vahes. Kui mõjutatav riik on lubanud järgida teatud reegleid, norme või seadusi, kuid tekkinud olukorras läheb nende reeglitega vastuollu, võib see samuti tekitada valitsusele sümboolseid poliitilisi kulusid (Greenhill, 2010, p. 132). Sümboolsed kulud tekivad immigratsiooni pooldajate või vastaste gruppides, kus kritiseeritakse valitsust kahepalgelisuses ning reeglite rikkumises (Greenhill, 2010, p. 133). Seega saab agressor kasu polariseeritud gruppide üleskutsetest, et valitsus võtaks vastutuse oma tegude eest, mis erinevad lubatust. Allolevas tabelis (vt Tabel 1) on välja toodud kokkuvõtte kõigist neljast strateegiast, mida agressor saab mõjutatava riigi vastu kasutada.

Tabel 1. Agressori võimalikud strateegiad. (autori koostatud)

Strateegia	Strateegia läbiviimine	Tagajärjed	Näited
Ühiskonna lõhestamine	<ul style="list-style-type: none"> <li>• kasutatakse ära ühiskondade lõhestamist ning inimeste polariseeritust</li> <li>• pannakse erinevaid ühiskonna grupe valjemalt arvamusi väljendama</li> </ul>	<p>Stsenaarium 1: mõjutataval riigil kasvab surve grupp tagasi lüüa, sulgeda riigi piirid, keelduda põgenikke vastu võtmast, repatrieerida põgenikke ning peatada põgenikke</p> <p>Stsenaarium 2: mõjutatav riik võtab vastutuse migrantide eest ning võtab põgenikud riiki vastu</p>	Üks etniline grupp vs teine etniline grupp; koalitsioon vs opositsioon
Riigi haavatavuse suurendamine aja jooksul	<ul style="list-style-type: none"> <li>• suurendatakse inimeste mobiliseerumist gruppidesse</li> <li>• suurendatakse polariseerumist</li> <li>• vähendatakse võimalikke poliitilisi lahendusi olukorrale</li> </ul>	Mõjutatav riik võtab vastu otsuse, mis on kasulik agressorile, kuigi arvab, et otsus on tema jaoks parim	Immigrantide suuruse ja ulatuse suurendamine; immigrantide grupi koosseisu muutmine; ähvarduste suurendamine; lobitöö polariseerunud gruppides

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• kasutatakse väljapressimist, vastase petmist ning valeinformatsiooni kasutamist</li> </ul>		
Tõmbeturite suurendamine	<ul style="list-style-type: none"> <li>• väljendatakse meedias soovi lubada immigrantidel läbida enda riiki lihtsamalt</li> </ul>	Suureneb immigrantide arv, suureneb inimkaubandus	Türgi vs Euroopa Liit 2019. aastal
Lubaduste ja reaalsuse vahe ära kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> <li>• suurendatakse polariseeritud gruppide teadlikkust poliitiliste lubaduste kohta, tekitades rahva hulgas kriitikat</li> </ul>	Tekivad polariseeritud grupid, valitsus peab võtma vastutuse oma tegude eest, valitsusele tekivad sümboolsed poliitilised kulud	Immigratsiooni pooldajad vs valitsus; immigratsioonivastased vs valitsus

Nagu eelnevalt välja toodi, on massimigratsiooni surve või selle ähvarduse alla sattunud riikide näiteid palju. Järgnevalt analüüsitakse **mõjutatava riigi käitumismustreid** suurenenud migratsioonisurve korral ning milliseid meetmeid on erinevad riigid kasutanud, et järsult tekkinud survega toime tulla. Kui mõni riik on sattunud migratsioonisurve alla, on ta palju avatum põgenikke vastu võtma, kui ta usub, et põgenikevood on tekkinud iseeneslikult ning planeerimata konflikti tagajärjel, võrreldes olukorraga, kus riik usub, et migrandivood on suunatud riiki pahatahtliku toimija poolt (Weiner, 1993, p. 119). Arenenud riigid suudavad migratsioonist tulenevatele ohtudele seista vastu tõenäolisemalt kui arengumaad, sest neil on rohkem ressursse, et kriisiga hakkama saada (Greenhill, 2010, p. 124). Migratsiooni näevad suurema ohuna need regioonid, kus on erinevate rahvuste vahel pinged, keskvalitsus on nõrk, ressursse on vähe ning poliitilisel režiimil puudub legitiimsus (Greenhill, 2010, p. 124).

Mõjutataval riigil on erinevaid **võimalusi**, kuidas agressori poolt vallandatud migratsioonisurvele vastata. Esimene strateegia on põgenikud vastu võtta, integreerida nad ühiskonda ning selle kaudu saada juurde väärtuslikku inimressurssi (Weiner, 1993, p. 120). Teine strateegia on piiride sulgemine, kuid see on raske riikidele, kellel on pikad maismaavõi merepiirid (Weiner, 1993, p. 120). Kolmas strateegia on pikaajaline majanduslik toetus riikidele, kust põgenikud tulevad, et palgad tõuseksid, töötus väheneks ning põgenikud lõpetaksid alternatiivsete elukohtade otsimise (Weiner, 1993, p. 121). Neljas strateegia on migratsioonikriisi tagajärgede eemal hoidmine, teiste toimijatega kokku leppimine või süü teistele lükkamine (Greenhill, 2010, p. 135). Seda saab teha näiteks kolmandate osapooltega kokku leppides, et nemad võtaksid immigrantid enda territooriumile (Greenhill, 2010, p. 135). Valitsused võivad ka karta, et rahuldades mingi põgenikegrupi asüülitootlused, võib see muutuda tõmbeturiks ka teistele lähteriigis olevatele inimestele (Weiner, 1993, p.

116). Seetõttu võib riik otsustada suhtuda põgenikesse konservatiivsemalt ning rahuldada vähem asüülitaotlusi.

Viies strateegia on pooldajate või vastaste leerile mingis küsimuses vastu tulemine ehk kõrvalmaksete tegemine (ing *side payments*) või mobiliseeritud toimijate seisukohtade muutmine teatud põgenikegrupi osas (Greenhill, 2010, 135). Kuues strateegia on agressori diplomaatiline survestamine, sealhulgas ka kollektiivsete rahvusvaheliste sanktsioonide kehtestamine (Weiner, 1993, pp. 122-123). Seitsmes strateegia on sõjalise tegevuse alustamine või sellega ähvardamine, et aeglustada või lõpetada lähteriigist migrantidevood (Greenhill, 2010, p. 135; Weiner, 1993, p. 123). Tabelis 2 on välja toodud kõik seitse strateegiat, mida mõjutatav riik saab kasutada vastuseks agressorriigi hübriidrünnakule, kus relvaks on suunatud ränne.

Tabel 2. Mõjutatava riigi strateegiad ning tagajärjed põgenike vastu võtmisel. (autori koostatud)

Strateegia	Tagajärg
Põgenike vastu võtmine ning nende integreerimine ühiskonda	Saadakse juurde väärtuslikku inimressurssi
Piiride sulgemine	Võib olla ebaefektiivne pikkade maismaa- ja merepiiridega riikidele
Majanduslik toetus põgenike lähteriikidele	Paraneb heaolu lähteriigis, põgenikud lõpetaksid alternatiivsete elukohtade otsimise
Probleemi eemal hoidmine ning teiste toimijatega kokku leppimine	Põgenikesurve sihtriigile väheneb
Kõrvalmaksete tegemine vastaste/pooldajate leerile	Suurem toetajaskond valitsuse tegevusele
Agressorriigi diplomaatiline survestamine	Agressorriik võib otsustada migrandisurvet leevendada või see lõpetada
Sõjalise tegevuse alustamine või sellega ähvardamine	Agressorriik võib otsustada migrandisurvet leevendada või see lõpetada

Mõjutatava riigi jaoks on oluline migratsioonisurve tekkimisel saada diplomaatilist tuge teistelt riikidelt. Näiteks tõstatas migratsiooniküsimuse oma erinevate liitlastega Kreeka peaminister, kes kohtumistel teiste riikide juhtidega ning Euroopa Nõukogus valgustas liitlasi rändesurve, mis Kreekat mõjutab (Koumoutsakos, 2020, p. 8). Samuti on Kreeka suhelnud Türgi kui transiitriigiga, et Türgi jätkaks 2016. aastal kokkulepitud rändeleppe täitmist ning koostööd Kreekaga, et takistada immigrantide jõudmist Euroopasse

(Koumoutsakos, 2020, p. 9). Koumoutsakos (2020) toob välja, et suurenenud migratsiooni haldamiseks on vaja informeerida avalikkust tekkinud probleemi suurusest ning veenda kolmandaid osapooli tegema koostööd Euroopa Liiduga (Koumoutsakos, 2020, p. 10). Selle saavutamiseks peavad mõjutatava riigi juhid informeerima teisi riike probleemist ning tegema avalikke üleskutseid riigi toetamiseks erinevate vahendite abil. Greenhill (2010) toob aga oma artiklis välja, et migratsioonisurve alla sattunud riigid ei soovi tihti probleemi kajastada, sest paljastab riigi nõrkused, innustab pahatahtlikke toimijaid ka järgnevatel kordadel rännet riigi vastu relvana kasutama ning suurendab poliitiliste kahjude teket siseriiklikult (Greenhill, 2010, p. 118).

Euroopa Liit viis 2015. aastal rändesurve vastu võitlemiseks läbi järgmised meetmed: võideldi inimkaubitsejate vastu, suurendati Euroopa Liidu kohalolu Vahemerel, tehti koostööd lähte- ja transiitriikidega, pakuti kaitset põgenikele ning viidi läbi ümberasustamise programm liikmesriikide vahel (Luuk, 2016, p. 29). Poola otsustas mitte osaleda ümberasustamise programmis, Bulgaaria ehitas Türgi piirile lisaks 130 kilomeetrit tõkestusaeda, Itaalia viis merel läbi põgenike päästmiseks operatsiooni Mare Nostrum ning Euroopa Liit tegi kokkuleppeid Türgi ja Liibüaga, kes said vastutasuks rahalist abi ja muid hüvesid (Bagdonas, 2015, pp. 15-17). Kreeka on suure migratsioonisurve tõttu viinud läbi järgmised meetmed, et leevendada migratsioonist tekkivaid tagajärgi: Egeuse meres olevatelt saartelt on põgenikke ümber asustatud Kreeka sisemaale, et vähendada survet põgenikekeskustele saartel; üksi reisivate alaealiste sisemaale transportimine, et kiirendada perede ühinemist; piiripatrullide tugevdamine koostöös Frontexi ja NATO-ga; uue asüüliseaduse rakendamine, mis võimaldab kiiremini asüülitaotlusi läbi vaadata ning asüülitaotluse rahuldamata jätmise korral immigrandid tagasi saata lähteriiki; kohalike kogukondade toetamine; alaealistele põgenikele eluks vajalike tingimuste tagamine ning uute piiripunktide rajamine Egeuse saartele (Koumoutsakos, 2020, p. 9).

Hübriidsõjaks võib seega pidada erinevate hübriidohtude komponentide koosmõju, mis toovad realiseerudes kaasa hübriidsõja edu. Hübriidsõja eelisteks võib pidada asümmeetriat, võimalust tegutseda n-ö hallil alal, ebaselgust, ootamatust, tõlgendusruumi, mitmedimensionaalsust, laiahaardelisust ja sõja võitmist ilma ohvriteta. Hübriidrünnaku eesmärkidena võib välja tuua vastase destabiliseerimise, eesmärkide saavutamise võimalikult väikese jõu kasutamisega, sõja võitmise ilma lahinguteta, mõjutatava riigi seisundi muutmise ning mõjutatava riigi allutamise agressori kontrolli alla. Hübriidsõja

vastu võitlemiseks on vaja kombineerida erinevaid taktikaid – on vaja omada tugevat korrakaitset ning head koostööd erinevate ametkondade vahel, on vaja olla paindlik ning olla valmis kaitsma ennast nii traditsiooniliste kui ka ebatraditsiooniliste ohtude eest, tuleb tuvastada enda nõrkusi, kaasata rohkem siseriiklikke ja välisressursse, suurendada ühiskonna sidusust, rakendada laia riigikaitset, otsused läbi mõelda, hoida suhteid liitlastega ning koolitada enda ametnikke.

Eelneva põhjal saab väita, et suunatud migratsiooni saab kasutada edukalt hübriidsõja meetmena. Suunatud rände kui hübriidohule on mõjutataval riigil raske reageerida, sest mõjutataval riigil peab olema võimalik tõestada, et ränne suunati riiki pahatahtlikel eesmärkidel. Suunatud rännet kasutavad pahatahtlikud toimijad ära oma eesmärkide saavutamiseks, näiteks soovitakse destabiliseerida teatud regiooni, õigustada oma tegevust, vaigistada kriitikat, kätte maksta sanktsioonide eest, saavutada majanduslikku kasu, takistada abistavaid vägesid lahkumise eest, saavutada sisepoliitilisi võite, saavutada homogeenset populatsiooni, vabaneda valitsusvastastest inimestest või saavutada välispoliitilisi eesmärke. Nende eesmärkide täitmiseks on agressoritel võimalik valida mitme erineva strateegia vahel, näiteks saab agressor mõjutatava riigi ühiskonda lõhestada, suurendada mõjutatava riigi haavatavust aja jooksul, suurendada tõmbetegureid migrantidele ning ära kasutada lubaduste ja reaalsuse vahet.

Mõjutataval riigil on aga omad võimalused, kuidas ennast agressorriigi rünnaku vastu kaitsta. Mõjutatav riik võib otsustada põgenikud riiki integreerida, sulgeda piiri, toetada majanduslikult põgenike lähteriike, hoida põgenikud enda riigist eemal, teha kõrvalmaksleid vastaste või pooldajate leerile, survestada agressorriiki diplomaatiliselt või ähvardada sõjalise tegevuse alustamisega. 2015. aasta Euroopa rändekriis õpetas Euroopa Liidule, et rände vastu võitlemiseks on vaja saavutada liikmesriikide vahele parem koostöö, leppida kokku efektiivsemas asüülipoliitikas, kaitsta paremini välispiiri, tagada seaduslike piiriületuspunktide sujuv töö, eraldada rohkem raha migratsiooni haldamisse ning võtta üheskoos vastutus migrantide eest.

## 2. EESTI VALMISOLEK ANALOOGSE HÜBRIIDSE RÜNNAKU KORRAL

### 2.1. Metoodika ja valim

Magistritöös püstitatud eesmärgi saavutamiseks viib autor läbi **kvalitatiivse** uuringu. **Uurimisstrateegiaks** on juhtumiuuring (Slight, *et al.*, 2011, p. 4), sest uurimistöö käigus kogutakse erinevate allikate kaudu informatsiooni, mille kaudu saab töö lõpus teha üldiseid järeldusi juhtumi kohta. Juhtumiuuringut kasutatakse uurimustes, kus on vaja hinnata mõnda huvipakkuvat küsimust põhjalikult tavapärasel keskkonnas, on vaja kirjeldada või uurida sündmusi kontekstis, et aidata mõista ja selgitada põhjuslikke seoseid mingite nähtuste või sündmuste vahel (Slight, *et al.*, p. 4). Juhtumiuuring võimaldab saada informatsiooni miks? kuidas? ja mida? küsimustele (Slight, *et al.*, p. 4). Antud magistritöös on juhtumiks Valgevene hübriidrännak Läti, Leedu ja Poola vastu 2021. aastal. Juhtumiuuring võimaldab leida vastuseid püstitatud uurimisküsimustele, et teada saada, milliseid meetmeid ning miks erinevad toimijad Valgevene hübriidtegevuse käigus kasutusele võtsid ja kuidas mõjutasid erinevad meetmed migrantide arvu, kes soovisid Leetu, Poola või Läti siseneda. Selle kaudu saab magistritöös teha järeldusi, milliseid meetmeid peaks Eesti rakendama tulevikus kui samasugune oht peaks Eesti piiril tekkima.

**Andmekogumismeetoditeks** on dokumendianalüüs ja poolstruktureeritud ekspertintervjuud (Bowen, 2009, pp. 29-30; Adams, 2015, p. 494). Meetodid uurimisküsimuste lõikes on esitatud tabelis 4. Esimeseks andmekogumismeetodiks on dokumendianalüüs, mis võimaldab saada taustinformatsiooni minevikusündmuste kohta, täiendavat informatsiooni uurimistöö läbiviimiseks ning võimaldab jälgida muutusi ja arengut (Bowen, 2009, pp. 29-30). Dokumendianalüüsi kaudu on võimalik koguda selles magistritöös informatsiooni 2021. ning 2022. aastal toimunud sündmuste kohta Valgevene piiril ning uurida, milliseid otsuseid on erinevad toimijad sündmuste käigus teinud. Selle kaudu on võimalik hiljem analüüsida, kas rakendatud meetmed aitasid olukorra leevendamisele kaasa või mitte. Samuti võimaldab dokumendianalüüs leida taustinformatsiooni, et ette valmistada intervjuu küsimusi ekspertintervjuude jaoks ning jälgida sündmuste ajalist muutumist.



Dokumendianalüüs viidi läbi protsessi jälgimise (ing *process tracing*) kaudu (George & Bennett, 2005; Beach & Pederson, 2013). Protsessi jälgimine on meetod, mille kaudu püütakse tuvastada sõltumatu ja sõltuva muutuja vahel põhjuslikku protsessi, see tähendab leida muutujate vahel põhjuslik ahel ja seosed (George & Bennett, 2005, p. 141). Protsessi jälgimise meetodit on võimalik läbi viia kolmel erineval viisil – antud magistritöös kasutati tulemuse selgitamise protsessi jälgimise meetodit (ing *explaining-outcome process-tracing*). Selle puhul tuleb uurimist alustada tulemusest ning töötada läbi kogutud empiirilist materjali, et selgitada välja usutav ning tõenäoline põhjuslik kooslus, kus sõltumatu muutuja või muutujad töid kaasa tulemuse (Beach & Pedersen, 2013, p. 20). Antud magistritöös oli sõltuvaks muutujaks ja tulemuseks Läti, Leedu või Poola siseneda soovinud migrantide arvu vähenemine. Sõltumatuteks muutujateks olid Läti, Leedu ja Poola või nende liitlaste poolt rakendatud vastumeetmed. Käesolevas magistritöös uuriti tulemuse selgitamise protsessi jälgimise meetodit kasutades, milliste vastumeetmete kasutamine Läti, Leedu ja Poola poolt töid kaasa eelnevalt mainitud riikidesse siseneda soovinud migrantide arvu vähenemise.

Dokumendid, kust protsessi jälgimise jaoks informatsiooni koguti, olid avalikud meediaallikad – põhiliselt kasutati informatsiooni kogumiseks meediaallikaid Postimees, Eesti Rahvusringhääling, Eesti Päevaleht, Delfi, Politico, EUObserver ja muud allikad, mis teemakohast informatsiooni avaldasid (Frontex, Leedu piirivalve, Läti piirivalve, Poola piirivalve jne). Protsessi jälgimise puhul kogus autor igapäevaselt alates 2021. aasta augustist andmeid Lätis, Leedus, Poolas ja Valgevenes toimunud sündmuste kohta. Andmete kogumine lõpetati 1. märtsil 2022. Andmeid koguti erinevatest avalikest meediaallikatest, kasutades allikates otsingusõnu „Leedu“, „Läti“, „Poola“ ja „Valgevene“ ning otsingutulemustest välistas autor uudistartiklid, mis ei olnud Valgevene hübriidrännakuga seotud. Uudistest saadud informatsioon koguti Google Drive faili, mille kogupikkuseks 1. märtsil 2022 oli 243 lehekülge.

Teise andmekogumismeetodina kasutatakse magistritöös poolstruktureeritud intervjuusid (Adams, 2015, p. 494). Poolstruktureeritud intervjuusid on uurimuses hea kasutada, sest võimaldab saada intervjuueeritavalt põhjalikke vastuseid küsimustele ning võimaldab uurida teemasid, mis on veel kaardistamata ning uurimata (Adams, 2015, p. 494). Uurimuses viiakse läbi poolstruktureeritud ekspertintervjuud ekspertidega, kes olid 2021. aasta Valgevene hübriidrännaku ajal Eestis olukorda juhtimas või nõustamas ning kes on pädevad,

et anda hinnanguid toimunud sündmuste ning nende õppetundide kohta ja soovitusi, kuidas Eesti saaks tulevikus oma siseturvalisust parandada.

Ekspertintervjuu küsimused koostati uurimisküsimuste põhjal. Esmalt viidi läbi üks pilootintervjuu Politsei- ja Piirivalveameti piirivalveosakonna ametnikuga, mille tulemusena kohandati intervjuu kava vastavalt pilootintervjuu osaleja nõuannetele ning magistritöö autori enda tähelepanekutele. Pilootintervjuu järel lisandus ekspertintervjuu küsimustikule üks põhiküsimus ning eemaldati kolm alaküsimust, samuti muudeti kolme küsimuse sõnastust (Lisa 1). Poolstruktureeritud ekspertintervjuude läbiviimiseks intervjueriti viis eksperti, kes tegelesid Valgevene hübriidrünnaku ajal aktiivselt olukorra lahendamise ja Kaitseväe ning kaks intervjueritavat töötavad Siseministeeriumis. Intervjuude läbiviimiseks kasutati digitaalseid rakendusi Skype for Business ja Teams. Intervjuude läbiviimise aeg, kestus ja koht ning ekspertide staaž ja asutus on välja toodud tabelis 3.

Tabel 3. Ekspertide valim.

<b>Eksperti tähis</b>	<b>Asutus</b>	<b>Osakond</b>	<b>Staaž</b>	<b>Intervjuu läbi viimise aeg ja kestus</b>	<b>Läbiviimise koht ja viis</b>
E1	Politsei- ja Piirivalveamet	Piirivalveosakond	16 a	24.03.2022 31 min	Skype for Business rakendus
E2	Siseministeerium	Piirivalve- ja rändepoliitika osakond	29 a	31.03.2022 29 min	Teams rakendus
E3	Siseministeerium	Piirivalvepoliitika osakond	25 a	05.04.2022 28 min	Teams rakendus
E4	Kaitsevägi	Kaitseväe peastaabi strateegilise kommunikatsiooni osakond	23 a	08.04.2022 29 min	Teams rakendus
E5	Politsei- ja Piirivalveamet	Arendusosakond, rahvusvahelise koostöö büroo	29 a	09.05.2022 34 min	Teams rakendus

**Andmeanalüüsimetodina** kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille raames analüüsitakse protsessi jälgimise tulemusi ning viiakse läbi ekspertintervjuude kodeerimine (Saldaña, 2015, p. 9). Kõik intervjuud salvestati intervjuueeritavate nõusolekul ning transkribeeriti. Transkriptsioone analüüsiti kvalitatiivse andmeanalüüsi programmis NVivo 10. Ekspertintervjuude küsimuste põhjal moodustati kaheksa kategooriat, mille alla moodustati koodid. Intervjuude analüüsimise käigus tõsteti kategooriaid omavahel kokku ning täpsustati koode, mille tulemusena jäi alles viis põhikategooriat: analoogne hübriidrännak Eestis; hübriidohtude komponendid; kriisi õppetunnid; Läti, Leedu ja Poola strateegia; Valgevene strateegia. Nvivos läbi viidud andmeanalüüsi kategooriad ning koodid on välja toodud tabelis 5, mis on välja toodud magistritöö lisa 3.

**Valim** on mittetõenäoline suunatud (ing *purposive*) valim. Suunatud valim on antud uurimistöö läbiviimiseks parim, sest valimisse kuuluvad eksperdid sisejulgeoleku alal ning hetkel on antud teemat vähe uuritud ning selle kohta on avalikkuses vähe andmeid (Etikan, 2016, p. 3). Eksperdid valiti autori poolt nende pädevuse järgi valdkonnas ning ekspertide valimisel arvestati ka nende enda seotust antud teemaga. Allolevas tabelis (vt Tabel 4) on välja toodud uurimisülesanded, mille kaudu leitakse uurimisküsimustele vastused ning andmete kogumise meetodid, millega uurimisülesannet täidetakse.

Tabel 4. Magistritöö uurimisküsimuste, uurimisülesannete ja andmete kogumise meetodite vastavustabel. (autori koostatud)

UURIMISKÜSIMUS	UURIMISÜLESANNE	ANDMETE KOGUMISE MEETOD
1. Kuidas suunatud migratsiooni kasutatakse hübriidsõja meetmena?	• Analüüsida teoreetiliste allikate põhjal suunatud illegaalse rände ära kasutamise võimalusi hübriidsõja komponendina	• Teoreetilise käsitluse analüüs
2. Kuidas Valgevene rakendas suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias Leedu, Läti ning Poola suhtes perioodil 2021-2022?	• Analüüsida kogutud informatsiooni dokumentidest, muudest tekstandmetest ja statistiliste andmete analüüsist rändekriisi sündmuste arengu ning erinevate toimijate tegevuste kohta leides sündmuste ja tegevuste vahel seoseid	• Dokumendianalüüs • Ekspertintervjuud
3. Millised Leedu, Läti ning Poola poolt rakendatud	• Analüüsida kogutud informatsiooni dokumentidest, muudest tekstandmetest	• Dokumendianalüüs • Ekspertintervjuud

vastumeetmed töid kaasa migrantide surve vähenemise riigipiiril?	ja statistilistest andmetest rändekriisi sündmuste arengu ning erinevate toimijate tegevuste kohta leides sündmuste ja tegevuste vahel seoseid	
4. Milliseid meetmeid peaks Eesti ametkonnad täiendavalt arendama, et toime tulla analoogse hübriidrünnakuga?	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Analüüsida ekspertide hinnanguid ning teha järeldusi Valgevene hübriidtegevuse õppetundidest ja valmisoleku tõstmise võimalustest Eestis</li> <li>• Teooriat ja empiirilise uuringu tulemusi sünteesides teha järeldusi ja ettepanekuid Eesti valmisoleku parandamiseks suunatud rände vastu võitlemisel</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ekspertintervjuud</li> </ul>

## 2.2. Rändekriisi sündmuste vahelised seosed

Järgnevas alapeatükis viiakse läbi meediatekstide kvalitatiivne andmeanalüüs. Alapeatükk 2.2.1. leiab vastuse uurimisküsimusele nr. 2) Kuidas Valgevene rakendas suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias Leedu, Läti ning Poola suhtes perioodil 2021-2022? ning alapeatükk 2.2.2. leiab vastuse uurimisküsimusele nr. 3) Millised Leedu, Läti ning Poola poolt rakendatud vastumeetmed töid kaasa migrantide surve vähenemise riigipiiril? Andmeid kogudes pööras autor rohkem tähelepanu Eesti, Leedu, Läti, Valgevene, Venemaa, Poola ja Euroopa Liidu otsustele ja tegevusele ning lisaks märgiti ära ka tähtsamad otsused teiste toimijate poolt, kes rändesurvega seotud olid, näiteks migrantide lähteriikide tähtsamad otsused, Euroopa riikide abi, rahvusvaheliste organisatsioonide otsused jne. Informatsiooni koguti järgnevatest meediaallikatest – Postimees, Eesti Rahvusringhääling, Eesti Päevaleht, Delfi, Politico, EUObserver ja muud allikad, mis teemakohast informatsiooni avaldasid (Frontex, Leedu piirivalve, Läti piirivalve, Poola piirivalve jne).

### 2.2.1. Suunatud migratsiooni kasutamine Valgevene hübriidsõja strateegias

9. augustil 2020. aastal toimusid Valgevenes presidendivalimised, mille võitis Aljaksandr Lukašenka. Valimisi ei peetud lääneriikides õiglasteks ning vabadeks ja Valgevenet süüdistati valimistulemuste võltsimises. Sellest alates on Valgevene ja lääneriikide suhted aina halvenenud, jõudes madalpunkti aasta hiljem, kui Valgevene korraldas mitmetahulise

hübriidrännaku Läti, Leedu ning Poola vastu. Selles alapeatükis analüüsitakse, milliseid hübriidsõja komponente kasutas Valgevene alates 2020. aasta presidendivalimistest hübriidrännakus Läti, Leedu ja Poola vastu ning kuidas rakendati suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias. Protsessi jälgimise tulemusena tekkis Valgevene hübriidtegevusest mõjutatud sündmuste kohta ajajoon, mille põhjal viis autor läbi analüüsi. Valgevenes, Leedus, Lätis, Poolas, Eestis, Venemaal, Euroopa Liidus ja teistes sündmustega seotud riikides toimunud sündmuseid analüüsiti ning grupeeriti vastavalt teoreetilises käsitluses välja toodud hübriidohtude komponentidele, mis on esitatud joonisel 1.

Hübriidrännaku ajendiks võib pidada lääne vastust Valgevene valimistulemustele. Mõned päevad peale valimisi Valgevenes põgenes Leetu Valgevene opositsiooniliider ning presidendikandidaat Svjatlana Tsihhanovskaja, hiljem kehtestasid lääneriigid Valgevenele sanktsioone ning Valgevenes protestis rahvas Lukašenka tagasivalimise vastu. 2021. aasta märtsis esitas Valgevene prokuratuur Leedule taotluse, et nad Tsihhanovskaja Valgevenele välja annaks, kuid Leedu lükkas selle tagasi (Delfi, 2021a). Kaks kuud hiljem sundis Valgevene Minskis maanduma Ryanairi lennuki, mis pidi maanduma Leedus, et kätte saada võimukriitiline ajakirjanik Roman Protasevitš (Eesti Päevaleht, 2021). Peale seda intsidenti hakkas Valgevenest Leetu sisenenud migrantide arv kasvama. Seega võib seostada, et Leedu oli Valgevene esimeseks sihtmärgiks suunatud migratsiooni korraldamisel, sest Leedu on olnud peamine riik, kes on riigis varjupaika pakkunud Valgevene opositsionitegelastele.

Järgnevalt analüüsitakse erinevaid hübriidsõja komponente, mis selgusid protsessi jälgimise tulemusena ning mida Valgevene kasutas hübriidrännakus Läti, Leedu ning Poola vastu. Hübriidsõja komponente analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi kaudu, kus kategooriad moodustati teoreetilise käsitluse alusel. Kategooriad moodustusid hübriidsõja komponentide alusel, mis on esitatud joonisel 1. Kogutud andmeid analüüsides paigutati erinevate toimijate otsused, tegevused ning sündmused kategooriatesse, mille tulemused on esitatud järgnevalt.

Esimese kategooriana ehk hübriidsõja komponendina saab välja tuua **küberrännakud**. 31. juulil tegi Leedu siseminister avalduse, kus tõi välja, et tema andmetel on Leedus toimunud küberrännak, kus levitati valeinfot plaanide kohta rajada migrantide majutuskeskused erinevates kohalikes omavalitsustes (Eesti Rahvusringhääling, 2021a). Valeinfo eesmärgiks oli mobiliseerida inimesi ning õhutada leedukate hulgas vaenu migrantide vastu. Augusti keskel teatas Leedu välisministeerium küberrännakust, mille käigus lekkis informatsioon,

mis Leedu presidendi hinnangul võis tekitada peamiselt kahju Leedu liitlastele (Delfi, 2021b).

Teise kategooriana ehk hübriidsõja komponendina saab välja tuua **kuritegelike võrgustike ärakasutamise**. Esiteks võib Valgevene võime pidada ise inimkaubanduse korraldajateks, sest inimesi motiveeriti lähteriikidest Valgevenesse reisima, et neid siis oma eesmärkide saavutamiseks ära kasutada. Teiseks, teeniti inimkaubanduse pealt raha – näiteks on selgunud, et Valgevenest Euroopa Liidu territooriumile jõudnud migrantide sõidutamise eest teistesse Euroopa riikidesse teenisid kuritegelike võrgustikega seotud inimesed kasu. Üks migrant rääkis Eesti Rahvusringhäälingule intervjuus, et reis Türgist Minskisse maksis 9000 dollarit ja Poolast Saksamaale viimise eest tuleks maksta 1200 eurot ning tõdes, et ilma kellegi abita ei oleks Euroopasse tulek võimalik (Eesti Rahvusringhääling, 2021b).

Kolmanda kategooriana ehk hübriidsõja komponendina võib välja tuua **desinformatsiooni levitamise**. 4. augustil 2021 teavitas Valgevene piirivalvekomitee, et Leedu piiri lähistel on surnud migrant, mille samal päeval lükkas ümber Leedu siseminister (Eesti Rahvusringhääling, 2021c). 17. augustil selgus, et Valgevene ohvitserid on lavastanud ja avaldanud videostseeni, kus näidatakse Leedu piirivalvet migrante peksmas (Postimees, 2021a). 19. septembril väitis Valgevene, et seekord on leitud Poola ja Valgevene piirilt surnud iraaklanna, kelle puhul jäljed maapinnal viitavad sellele, et naine lohistati Poolast Valgevenesse (Postimees, 2021b). Poola lükkas samal päeval väite ümber, nimetades süüdistusi valeks. Veel kutsuti Valgevene meediaruumis esile ärevust seoses Poola luurelendude suurenemisega, Poola sõjaväelaste arvu kolmekordse kasvuga ning võimalike tankide toomisega Poola-Valgevene piiri äärde (Tüür, 2021). 18. novembril väitis Valgevene peale telefonikõnet Saksamaa liidukantsleriga, et luuakse humanitaarkoridor, et 2000 migranti saaksid Poola-Valgevene piirilt liikuda Saksamaale (Postimees, 2021c). See väide osutus hiljem valeks.

Neljanda ning viienda kategooriana saab välja tuua **mässude õhutamise** ja **vastase rahvusvahelise maine kahjustamise**. Kui Leedu muutis migrantide suhtes oma strateegiat, hakates neid piirilt tagasi saatma, andis see Valgevene võimudele võimaluse kutsuda migrante ning nende pooldajaid üles tegudele ning seisma vastu Leedu strateegiale. Tagasi saatmine võimaldas omakorda kahjustada Leedu rahvusvahelist mainet, sest Valgevene väitis, et migrante koheldakse halvasti ning Leedu ei täida rahvusvahelisest õigusest

tulenevaid kohustusi. Ühe näitena võib välja tuua ka erinevad mässud Leedu migrantidelaagrites, mille tulemusena suutsid mitmed migrantid põgeneda. Mässud võisid olla Valgevene võimude poolt korraldatud, sest mässude algatajate hulgas võisid olla inimesed, kes täitsid Valgevene võimuliidrite käske ning eskaleerisid sündmusi migrantidelaagrites mobiliseerides migrante.

Kuuenda ning seitsmenda kategooriana ehk hübriidohu komponentidina saab välja tuua **vastase ühiskonna lõhestamise ning usalduse kaotuse riigiinstitutsioonidesse**. Seda demonstreeris Leedus 10. augustil toimunud protest koroonavaktsiinide vastu, mis kulmineerus politsei poolt pisargaasi kasutamise ja parlamendihoonest väljuvate seimiliikmete ohustamisega (Saldžiūnas, 2021). Kuigi protest oli suunatud koroonavaktsiinide vastu, võib seda seostada Valgevene hübriidsõjaga, sest Leedus oli sellel ajal käsil mitu kriisi, mis kõik tekitasid rahva hulgas tugevaid emotsioone ning selle kaudu suudeti rahvas tekitada vaenu riigiinstitutsioonide vastu ning ühiskonda lõhestada. Samuti kinnitas Leedu president hiljem, et tema arvates ei toimunud rahutused ilma välisriikide abita, sest sellel päeval toimus liiga palju kokkusattumusi (Postimees, 2021d). Näiteks on kahtlustäratav protesti toimumise ajastus, sest samal ajal kui protestil sündmused eskaleerusid, toimus ka suur mäss Rūdininkai migrantidelaagris.

Kaheksandaks kategooriaks ehk hübriidsõja komponendiks oli veel **polariseerumine**. Eriti mõjutas see Poolat, sest Poolal oli Leedu ja Lätiga võrreldes migrantide suhtes kasutusele võetud karmim lähenemine – Poola jättis julgeolekuhuvisid prioritseerides Valgevene ja Poola vahelisele piirilõigule abita mitukümmend migranti. See tekitas polariseerumist nii Poola kodanike hulgas kui ka erinevate toimijate, peamiselt rahvusvaheliste abiorganisatsioonide, hulgas. Näiteks selgus 3. oktoobril, et Poola saatis piiril tagasi lastega peresid, kelle hulgas oli ka imikuid (Nielsen, 2021). 23. oktoobril kogunesid Poola aktivistid Valgevene piirile, et avaldada meelt Poola tegevuse vastu, kus jäetakse abivajajad metsa külmuma ilma ligipääsuta toidule ja veele (Eesti Rahvusringhääling, 2021d). Nende näidete puhul on võimalik näha, et Poola resolutsiooni vastust piiri kaitsta kasutati ära, Poola rahvas ning rahvusvaheline üldsus koondus kahte leeri ning migrantide toetajad hakkaksid valitsuselt nõudma migrantide õiguste kaitsmist.

Üheksanda kategooriana võib välja tuua Valgevene poolse **rahvusvahelise õigusega manipuleerimise**. Näiteks tegi Valgevene piirivalvekomitee esindaja 20. septembril

avalduse, kus andis teada, et Läti, Leedu ja Poola ei anna rahvusvahelisest õigusest tulenevalt migrantidele asüüli ning saadavad nad tagasi Valgevenesse (Aleksejev, 2021). 9. novembril avaldas Valgevene kaitseminister kahetsust, et Poola ei teavitanud neid 10 000 sõduri paigutamisesest piirile ning mõistis hukka Poola ebaseadusliku jõukasutuse relvastamata inimeste vastu (Postimees, 2021c). 11. novembril süüdistas Valgevene Poolat rahvusvahelise õiguse rikkumises, sest tõkestatakse migrante piiri ületamisel ning saadetakse nad vägivaldselt tagasi (Postimees, 2021e). Kuna Valgevene oli ise instrumentaliseeritud rände korraldanud, mille tõttu Poola oli sunnitud oma piiri kaitsma karmide meetmetega, on näha, kuidas Valgevene võimud üritasid rahvusvahelise õigusega manipuleerida ja antud olukorras muuta Poolast, Leedust ja Lätist süüdlased.

Kümnenda kategooriana võib välja tuua **luure**, mida kasutati, et koguda naaberriikides rohkem informatsiooni. Näiteks selgus, et Lukašenka käskis suurendada välisluure efektiivsust ning Valgevene üritas saata oma agente Leetu (Postimees, 2021f). 2. detsembril avaldas Leedu luure, et Valgevene KGB on üritanud migrante värvata ning mõned agendid on sulandunud migrantide hulka, et koguda informatsiooni Tsihhanovskaja ja tema lähikondlaste kohta (Postimees, 2021f). Üheteistkümnenda kategooriana ehk hübriidsõja komponendina kasutas Valgevene ära Euroopa **energia sõltuvust** oma hübriidsõja strateegias. 11. novembril ähvardas Lukašenka katkestada gaasitransiidi Venemaalt läbi Valgevene Euroopasse, kui Euroopa Liit kehtestab Valgevene vastu täiendavaid sanktsioone (Eesti Rahvusringhääling, 2021e). 1. detsembril tehti samasugune ähvardus, kuid seekord hoiatati Poolat piiri täieliku sulgemise eest Valgevenega (Postimees, 2021c).

Järgnevalt analüüsitakse, kuidas Valgevene rakendas suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias. Esimesena saab välja tuua Valgevene strateegia **hoida piir migrantidele avatud ning naaberriikidega mitte teha koostööd**. Valgevene esindajad, sh Lukašenka, tegid mitmel korral peale migrantide arvu tõusu avaldusi, kus süüdistasid lääneriike migrantide mitte vastu võtmises ning selle kaudu oma välja kuulutatud lubaduste mitte täitmises. Lukašenka andis teada, et ei sulge oma piiri Poola, Läti ning Leeduga ning ei kavatse muutuda migrantide laagriks, sest migrandid soovivad liikuda „valgustunud, sooja ja hubasesse Euroopasse“ (Eesti Rahvusringhääling, 2021f). Veel tegi Lukašenka 22. novembril avalduse, et toetab migrante nende soovis jõuda Euroopasse ning nõuab üheskoos nendega, et neid Saksamaale lastaks, sest migrandid soovivad elada normaalselt ning taasühineda oma peredega (Postimees, 2021c).



Teisena saab tuua välja Valgevene strateegia **sundida migrante piiri ületama ning neid seejärel enam mitte oma territooriumile tagasi lubada**. Kui Leedu, Läti ja Poola hakkasid Valgevene survele vastuseks migrante oma piirilt tagasi Valgevenesse saatma, siis Valgevene julgeolekujõud ei lubanud enam migrante tagasi ning selle tõttu jäid mitmed migrantid kahe riigi vahelisele piirialale lõksu. Näiteks on Läti piirivalve videosalvestustelt näha, et Valgevene piirivalvurid saadavad Läti piirile migrante, mille järel neil ei lubata enam tagasi pöörduda (Sargs, 2021). Samuti oli näha novembris suurt migrantide gruppi liikumas Poola piiri poole, keda saatsid Valgevene poolt relvastatud mundris isikud (Eesti Rahvusringhääling, 2021g). Veel muutsid Valgevene julgeolekujõud rändekriisi jooksul oma taktikat, sest novembri keskel saadeti piiri ühte kohta suuri migrantirühmasid, kuid hilisemalt hakati vähendama migrantide hulka ning pigem saadeti väikeseid gruppe erinevatest kohtadest piiri ületama (Postimees, 2021c).

Kolmandana **soodustas Valgevene** mitmete vahenditega **migrantide jõudmist lähteriikidest Valgevenesse** ning selle kaudu Euroopasse. Näiteks tühistas Valgevene mitmetele lähteriikide kodanikele viisanõude, soodustades sellega migrantide reisimist Valgevenesse (Postimees, 2021g). Samuti andis Poola teada, et nende andmetel on Valgevene avanud 25 kilomeetri kaugusel Poola-Valgevene piirist lennuvälja rahvusvahelistele lendudele, mille tulemusena saavad migrantid kergemini Poola piirile reisida (Postimees, 2021g). Veel selgus, et migrantidel ei ole võimalik esitada oma dokumente, sest Valgevene võimud on need enne piiriületamist ära võtnud (Postimees, 2021h). Selle kaudu raskendas Valgevene migrantide Leedust, Lätist ja Poolast välja saatmist ning tagasi lähteriikidesse lennutamist. Samuti taaskäivitati peale mitme kuu pikkust pausi oktoobris Valgevene ja Iraagi vahelised lennud, mille tulemusena saabus Valgevenesse nii palju migrante, et nad ummistasid ära Minski lennujaama (Lauri, 2021a). Lisaks organiseeris Valgevene mitmeid uusi lende lähteriikidest ning otsis ka uusi riike, kust oleks võimalik migrante lennutada (Laanet, 2021).

Neljandana **provotseerisid Valgevene julgeolekujõud sündmusi piiril** mitmetel erinevatel viisidel, tekitades segadust, aidates migrantidel piiri ebaseaduslikult ületada ning kutsudes migrante üles vägivallale. Poola piirivalve andis 30. septembril teada, et Valgevene võimud jagasid migrantidele sõjaväevorme, mille eesmärgiks oli tekitada segadust – Valgevene vastas väidetele põhjendusega, et vorme jagati külma ilma tõttu (Postimees, 2021i). Samuti

avaldas Poola termokaamera salvestise, millelt oli näha, kuidas julgeolekujõud aitasid migrantidel redeli abil üle traattõkke ronida (Postimees, 2021i). Poola väitel toodi migrante piiritsooni taksodega, Valgevene eriväelased tulistasid õhku, blokeerisid tee ainsasse legaalsesse piiriületuspunkti ning varustasid migrante erinevate vahenditega, mille tõttu oli neil lihtsam piiri ületada (Postimees, 2021c). Samuti on avalikkust teavitatud, et Valgevene piirivalvurid on koos migrantidega loopinud erinevaid objekte, näiteks kive ja puid, Poola julgeolekujõudude pihta (Postimees, 2021c).

Seega saab väita, et Valgevene alustas Läti, Leedu ja Poola vastu hübriidsõda, sest viidi läbi mitmeid hübriidrännakuid, kus kasutati erinevaid teoreetilises käsitluses välja toodud hübriidohtude komponente. Nende hübriidohtude komponentide hulka kuulusid suunatud migratsioon, küberrännakud, kuritegelike võrgustike ärakasutamine, desinformatsiooni levitamine, energia sõltuvus, luure, polariseerimine, mässude õhutamine, vastase rahvusvahelise maine kahjustamine, vastase ühiskonna lõhestamine, usalduse kaotus riigiinstitutsioonidesse ning rahvusvahelise õigusega manipuleerimine. 2021. aasta Valgevene hübriidrännakute vältel oli agressorriigiks Valgevene ning mõjutatavateks riikideks Leedu, Läti ja Poola.

Tegemist oli sunnitud ja suunatud rände juhtumiga, sest Greenhilli mõiste kohaselt on sunnitud ja suunatud ränne piirideüleline liikumine, mida manipuleeritakse tahtlikult, et saavutada erinevaid mõõndusi sihtriikidelt (Greenhill, 2010, p. 144). Tegemist oli piirideülese liikumisega, kus migrandid liikusid või soovisid liikuda üle Valgevene piiri Leetu, Läti või Poola. Valgevene manipuleeris rännet tahtlikult, sest otsiti aktiivselt uusi lähteriike, kust migrante tuua, võimaldati migrantidel saada kergemalt Valgevenesse, migrantidel lubati vabalt liikuda üle piiri ning olukorra eskaleerides sunniti migrante jõuga üle piiri liikuma. Valgevene eesmärgiks oli saada peamiselt poliitilisi ning majanduslikke mõõndusi, sest sooviti saada heakskiitu Lukašenkale kui Valgevene legitiimsele riigipeale, lõpetada lääneriikide opositsioonitegelaste toetamine ning lõpetada sanktsioonide kehtestamine Valgevenele.

Teoreetilisest käsitlusest tulenevalt võib Valgevene tegevuse eesmärkideks pidada soovi destabiliseerida Euroopa Liitu, vaigistada oma tegevuse kritiseerimist, kättemaksu sanktsioonide eest ning välispoliitiliste eesmärkide saavutamist (käesolev töö lk 24-27). 2015. aasta Euroopa rändekriis näitas rahvusvahelisele üldsusele, et migratsiooni haldamine

tekitab Euroopa Liidu liikmesriikides erimeelsusi, mille tõttu nõrgeneb Euroopa Liit tervikuna. Valgevene üheks eesmärgiks võib pidada soovi destabiliseerida Euroopa Liitu, sest Valgevene lootis, et rändesurve tekkides ei ole liikmesriigid omavahel solidaarsed ning migrantide ümberjaotamine tekitab liikmesriikides eriarvamusi. Selle kaudu oleks Valgevene saanud Euroopa Liitu destabiliseerida, suunata Euroopa Liidu tähelepanu Valgevenelt kõrvale ning loota, et rändekriisi lahendades soovivad Euroopa riigipead Lukašenkalt abi paluda. Eesmärgiks saab pidada ka oma tegevuse kritiseerimise vaigistamist, sest suunatud rände kaudu soovis Valgevene suunata tähelepanu Valgevenes toimuvatelt kuritegudelt mujale ning selle kaudu vaigistada kriitikat. Kätemaksu sanktsioonide eest võib pidada Valgevene eesmärgiks, sest Euroopa Liit on kehtestanud Valgeveneile sanktsioone, mis on suure tõenäosusega Valgevenet mõjutama hakanud. Suunatud rände korraldamise kaudu lootis Valgevene, et Euroopa Liit palub rände peatamiseks Valgevene abi ning vastutasuks vähendatakse Valgeveneile kehtestatud sanktsioone. Välispoliitiliste eesmärkide saavutamist võib pidada samuti eesmärgiks eelnevalt välja toodud põhjustel – vähendada Valgeveneile kehtestatud sanktsioone ning vaigistada Valgevene võimude poole suunatud kriitikat.

Teoreetilisele käsitlusele tuginedes võib väita, et Valgevene kasutas kõiki väljatoodud strateegiaid, et Lätit, Leedut ja Poolat mõjutada (käesolev töö lk 24-27). **Esiteks** üritati ära kasutada immigratsiooni pooldajaid ja immigratsioonivastaseid – seda oli näha näiteks Leedu vastu suunatud küberrünnakus, mille eesmärgiks oli õhutada leedukate hulgas vaenu migrantide vastu; Valgevene võimude üleskutses peatada piirilt migrantide tagasi saatmine; valeinformatsiooni levitamises, et näidata, kuidas Leedu, Läti ja Poola kohtlevad migrante ebainimlikult; riikides migratsiooni pooldavates meeleavaldustes. **Teiseks** üritati suurendada riigi haavatavust aja jooksul. Seda näitab pidev valeinformatsiooni levitamine Valgevene poolt ning immigrantide gruppide suuruse ja ulatuse vähendamine aja jooksul. Valgevene avalikustas mitmeid kordi valeinformatsiooni surnud migrantide, migrantide peksmise, Poola piiril suurenenud ressursside ning humanitaarkoridori loomise kohta. Samuti muudeti Valgevene poolt 2021. aasta novembris strateegiat ja hakati saatma piirile väiksemaid grupe migrante erinevatest kohtadest vastupidiselt varasematele suurtele gruppidele, keda suunati ühte kohta.

**Kolmandana** suurendati tõmbetegureid migrantidele. Valgevene andis teada, et ei sulge oma piiri ning migrantidel lubatakse edasi liikuda Euroopasse. Samuti tegi Lukašenka

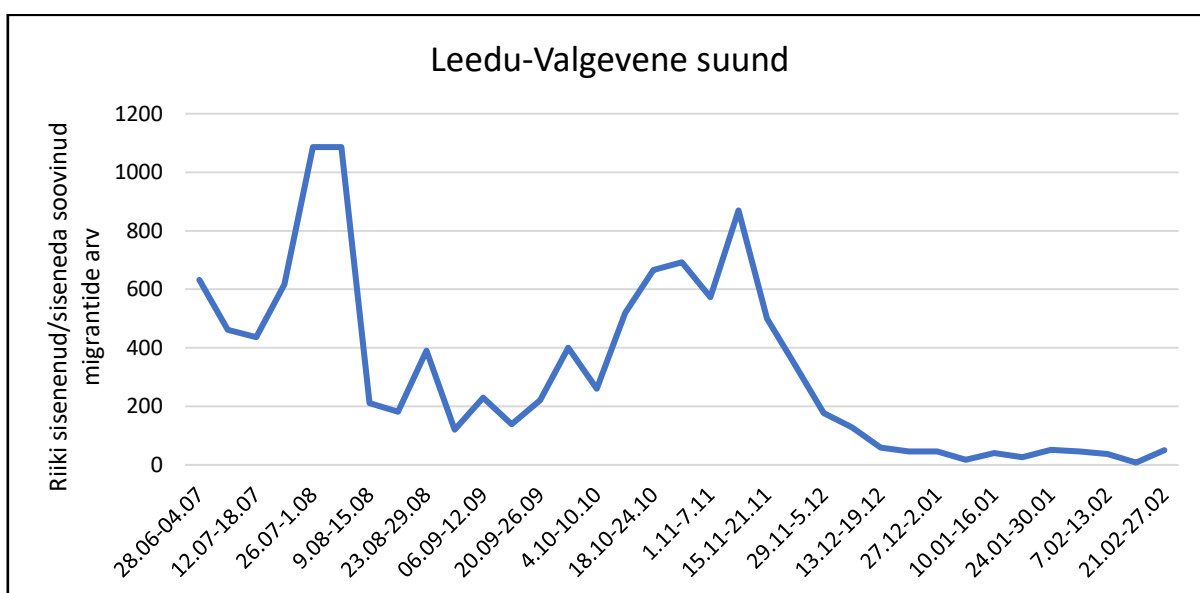
avalduse, kus andis teada, et toetab migrante nende püüdluses jõuda Euroopasse. Veel tühistas Valgevene mitmetele lähteriikidele viisanõude, avati piirile lähemal olev lennujaam rahvusvahelistele lendudele ning otsiti pidevalt uusi lähteriike, kust oleks võimalik migrante lennutada. Veel levitati valeinformatsiooni humanitaarkoridori loomise kohta, et migrantidel tekiks lootus, et neid lastakse Euroopasse. **Neljandaks** rõhutati lubaduste ja reaalsuse vahet, sest Valgevene esindajad süüdistasid lääneriike migrantide mitte vastu võtmises ning selle kaudu rahvusvahelise õiguse mitte täitmisel.

### 2.2.2. Läti, Leedu ja Poola vastumeetmete efektiivsus

Antud alapeatükis analüüsitakse Läti, Leedu ja Poola vastumeetmete efektiivsust rändesurve vähendamisel. Selles alapeatükis on sõltumatuks muutujaks vastumeetmed ning sõltuvaks muutujaks migrantide arv. Analüüsi käigus tõi autor protsessi jälgimise tulemuste seast välja need tulemused, milles kajastati rakendatud meetmeid Leedu, Läti, Poola või nende liitlaste poolt. Analüüsi alguses kategoriseeriti kõik protsessi jälgimise tulemusena avastatud meetmed neljateistkümnesse kategooriasse – sanktsioonide kehtestamine Valgevene; siseriiklikud abimeetmed; tööjõuressursi suurendamine; seadustamine; Valgevene opositsiooni toetamine; diplomaatiliste suhete pärssimine või katkestamine; teiste toimijate üleskutsumine tegevusele ja Valgevene tegevuse hukkamõistmine; majandusliku abi andmine; abipalved Lätilt, Leedult ja Poolalt liitlastele; parema ülevaate saamine piirist; valeinformatsiooni ümberlükkamine; koostöö migrantide koduriikidega; avalikkuse teavitamine olukorrast ja läbipaistvuse säilitamine ning immigrantide füüsiline tõkestamine. Analüüsis arvestati kõiki dokumendianalüüsi kaudu leitud meetmeid, mis kehtestati alates 23. maist, kui Valgevene sundis maanduma Ryanairi lennuki, kuni 1. märtsini.

Protsessi jälgimise puhul tuleb uurimist alustada tulemusest ning töötada läbi kogutud empiirilist materjali, et selgitada välja usutav ning tõenäoline põhjuslik kooslus, kus sõltumatu muutuja või muutujad tõi kaasa tulemuse (Beach & Pedersen, 2013, p. 20). Selles magistritöös pidas autor tulemuseks migrantide arvu vähenemist, mida on võimalik joonistel näha langustena. Seejärel analüüsis autor kogutud empiirilist materjali ning leidis antud ajavahemikul toimunud langusele kõige tõenäolisemad vastumeetmed, mis langust mõjutasid. Seda analüüsiti vaadeldes samaaegseid sündmusi teistes riikides, rakendatud meetmeid ning kehtestatud sanktsioone. Analüüsi tulemusena selgus tõenäoline põhjuslik kooslus vastumeetmetest, mis tõi kaasa tulemuse ehk migrantide arvu vähenemise.

Analüüsidest dokumentidest leitud informatsiooni ning avalikest andmetest leitud statistikat migrantide arvu kohta, on võimalik leida seoseid Läti, Leedu ja Poola poolt kehtestatud meetmete ning migrantide arvu vähenemise vahel. Andmed migrantide arvu kohta on saadud Poola piirivalve sotsiaalmeediast ning Läti ja Leedu kohta vastavate riikide ajalehtedest. Joonistel on välja toodud riiki sisenenud või siseneda soovinud migrantide arv koguarv, sest nende kogusumma näitab seda, kas tegelikult Euroopasse siseneda soovinud migrantide arv vähenes või mitte. Samuti on keeruline eristada mõlemat kategooriat omavahel, sest enne eriolukorra kehtestamist lubati migrantid riiki sisse ning peale seda ei lubatud neid enam nii kergelt sisse. Lisaks ei ole võimalik peale eriolukorra kehtestamist eristada numbritest neid migrante, kellel lubati riikidesse siseneda humanitaarkaaluks. Esimesena analüüsitakse **Leedu meetmete efektiivsust**. Leedu-Valgevene suunal riiki siseneda soovinud migrantide arv on esitatud joonisel 2. Joonisel on näha, et migrantide arv oli Leedus kõrge juba juulis, jõudes haripunkti augusti alguses. Augusti keskel toimus järsk langus, peale mida pendeldas migrantide arv 120 ja 400 vahel. 10. oktoobrist kuni 14. novembrini hakkas jälle riiki siseneda üritanud migrantide arv tõusma, peale mida toimus järsk langus, mille tulemusena püsis migrantide arv kuni märtsini madalal tasemel.



Joonis 2. Valgevenest Leetu sisenenud või siseneda üritanud migrantide arv 28. juunist 2021 27. veebruarini 2022 (Lrt.lt poolt avaldatud andmete põhjal autori koostatud)

Leedus toimus **esimene suur langus** illegaalide arvus 5. juulist 18. juulini. Seda langust võib seletada 2. juulil Leedus eriolukorra kehtestamisega, mis võimaldas Valgevene piiril

rakendada rahuajast erinevaid meetmeid. Lisaks sellele aitasid Leedut sellel ajavahemikul saadud abi teistelt toimijatelt, näiteks Eestilt ja Frontexilt ning traattõkete paigaldamine piirile, mis takistas migrantide läbipääsu ning aeglustas nende liikumist (Frontex, 2021; Politsei- ja Piirivalveamet, 2021; Eesti Rahvusringhääling, 2021j). **Teine suur langus** Leetu siseneda üritanud migrantide arvus toimus 9.-15.august. Arvestades meetmeid, mis mõjutasid otseselt migrantide arvu, võib välja tuua, et antud ajavahemikul võib migrantide arvu langust seostada järgnevate meetmetega: 5. augustist peatas Iraqi Airways tähtajatult lennud Minski (Eesti Rahvusringhääling, 2021k), 9. augustist hakkas Leedu rahaliselt toetama migrante kodumaale naasmisel (Eesti Rahvusringhääling, 2021l) ning 13. augustist patrullisid Leedu piiril piirivalvurid ja sõjaväelased, kes saatsid tagasi migrantid, kes üritasid riiki siseneda ilma loata (Eesti Rahvusringhääling, 2021m). Samuti hakkas sellel nädalal tõusma migrantide arv ka Lätis ja Poolas, mille tõttu saab väita, et Leedu toimiv taktika suunas rändesurve Läti ja Poola piiridele.

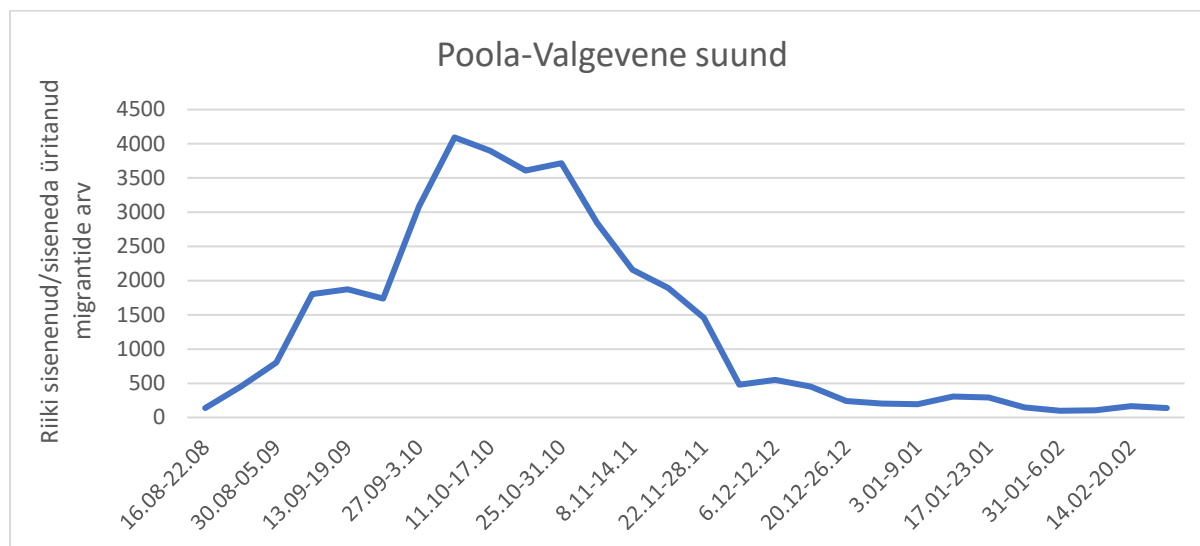
**Kolmas langus** migrantide arvus toimus Leedus 30. augustist kuni 5. septembrini. Selle languse peamiseks põhjuseks võib pidada rändesurve kandumist Poola ja Valgevene vahelisele piirilõigule – mõned päevad enne 30. augustit teavitas Poola piirivalve, et Poola on piirilt tagasi saatnud 2000 migranti ning kinni pidanud 900 migranti, kahekordistati sõjaväelaste arvu ning Poola oli alustanud juba resoluutset taktikat mitte lasta illegaale riiki, mida illustreerivad sellel ajavahemikul Poola ja Valgevene piirile lõksu jäänud migrantid (Postimees, 2021j). Ainus meede, mis võis omada mõju Leetu siseneda üritanud migrantide arvule, võis olla tehnoloogia kasutamine piiril, millest andis teada Frontex 3. septembril – tehnoloogia abil oli leedukatel võimalik paremini piiri valvata ning kaitsta (Lauri, 2021b).

**Neljas langus** migrantide arvus toimus 13.-19.september. Sarnaselt eelnevale langusele on ka seda langust võimalik selgitada rändesurvega Poolale. Sellel ajal kehtis Poolas olukorra tõttu eriolukord ning 20. septembril teavitas Poola, et Valgevene piirilähedane lennujaam on avatud rahvusvahelistele lendudele, mis tõendab Valgevene soovi sellel perioodil survestada kõige rohkem Poolat, mille tõttu Leedus ja Lätis oli ebaseaduslike migrantide arv languses (Postimees, 2021g). Samuti on näha joonisel 3 migrantide suurt arvu Poolas sellel ajal. 4.-10.oktoobrini vähenes riiki siseneda soovinud migrantide arv 140 isiku võrra. Ka seda võib seostada suurema rändesurvega Poola piiril – sellel nädalal soovis Poola siseneda rekordarv migrante – 4093 isikut.

**Viies langus** Leedusse siseneda üritanud migrantide arvus toimus 1. novembrist 7. novembrini. See langus on jälle seotud suurema migrantide survega Poola piirile – sellel ajal survestasid Valgevene julgeolekujõud Poolat kõige rohkem, näiteks ületati 3. novembril migrante liikuma sundides ebaseaduslikult Poola piiri ning viidi läbi provokatiivseid tegevusi nagu ähvardati tulistamisega, tulistati õhku ning hävitati okastraati (Postimees, 2021c). Valgevene-Leedu suunal toimus **viimane ning püsiv** siseneda üritanud migrantide arvu **langus** alates 15. novembrist. Suurem langus toimus kuni 19. detsembrini ning peale seda on migrantide arv olnud püsivalt madal, jäädes alla 51 migrandi nädalas. Seda langust võib Leedus seostada uue eriolukorra kehtestamisega 10. novembrist, millega migrandid kaotasid ka telefoni- ja kirjavahetusõiguse. Samuti tugevdas Leedu oluliselt piiri kaitsvate isikute arvu – saabus täiendavat inimressurssi nii Hollandist, Eestist kui ka Frontexist ning piiri valvasid 1000-2000 Leedu sõjaväelast (Postimees, 2021c; Postimees 2021k). Samuti aitas migrantide arvu vähenemisele kaasa migrantidele makstava toetuse summa, kui nad vabatahtlikult kodumaale tagasi läksid – jaanuari seisuga oli sellist toetust makstud kokku üle 450 inimesele (Postimees, 2021l). Viimaste efektiivsete meetmetena võib välja tuua lähteriikide lendude peatamise Valgevene suunal ning lendude organiseerimise tagasi Iraaki, sest peale nende meetmete rakendamist on migrantide arv püsinud madalal tasemel ning jaanuari seisuga oli tagasi kodumaale lennanud umbes 4000 inimest (Postimees, 2021p).

Järgmisena analüüsitakse **meetmeid, mis langetasid Poolasse** siseneda üritanud migrantide arvu. Poola-Valgevene suunal riiki siseneda soovinud migrantide arv on esitatud joonisel 3. Nagu jooniselt järeldeb hakkas migrantide arv kasvama järsult augustist, jõudes haripunkti oktoobri keskel ning sellest alates on toimunud ühtlane langus, jäädes alla 500 migrandi nädalas alates detsembri keskelt. Kuigi joonisel on näha langust ka septembris ning oktoobris, ei ole languste analüüsimine mõttekas, sest langus ei ole olnud võrreldes eelmiste nädalatega oluliselt erinev. Poolas hakkas migrantide arv langema 11. oktoobrist. **Languse** põhjustas Poola seaduse muudatus, mille tulemusena hakati migrante piirilt tagasi saatma ning ebaseaduslikult riiki sisenejate asüülitaotlusi ei menetletud (Postimees, 2021n). Analüüsid sellele järgnevaid sündmusi võib välja tuua, et efektiivse meetmena võttis Poola kasutusele suure isikkooseisu, kes piiri kaitsesid ning ei lubanud migrantidel riiki siseneda – 25. oktoobril saadeti piirile täiendavalt 2500 sõdurit, 9. novembrist oli piiri valvamas 4000 piirivalvurit, 12 000 sõjaväelast, 1500 politseinikku ning eriüksus, 11. novembril oli sõdurite arv 15 000 (Postimees, 2021c). Selle meetme efektiivsust kinnitab ka Poola presidendi

sõnavõtt 9. novembril, kus väitis, et Poola suudab oma piiri kaitsta füüsiliselt, kuid vajatakse poliitilist abi teistelt riikidelt (Alandi, 2021).



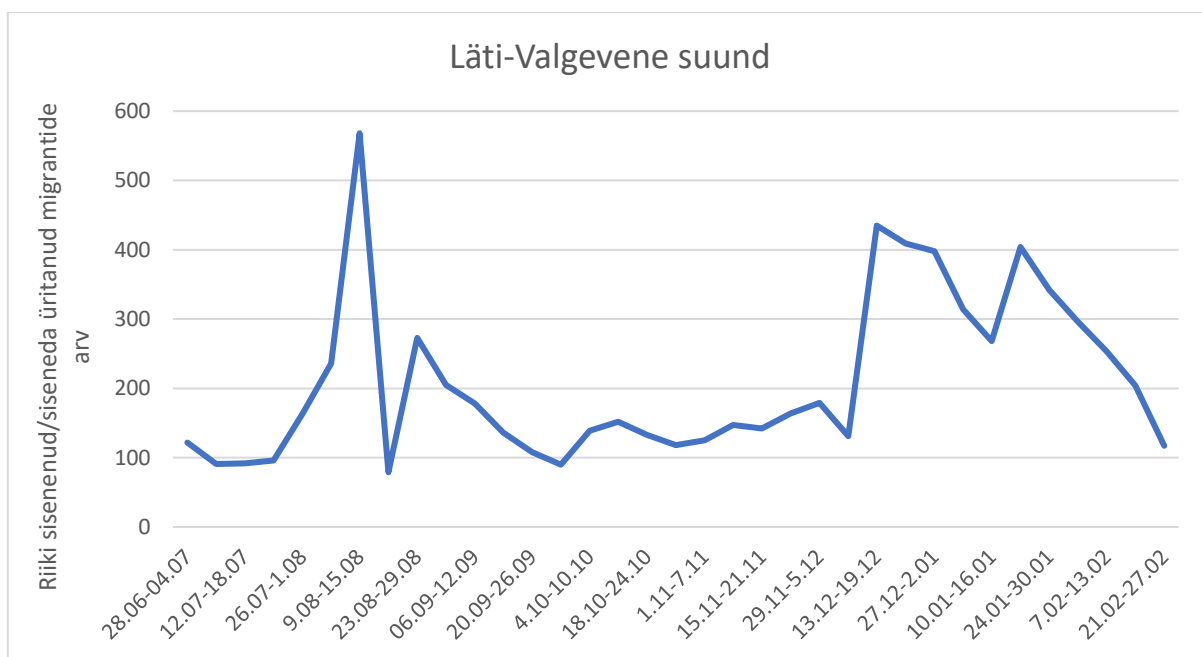
Joonis 3. Valgevenest Poola sisenenud või siseneda üritanud migrantide arv 16. augustist 2021 27. veebruarini 2022 (Poola piirivalve poolt Twitteris avaldatud andmete põhjal autori koostatud)

Samuti tekkis ühtlane langus Poolas tänu koostööle lähteriikidega. Peale 8. novembril Poolas eskaleerunud sündmuse piiril lubasid ELi esindajad võtta ette visiite lähteriikidesse, et neid veenda migrantide lennutamist Valgevenesse lõpetama (Postimees, 2021c). Järgmisel päeval andis Euroopa Liit teada, et lähteriikidega on antud teemal suheldud. 10. novembril lubas Türgi välisminister teha koostööd lendude lõpetamisega Türgist Valgevenesse (Eesti Rahvusringhääling, 2021o). Järgmisel päeval lõpetaski Turkish Airlines Süüria ja Iraagi kodanike lubamise Minski lendudele, päev hiljem lisandusid ka Jeemeni kodanikud. 12. novembril koostas Iraak nimekirja iraaklastest, kes soovivad Valgevenest tagasi lennata. 13. novembril peatas Iraagi lennufirma lennud Minskisse. 15. novembril keelas Dubai süürlastel, iraaklastel, jeemenlastel ja afgaanidel Belaviaga Minskisse lennata ning 18. novembril hakkas Iraak lennutama kodumaale neid migrante, kes soovisid naasta (Postimees, 2021c; Postimees, 2021p). Seega võib järeldada, et diplomaatilised pingutused kandsid vilja ning nädala jooksul peale ELi esindajate visiite lähteriikidesse lõpetasid peamised migrante Minskisse toovad lennufirmad migrantide lennutamise Valgevenesse.



Samuti aitas kaasa lähteriikides Valgevene diplomaatiliste esinduste sulgemine, sest selle kaudu ei olnud migrantidel võimalik enam viisasid taotleda (Postimees, 2021c). Veel võib välja tuua asjaolu, et Poola resoluutse vastuse tõttu migrante piiril tagasi saata, suurenes samal ajal Leedus märkimisväärselt migrantide arv, kes üritasid riiki siseneda. Seega võib väita, et migrantide tagasisaatmise meetodit kasutades peavad naaberriigid olema valmis võimaluseks, et migrantid suunatakse nende piirile.

Viimasena analüüsitakse **meetmeid, mis langetasid Lätti** siseneda üritanud migrantide arvu. Läti-Valgevene suunal riiki siseneda soovinud migrantide arv on esitatud joonisel 4. Joonisel on näha, et Lätti siseneda soovinud migrantide arv hakkas järsult tõusma augusti alguses, jõudes haripunkti kahe nädala pärast ning siis on toimunud järsk langus. Seejärel toimus veel migrantide arvu tõus ning langus, millele järgnes oktoobrist detsembrini stabiilne seis. 13. detsembrist on toimunud jälle järsk tõus, millele järgnesid langus ja tõus ning alates 17. jaanuarist hakkas migrantide arv jälle langema. Esimene langus joonisel on toimunud juulis, mille analüüsimine ei ole oluline, sest muutus on liiga väike. Teiseks ei analüüsita langusi oktoobrist detsembrini, sest seal erineb iganädalane kõikumine vaid umbes 30 isiku võrra ehk on migrantide arv püsis pigem stabiilsena.



Joonis 4. Valgevenest Lätti sisenenud või siseneda üritanud migrantide arv 28. juunist 2021 27. veebruarini 2022 (Lrt.lt ja delfi.lt poolt avaldatud andmete põhjal autori koostatud)

**Esimene märkimisväärne langus** Lätti siseneda üritanud migrantide arvus toimus 16. augustist 22. augustini. Langust võib seostada eriolukorraga, mis kehtestati Lätis 11. augustist (Postimees, 2021o). Andmeid analüüsid on näha, et peale 11. augustit on migrantide arv olnud pigem langevas trendis. Eriolukorraga kaasnes õigus migrante piiril tagasi saata ning piirivalvele lisandus appi ka politsei ja sõdurid (Postimees, 2021o). Alates 19. augustist kuni 23. augustini ei saabunud Lätti mitte ühtegi ebaseaduslikku migranti (Läti piirivalve, 2021). Samuti võib langust seostada sellega, et alates augusti keskpaigast suundus Valgevene rünnaku fookus Poola piirile. **Teine langus** algas 30. augustist ning kestis 3. oktoobrini. Seda langust saab seletada rändesurve kandumisega nii Poola kui ka Leedu piirile, sest Poolas kasvas siis migrantide arv üpris järsult ning Leedus toimus ka selles vahemikus kaks tõusu migrantide arvus. Ühe meetmena võib välja tuua, et 4. septembril alustas Läti traattõkke ehitust Valgevene piirile, mis võis aidata migrante piiril aeglustada või demotiveerida piiri ületamast (Postimees, 2021c).

**Kolmas langus** Lätti siseneda üritanud migrantide arvus toimus 6. detsembrist 12. detsembrini. Kuigi otseselt meetmeid selle ajavahemikuga siduda ei saa, võib välja tuua mõned, mis võisid migrantide arvu mõjutada - 18. novembrist hakkas Iraak soovi avaldanud migrante tagasi kodumaale lennutama, lähteriikidest oli migrantidel raskem Valgevenesse reisisa, 8. detsembril jõustusid lääneriikide sanktsioonid Valgevene vastu, mis võisid Valgevene tegevust mõjutada, 9. detsembril hakkas Leedu maksma kodumaale naasvatele migrantidele toetust, mis võis demotiveerida migrante Läti piiri ületama (Postimees, 2021c; Postimees, 2021p; Eesti Rahvusringhääling, 2021). **Neljas langus** toimus 20. detsembrist kuni 16. jaanuarini. See langus võib olla samuti seotud sellega, et paljud migrandid olid Valgevenest suundunud tagasi kodumaale – 16. jaanuaril teavitas Iraagi välisminister, et selleks hetkeks oli kodumaale tagasi viidud umbes 4000 inimest (Postimees, 2021p). Samuti võis olla langusega seotud taktika, et Läti piirivalvurite poolt avastatud ebaseaduslikud migrandid saadeti tagasi teistes kohtades, et vältida vastasseisu Valgevene julgeolekujõududega, mis suurendas tõenäosust, et Valgevene julgeolekujõud ei saanud migrante tagasi saata, mille tulemusena migrandid võisid jääda Valgevene territooriumile (Postimees, 2021q).

**Viies langus** toimus alates 24. jaanuarist. Seda langust võib seostada 10. veebruarist alanud eriolukorraga Valgevene piiril. Teiseks saab seda langust selgitada maailmas teravnenud julgeolekuolukorraga, mis eskaleerus Ukraina sõjaga. Kuna Venemaa teeb tihedat koostööd

Valgevenega, kes viisid Valgevene territooriumil enne 24. veebruari läbi mitu nädalat kestvaid õppusi, siis võib eeldada, et Valgevene fookus oli sellel ajavahemikul suunatud koostööle Venemaaga. Rändevoog Valgevene kaudu on siamaani püsinud nii Lätis, Leedus kui ka Poolas madalal tasemel ning kogu maailma tähelepanu on pöördunud nüüdseks Ukraina ning Venemaa vahelisele sõjale.

Weiner (1993, p. 119) tõi välja, et migratsioonisurve alla sattunud riik on avatum migrante vastu võtma, kui ta usub, et põgenikevood on tekkinud iseeneslikult. Valgevene hübriidrännaku juhtumi põhjal võib välja tuua, et Läti, Leedu ja Poola ei olnud migrantidele avatud ning valisid migrantide piirilt tagasi saatmise meetodi selle tõttu, et riigid uskusid, et migrantide voog on tekitatud Valgevene poolt. Teoreetiliste käsitluste põhjal valisid Läti, Leedu ja Poola Valgevene poolt algatatud hübriidrännakutele vastamiseks kaks strateegiat: otsustati sulgeda piirid ning survestati agressorriiki diplomaatiliselt (käesolev töö lk 27-29). Leedu sattus rännaku alla esimesena ning algselt lubati migrantidel riiki siseneda ning nad paigutati põgenikelaagritesse. Hiljem aga otsustas Leedu taktikat muuta ning sulgeti piir, et peatada suunatud ja sunnitud ränne ning anda Valgevenele signaal, et Leedu ei luba migrante ebaseaduslikult enda territooriumile. Lätisse ja Poolasse suunati migrantid hiljem ning need riigid olid juba Leedult õppust võtnud ning võtsid kasutusele samuti migrantide tagasi saatmise meetodi. Lisaks survestati agressorriiki diplomaatiliselt – kehtestati sanktsioonid ning tehti rahvusvaheliselt avaldusi ja üleskutseid instrumentaliseeritud rände lõpetamiseks.

Analüüsides Läti, Leedu, Poola ja nende liitlaste poolt rakendatud vastumeetmeid, võib välja tuua, et meetmed, mis otseselt mõjutasid migrantide arvu vähenemist on järgnevad: eriolukorra kehtestamine, lendude peatamine lähteriikidest, inimressursi suurendamine piiril, lendude organiseerimine tagasi lähteriikidesse ning migrantide piirilt tagasi saatmine. Meetmed, mis võisid aidata kaasa migrantide arvu vähenemisele on järgnevad: saadud abi liitlastelt, sealhulgas inimressurss, traattökete paigaldamine piirile, migrantide rahaline toetus, tehnoloogia kasutamine piiril, lähteriikides Valgevene diplomaatiliste esinduste sulgemine ning migrantide erinevates asukohtades tagasi saatmine. Dokumendianalüüsi tulemusena selgus ka, et migrantide arv vähenes ühe riigi piiril siis, kui rännevood olid suunatud teise riigi piirile. Viimasena võib välja tuua, et migrantide arv vähenes ka Ukraina ja Venemaa sõja tõttu, sest Valgevene välispoliitilised eesmärgid ja fookus muutusid, mille tagajärjel lõpetati ka suunatud rände ärakasutamine relvana.

Teoreetiline käsitlus tõi välja, et migratsioonivoogude haldamisel on oluline saada diplomaatiliselt tuge teistelt riikidelt, suhelda transiitriikidega, informeerida avalikkust, veenda kolmandaid osapooli tegema koostööd ning tegema avalikke üleskutseid riigi toetamiseks erinevate vahendite abil (käesolev töö lk 29). Läti, Leedu ja Poola tegid migratsioonivoogude haldamiseks kõiki neist – informeeriti avalikkust olukorrast ning kutsuti üles teisi riike abistama ning andma diplomaatiliselt tuge, suheldi transiitriikidega, kelle kaudu migrandid Valgevenesse lendasid ning veendi lähteriike tegema koostööd. Seega võib väita, et Läti, Leedu ja Poola kasutatud meetmed olid edukad, et migratsioonivooge hallata ja migratsioonisurve minimaliseerida.

### 2.3. Ekspertintervjuude analüüs

Poolstruktureeritud intervjuude eesmärgiks oli koondada julgeolekuekspertide teadmisi ja hinnanguid 2021. aastal toimunud Valgevene hübriidrännaku kohta ning nende hinnangute põhjal viia läbi analüüs, mille põhjal teha ettepanekuid efektiivsete meetmete kohta, mida Eesti saaks kasutada analoogse hübriidrännaku korral. Esimene kategooria „**Hübriidohtude komponendid**“ koosneb koodidest, millega vastati uurimisküsimusele nr 2: Kuidas Valgevene rakendas suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias Leedu, Läti ning Poola suhtes perioodil 2021-2022? Kategoorias moodustati neli koodi, milleks olid **suunatud migratsioon, ELi lõhestamine, infooperatsioonid ja muud**.

Esimeses kategoorias uuris autor ekspertide käest, milliseid hübriidohtude komponente kasutas Valgevene 2021. aastal, et mõjutada Leedut, Poolat ja Lätit. Analüüsi tulemusena selgus, et eksperdid tõi kõige sagedamini välja hübriidohu komponendina suunatud migratsiooni ja infooperatsioone – neid komponente mainisid neli eksperti. Suunatud migratsiooni puhul rõhutasid kaks eksperti selgelt Valgevene rolli migratsioonisurve tekitamises, kus toodi välja, et Valgevene soodustas kolmandate riikide sisenemist riiki ning tõi inimesi riiki sisse, et neid siis Euroopa Liitu suunata.

*„Valgevene oli meie jaoks jälle esmakordne, /.../, kus sellises mahus kasutati siis sisserännet ja suunatud sisserännet. Ja mitte ainult siis selliste inimestega, kes olid riigil koha peal aga ka toodi inimesi sisse, neid suunati siis Euroopa Liitu.“ (E2)*

*„Ma arvan, et Valgevene hübriidrünnaku puhul tootsin ma võib olla välja sellised komponendid, et mingil hetkel hakkas Valgevene näiteks soodustama teatud kolmandate riikide kodanike sisenemist Valgevenesse.“ (E3)*

Infooperatsioone, sh meedia ja propaganda kasutamist, töid hübriidohu komponendina välja samuti neli eksperti. Üks ekspert tõi välja Valgevene püüdlused kontrollida informatsiooni ja meediat, teine ekspert tõi välja Valgevene poolse infosõja ja kommunikatsiooni ning kolmas nimetas komponendina informatsioonilist mõjutustegevust. Neljas ekspert hindas, et Valgevene kasutas desinformatsiooni ning meediaruumi, et vastast mõjutada.

*„Informatsioonilistest asjadest tehti ka asju mitte ainult oma nime alt, ehk siis hall propaganda.“ (E4)*

*„Kindlasti kasutati desinformatsiooni, kindlasti kasutati meediaruumi.“ (E5)*

Kolmanda komponendina töid kaks eksperti intervjuus välja Euroopa Liidu ühiskonna lõhestamise püüdluse. Nende hinnangul oli selle komponendi kasutamise eesmärkideks tekitada Euroopa Liidu liikmesriikide vahel tülisid ning saavutada diplomaatiline järeleandmine Valgevene suunatud sanktsioonide osas.

*„Kolmas, mis läks võib olla kaugemale, /.../, oli tegelikult lõhestada ja nõrgendada Euroopa Liitu. Ehk siis panna Euroopa Liit nii poliitilise surve alla sisemiselt, kui ka majandusliku surve alla seoses nende kuludega ja tekitada tülisid.“ (E2)*

Koodi „Muud“ alla kogunesid erinevad hübriidohu komponendid, mida tõi esile vaid üks ekspert. Üks ekspert tõi välja sõjalise võimuinstrumenti kasutamise, mida illustreeris Valgevene eriteenistuse, Valgevene KGB ja Valgevene piirivalve tegevusega. Samuti tõi ekspert välja migrantide rahalise toetamise Valgevenesse jõudmiseks. Veel toodi välja organiseeritud kuritegevuse ära kasutamist inimeste smugeldamiseks, sõjaliste vahendite kasutamist piiril ning luure ära kasutamist. Üks ekspert tõi välja ka Valgevene võimude võimaliku seose Leedus ja Poolas toimunud meelevalduste vahel.

*„Kasutati sõjalistest asjadest näiteks ka mittetapvaid relvasüsteeme ehk siis elektroonilisi kaitsevahendeid, kasutati näiteks Poola piirivalve segamiseks ka valgusrelva, et inimesi*

*pimestada. Kasutati ka kineetilisi relva ka, aga väiksema kaliibriga, et õhupüssidest näiteks lasti prožektoreid piiril puruks.*“ (E4)

*„Sel perioodil oli tegelikult mitmeid meeleavaldusi nii Leedus kui Poolas. Osad olid sealt siis meeleavaldused seotud rändega, teisalt COVIDiga, aga seal ei ole nagu otseselt tõendusmaterjali, selleks et need oleks Valgevene poolt siis nii öelda korraldatud või Valgevene abil korraldatud, et... Kuigi seal võivad olla need seosed vabalt ka taga.*“ (E1)

Teises kategoorias „**Valgevene strateegia**“ avas autor uurimisküsimuse nr 2: Kuidas Valgevene rakendas suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias Leedu, Läti ning Poola suhtes perioodil 2021-2022? Sellesse kategooriasse lisati kõik ekspertide poolt välja toodud meetmed, mida Valgevene kasutas Läti, Leedu ja Poola mõjutamiseks, Valgevene strateegilised eesmärgid ning Valgevene strateegia muutumine aja jooksul. Kategoorias moodustati kokku viis koodi: **ELi lõhestamine, infooperatsioonid Läti, Leedu ja Poola vastu, migrantide meelitamine, olukorra eskaleerimine ning surveamine.**

Neli eksperti tõid oma intervjuus välja ühe osana Valgevene strateegiast migrantide meelitamise Valgevenes. Kaks eksperti tõid välja kõikide võimalike rändeteede avamise teatud kolmandatest riikidest Valgevenes, sealhulgas ka täiendavate lennuliinide avamine. Üks ekspert lisas, et Valgevene kasutas ära ka oma lennufirmat, et rohkem migrante riiki tuua. Samuti rõhutas üks ekspert, et Valgevene võimud otsisid igapäevaselt uute võimalusi, kuidas migrante riiki transportida. Kaks eksperti tõid välja informatsiooni levitamise nii inimkaubitsejate võrgustikes kui ka päritoluriikides, et Valgevenes olevad migrandid kutsuksid oma tuttavaid samuti Valgevenes tulema. Veel tõid kolm eksperti välja turismifirmade ära kasutamise, kelle kaudu hakati päritoluriikides Valgevenet reklaamima kui ühte võimalust pääsemaks Euroopa Liitu. Üks ekspert rõhutas ka soodustingimustel viisade väljastamist kui ühte meetet, kuidas migrante Valgevenes meelitati.

*„Esiteks oli ju see, et meelitada ja öelda, et siit on kanal lahti. Ja tuua siis ütleme niimoodi... need inimesed, kes juba olid olemas ja kasutada siis nende inimeste siis võrgustikku, et öelda, et kanal on lahti, et kõik helistaks sugulastele-tutvustele.*“ (E2)

*„Selleks väljastati soodustingimustel viisasad, avati täiendavaid lennuliine, Valgevenet reklaamiti kui väravat Euroopasse. Ja kui kriitiline mass inimesi oli Valgevenes olemas, siis hakati neid suunama nii öelda piirile.“ (E3)*

Üks strateegiline komponent, mida samuti tõid intervjuudes välja neli eksperti, oli surveamine. Üks ekspert tõi välja, et Valgevene strateegiaks oli panna surve alla nii Läti, Leedu ja Poola kui ka Euroopa Liit kunstlikult tekitatud migrantikriisi kaudu. Kaks eksperti tõid välja, et Valgevene muutis oma taktikat ning algselt varjatult toimunud rahumeelne migrantide sissevool muutus avatud ning vägivaldseks surveamiseks piiril. Samuti lisas üks ekspert, et surveamine seisnes näiteks erinevate vahendite kasutamises, et piiritara ära lõhkuda, migrantide dokumentide ära võtmises, et neid ei saaks tagasi päritoluriikidesse saata ning rändelaagrite rajamises piiri lähedale.

*„Prooviti massiga maha joosta piiri, et juhul kui oli piir juba tugevamini kindlustatud, ehitati mingisuguseid /.../ tormijooksu vahendeid põhimõtteliselt, et taradest üle saada. Ja siis hiljem on nüüd tehtud põgenikelaagrid /.../ sinna piiride lähedale, et alati hoida seda ähvardavat rusikat püsti.“ (E4)*

*„Oli näha, et esiteks sooviti need riigid panna surve alla, tavapärasest kõrgema surve alla, et Valgevene poolt oli näha taktikalist käiku, Valgevene nii-öelda ootus oli ilmselt see, et Euroopa Liit lõhestub.“ (E1)*

Ühe strateegilise komponendina tõid eksperdid välja infooperatsioonide korraldamise ja läbiviimise Läti, Leedu ja Poola vastu. Üks ekspert tõi välja, et Valgevene hulka kuulus infooperatsiooni läbiviimine eesmärgiga näidata Leedu ja Poola piirivalve ebainimlikku käitumist ja võimalikke õigusrikkumisi. Üks ekspert tõi välja Valgevene meetodi, kus Valgevenest sisenesid Leetu isikud, kelle eesmärgiks oli sealt tulla tagasi Valgevenesse ning jätta avalikkusele mulje väärkohtlemisest Leedus. Üks ekspert tõi välja, et kasutati ohtralt propagandat, et näidata Leedut, Lätit ja Poolat hoolimatuna ning oma väärtuste vastu tegutsevana. Üks ekspert tõi infooperatsioonina välja ka väärinfo levitamise, et tekitada migrantides lootust ning veenda neid Valgevene piirile liikuma. Ühe eksperdi hinnangul levitati valeinfot, mille tulemusena avaldas kodanikkond meelt migrantide vastu.

*„Selleks kasutati ka väärinfot, et väideti, et piiril ootavad neid seal bussid, transpordivahendid, mis viivad neid edasi Lääne-Euroopasse.“ ( E3)*

*„Leedu ja Poola poole oli siis saadetud ka põhimõtteliselt nii-öelda sellised... Me ei saa öelda, et diversante, aga üksuseid, kes siis sisenesid Leetu... Ja osad neist jäid kaamerasse... Sisenesid Leetu, selleks, et sealt siis tagasi siseneda Valgevenesse, kus siis lavastasid siis nii-öelda sellise olustiku justkui neid oleks Leedu poole peal pekstud ja piinatud ja väärkoheldud.“ (E1)*

*„Kindlasti levitati valeinfot, kindlasti üritati ka siseriiklikult lõhestada, et oli ka neid juhtumeid, kus oma kodanikkond näiteks avaldas meelt või astus vastu teatavatele üritustele või ka ebaseaduslikult saabujatele kui sellistele, et selliseid sõnumeid ikka ka levis meediaruumis.“ (E5)*

Ühe strateegiana töid eksperdid välja ka olukorra eskaleerimise. Üks ekspert tõi välja, et Valgevene strateegia osaks oli migrandisurve laiendamine Poolasse ja Lätti. Samuti töid kolm eksperti välja Valgevene üksuste füüsilise inimeste surumise vastu nende enda tahtmist üle naaberriigi piiri. Üks ekspert lisas ka, et inimesi sunniti üle piiri liikuma, hirmutades neid koertega. Veel töid kaks eksperti välja uute võimaluste otsimise, et rohkem migrante reisiksid Valgevenesse, keda oleks võimalik piirile viia ning selle kaudu Euroopa Liitu survestada.

*„Neid samu siis inimesi lükati füüsiliselt üle Leedu poole peale, et kui isegi olukordades, kus inimesed ei tahtnud minna.“ (E1)*

*„Piirile suunati jõustruktuure, kes hakkasid nii-öelda ähvardustega neid inimesi suunama piirile ja piirirajatisi lõhkuma.“ (E3)*

Ühe strateegiana töid kaks eksperti välja ka Euroopa Liidu lõhestamise. Üks ekspert tõi välja, et Valgevene on õppinud varasematest rändekriisidest Euroopa Liidus ning on teadlik, et migratsioonisurve tekitab liikmesriikides palju lahkhelisid ning Euroopa Liidu tegutsemine on sellistes olukordades aeglane. Teine ekspert aga tõi välja, et Valgevene lootis sellele, et Poola palub Euroopa Liidult abi migrantide ümberjagamiseks, kuid see tekitaks



liikmesriikides pingeid, sest Poola ei ole varasemalt olnud migrantide ümberjagamisega nõus.

*„Euroopa Liidu protseduurid on väga vaevarikkad, väga pikad, see tekitab tohutult arutelusid, tekitab tüli ja liikmesriigid nagu 2015. aasta kriisiks ei suutnudki kokku leppida. Ja nad sellise massi peale mängisid, et ajavadki Euroopa Liidu lõplikult tülli.“ (E2)*

*„Teadaolevalt on ju Poola senini olnud vastu igasugusele põgenike ümberjagamisele ja välistada ju ei saa, et ühe stsenaariumina eeldatigi, et Poola võib abi paluda ka teistelt liikmesriikidelt, mis omakorda jälle tekitab pingeid liikmesriikide vahel.“ (E3)*

Kolmas kategooria „**Läti, Leedu ja Poola strateegia**“ keskendus uurimisküsimusele nr 3: Millised Leedu, Läti ning Poola poolt rakendatud vastumeetmed tõid kaasa migrantide surve vähenemise riigipiiril? See kategooria hõlmab endas erinevaid meetmeid, mida Läti, Leedu ja Poola kasutasid Valgevene hübriidrännakuga toimetulekuks ning nende meetmete tulemuslikkust ekspertide hinnangul. Kategooria alla kuulusid kuus koodi: **diplomaatilised meetmed, füüsiline tõkestamine, õiguslikud meetmed, erinevate meetmete koostöö, migrantide riiki lubamine ning muud.**

Kõik eksperdid tõid intervjuudes esile diplomaatiliste meetmete kasutamist hübriidrännaku vastu võitlemiseks. Kaks intervjuueeritavat tõid välja Leedu aktiivsuse ning targa lähenemise rahvusvahelisel tasandil, et survet piirile vähendada. Kolm eksperti tõid diplomaatiliste meetmetena välja Euroopa Liidu ühised sanktsioonid Valgevenele. Intervjuudes kõlasid nii finantssanktsioonide kehtestamine kui ka Valgevene isikute ning transpordiettevõtete sanktsioneerimine. Kõik kolm eksperti hindasid, et sanktsioonide kehtestamine aitas palju kaasa migrandisurve lõppemisele. Neli eksperti tõid välja diplomaatilise meetmena ka koostöö lähteriikidega, kus suheldi ning mõjutati päritoluriike otseselt, et sulgeda migrantide tee Valgevenesse. Kolme eksperdi hinnangul oli lähteriikidega suhtlusel väga suur roll kriisi lahendamisel, sest selle kaudu ei saanud Valgevene enam uusi migrante riiki, keda naaberriikidesse suunata. Üks ekspert lisas, et Leedu, Läti ja Poola kasutasid diplomaatilisi meetmeid, et leida liitlasi ning informeerida rahvusvahelist kogukonda.

*„Teine asi, millega Leedu töötas väga aktiivselt loomulikult ka läbi Euroopa Liidu institutsioonide oli siis nende migratsiooni lähteriikide mõjutamine, et selle tulemusel ju*

*tegelikult peatati lennud näiteks Iraagist Valgevenesse. Selle tulemusena Turkish Airlines vähendas oma lende ja nii edasi.“ (E1)*

*„Hästi oluline roll oli ka selles, et diplomaatilises tegevuses – saavutada Euroopa Liidu ühine positsiooni võtmine ning Euroopa Liidu poolne surve nendele päritoluriikidele, et ei saaks kasutada erinevate riikide lennufirmasid nende tegelaste Valgevenesse ja sealt edasi Euroopasse smugeldamiseks.“ (E4)*

*„Leedu oli väga osav, väga tark poliitiliselt. See kriis, mitte mis pidi lõhkuma Euroopa Liitu, tegelikult tänu Leedu otsustuskindlusele, millele lisandus hiljem Läti ja Poola, tegelt ta liitis Euroopa Liitu selles küsimuses. Ja sellele kaasnes siis väga suur välispoliitiline mõõde, milleks olid siis täiendavad sanktsioonid Valgevenele – täiesti ootamatu.“ (E2)*

Kõik eksperdid tõid oma intervjuudes esile ühe tulemusliku meetmena füüsilise tõkestamise piiril. Üks ekspert toonitas, et see meede oli tema arvates kõige efektiivsem, sest saatis sõnumi, et Valgevene kaudu ei pääse kergelt Euroopa Liitu. Samuti lisas ekspert, et see meede tekitas Valgevenes ka omakorda probleeme, sest nende riigis oli palju välismaalasi, kellel polnud kusagile võimalik liikuda. Üks ekspert tõi välja, et meede oli väga tulemuslik ning selle mõju oli näha koheselt, sest füüsiliselt migrantide tõkestamise tõttu suundusid migrantid Poola ja Läti piirile. Samuti ütles ekspert, et Läti ja Poola valisid sama meetme, et migrante tõkestada, sest olid Leedu põhjal saanud õppetunni, et meede on efektiivne ning toimib. Üks ekspert pidas seda meedet kõige efektiivsemaks, sest ilma selleta poleks teised meetmed migrandisurvele piisavalt mõju avaldanud. Samuti mainiti intervjuus, et ajutiste tõkete paigaldamine võimaldas Poolal, Leedul ja Lätil olla paindlikum, sest see aitas kiiresti liikuda nendesse kohtadesse, kus oli abi kõige rohkem vaja. Üks ekspert tõi välja, et füüsiliste tõkete rajamise ja isikkoosseisu suurendamise koosmõjul suudeti migratsioonisurvet vähendada. Samuti tõid mõned eksperdid välja isikkoosseisu suurendamise olulisuse migrantide füüsilisel tõkestamisel – hinnati Leedu, Läti ja Poola otsust saata piirile täiendavad julgeolekujõud ning samuti liitlaste kiiret abi saatmist pädevate isikute näol, kes täitsid ära mõned puuduolevad võimelüngad ning suurendasid piiri julgestavate inimeste arvu.

*„Ma arvan, et need füüsilised tõkked piiril antud olukorras toimisid väga hästi ja kindlasti, samuti siin kindel ja jäik suhtumine ebaseaduslikesse piiriületajatesse ja nende kohene*

*tagasisaatmine Valgevenesse. Et ma arvan, et see oli meede, mis kindlasti töötas hästi.“*  
(E3)

*„Mina leian, et ikkagi kui seal eesliinis on augud, siis hea diplomaatia neid auke ei täida. Aga kui eesliin on korralik, siis hea diplomaatia tugevdab selle.“* (E2)

*„Asuti piiri kindlustama. Eestigi andis 100 kilomeetrit okastraati, saatis appi üksused, kes aitasid olukorradeadlikkust paremaks saada ja aitasid seda okastraati piirile panna. Ka reservväelasi kaasati piiri tugevdustöodes. Ja siis enam üle piiri ei lastud. Ja see tundus nagu paremini töötavat.“* (E4)

Kolm eksperti töid ühe meetmena välja ka migrantide riiki lubamise. Seda seetõttu, et hübriidrünnaku alguses lootis Leedu survega toime tulla ning lubas migrantidel riiki siseneda ja paigutas nad varjupaigataotluse menetlemise ajaks migrandilaagrisse. Üks ekspert tõi välja, et meede ei olnud efektiivne, sest Leedu sai aru, et ei suuda nii palju migrante riiki vastu võtta ning muutis selle tõttu oma strateegiat. Samuti toodi välja, et migrantide riiki lubamine ei toonud soovitud tulemust, sest algselt loodeti diplomaatilise surve toimimisele, kuid saadi aru, et see ei ole piisav. Kaks eksperti töid välja ka migrantide riiki lubamise humanitaarkaalutlustel – üks toonitas, et abi vajavad migrandid lubati siiski riiki ning teine ütles, et Läti oli sunnitud inimesi riiki laskma, sest migrandid jäid Läti ja Valgevene vahelisse piiriribasse kinni.

*„Leedu proovis neid põgenikke alguses... või noh, põgenikke... immigrante alguses siis, kes olid üle piiri smugeldatud, piirialadest üles leida ja kinni püüda ja siis hakati neid üksshaaval menetlema selleks, et kas siis tagasi saata või anda varjupaika. Ja üsna peagi selgus, et see asi käib neil üle jõu.“* (E4)

Neli eksperti rõhutasid intervjuudes, et ükski meede ei olnud piisavalt tulemuslik, et üksinda migratsioonisurve peatada, vaid vajalik oli erinevate meetmete koosmõju. Ühe eksperdi hinnangul ei saa väita, et vaid üks meede on tulemuslik – ekspert illustreeris oma arvamust näitega, et lendude ära keelamine toimis Euroopa Liidu toel, kuid sellele aitasid kaasa ka infokampaaniad lähteriikides. Üks ekspert tõi välja päritoluriikidega koostöö ning sanktsioonide koosmõju, teine tõi välja sanktsioonide ning füüsilise tõkestamise koosmõju

ning kolmas arvas, et ükski meede ei saa olla täielikule efektiivne, sest võib tekkida erinevaid võimalusi, millega tuleb arvestada.

*„Kõik need meetmed ühel või teisel viisil aitasid. Seesama rahvusvahelises plaanis töötamine päritoluriikidega, kindlasti aitas omajagu. Aga loomulikult need sanktsioonid aitasid omajagu. /.../ Kui sinna sellesse meetmetena oleks jäänud ainult siis selle oma päritoluriikidega töötamine ja sanktsioonid, siis ega need ei oleks seda olukorda lahendanud. Ma arvan, et see surve oleks läinud lõpuks nii suureks, et lihtsalt noh... Ühesõnaga, see oleks pannud ka Euroopa Liidu suure pinge alla.“ (E1)*

*„Mina arvan, et see kogum on iseenesest väga hea. Aga ükski neist meetmetest poleks endamisi toiminud, sellepärast, et kui me /.../ sanktsioneerime ainult lennuettevõtteid, siis oleks avatud koridorid mööda merd, mööda maismaad, kust iganes. Ja kui seda füüsiliselt sellist tõkestamist poleks olnud, siis tegelikult läbi sotsiaalmeedia, läbi nende, kes jõudsid Euroopa Liitu, oleks info samamoodi levinud, et see on väga lihtne.“ (E2)*

*„Tundub, et hübriidohtude puhul ei ole võimalik ühte kindlat asja välja tuua, vaid pigem kõik kogu riigi masinavärk peab töötama, et püüda siis lahendada või leevendada seda olukorda, mis tekkinud on.“ (E5)*

Ühe meetmena tõid kolm eksperti välja ka õiguslikud meetmed, mille hulka kuulusid nii seadusmuudatused kui ka erinevate õiguslike küsimuste lahendamine. Kaks eksperti tõid välja Leedu otsuse põhjendada migrantide füüsilist tõkestamist kui julgeolekuohtu – Leedu väitis, et tegemist ei olnud tavapärase rändega, mille tõttu ei kohaldunud Leedule olukorra lahendamisel vastavad Euroopa Liidu seadused ning Leedul on õigus oma riiki kaitsta, kui rännet kasutatakse riigi vastu relvana. Samuti toodi välja, et Leedu, Läti ja Poola tegid kiireloomuliselt oma seadustes muudatused, et seaduslikult oleks võimalik migrante piirilt tagasi saata. Üks ekspert tõi õigusliku meetme näitena välja ka kõrgetasemelised ametlikud otsused, mille alusel said liitlaste abiväed minna Läti, Leetu ja Poola appi.

*„Alus selleks, et Eesti ja Suurbritannia saaksid minna üldse Poola relvajõudusid toetama ja relvajõud, kes on tegelikult sisejulgeoleku operatsioonid või siseturvalisuse operatsiooniks. See eeldas teatud kõrgetasemelisi ametlikke otsuseid, et ühe riigi relvajõud nii lihtsalt teise riiki sündi rakendada minna ei saa.“ (E4)*

*„Leedu, Läti, Poola kiireloomuliselt tegid kohaliku õiguse muudatusi, et oleks võimalik selliste siis nii-öelda tagasilükkamiste korraldamine.“ (E1)*

Muude meetmete hulgas töid kaks eksperti välja, et nende hinnangul oli väga oluline roll informatsioonilistel tegevustel ehk avalikkuse teavitamisel olukorrast. Üks ekspert rõhutas, et meede toimis, sest andis olukorrast ausa pildi ning võimaldas teavitada avalikkust olukorrast piiril. Samuti tõi ekspert välja näitena Eesti kaamerameeskonna, kes käis Poolas ning võimaldas Poolal näidata, mis piiril päriselt toimus ning lükkas ümber Valgevene valeinfo levitamise rahvusvahelises meedias. Veel lisas ta, et kaasa aitas ka araabiakeelsetes sotsiaalvõrgustikes informatsiooni levimine teekonna raskusest ning soovitusel mitte üritada Valgevene kaudu Euroopa Liitu pääseda. Efektiivse meetmena tõi üks ekspert välja rahalise toetuse pakkumise migrantidele, et nad suunduksid tagasi päritoluriiki. Tema hindas meedet pigem efektiivseks. Teine ekspert nimetas aga efektiivse meetmena välja mehitamata õhusõidukite kasutamise, sest see võimaldas anda olukorrast ülevaate ning vastavalt sellele tegutseda.

*„Nii peaminister, Poola president kui Poola kaitseminister on korduvalt öelnud, et täpselt seesama Eesti kaamerameeskond /.../ need võimaldavad Poolal näidata, et mis nagu päriselt toimub, et ei domineeri enam see pilt ega ka see jutt, /.../, mida Valgevene lükkas rahvusvahelisse meediasse. Ja see on kõvasti aidanud.“ (E4)*

*„Üks meede, mis paistis, et mõnevõrra toimis, on see, et nendele inimestele hakati pakkuma raha, et nad läheksid koju tagasi. Ja seda võeti vastu ja mindi tagasi. See oli asi, mis toimis.“ (E4)*

*„Tegelikult esmakordselt kasutati suures mahus ju mehitamata õhusõidukeid vaatluseks. /.../ Sul oli olukorra ülevaade, kus toimus kogunemine, kus olid grupid ja vastavalt sellele siis oli võimalik ja sulgeda seda läbipääsu.“ (E2)*

Neljas kategooria „**Analoogne hübriidrünnak Eestis**“ keskendub uurimisküsimusele nr 4: Milliseid meetmeid peaks Eesti ametkonnad täiendavalt arendama, et toime tulla analoogse hübriidrünnakuga? See kategooria hõlmab endas ekspertide hinnanguid, kui tõenäoline võib olla analoogne hübriidrünnak Eesti vastu ning millised oleks sellise hübriidrünnaku puhul

Eesti nõrkused ja tugevused. Kategooria moodustavad kolm koodi: **hübriidrännaku tõenäosus, Eesti nõrkused ja Eesti tugevused.**

Kõik eksperdid pidasid tõenäoliseks, et selline hübriidrännak võib toimuda ka Eesti vastu. Üks ekspert arvas, et juhul kui mõni toimija soovib Eestit panna surve alla, siis on suunatud migratsioon hea viis selle tegemiseks. Samuti olid kõik eksperdid arvamusel, et sellise hübriidrännaku võib kõige tõenäolisemalt korraldada Eesti vastu Venemaa. Üks ekspert arvas, et analoogne hübriidrännak Venemaa poolt on võimalik, kuid pigem kahtles selles, sest Venemaal austatakse piirivalve tööd ning see näitaks Venemaa läbikukkumist riigina kui ta kasutab sellist meetet oma väikese naaberriigi vastu. Samas väitis ekspert, et Venemaal oleks kerge kasutada suunatud rännet Eesti vastu arvestades geograafilist asukohta, rahvastiku arvu erinevust ning Venemaal elavate võõrriikidest pärit töötajate ja õpilaste arvu.

Kolm eksperti töid välja, et selline hübriidrännak võib kõige tõenäolisemalt toimuda mööda maismaad või väiksemaid jõgesid ja järvesid ületades. Üks ekspert tõi välja, et kõige riskantsem ala sellise hübriidrännaku korral on Eestis maismaapiir, mis on raskemini valvatav ning asub metsa sees. Samuti tõi ekspert välja, et tema arvates on Narva jõgi ja Narva linn paremini turvatud, kuid probleemina nägi Lõuna-Eestit arenenud teede infrastruktuuri puudumise tõttu. Teine ekspert lisas, et probleemiks on ka see, et Venemaa puhul ei pruugi Eesti saada migrantide liikumisest eelhoiatust, mis teeb olukorrale reageerimise aeglasemaks. Lennukitega migrantide transportimist peeti ebatõenäolisemaks, sest lennukeid on võimalik mitte vastu võtta, Eestist minema suunata ja maa peale sundida. Samuti peeti ebatõenäoliseks migrantide riiki sisenemist laevadega, sest neid on võimalik mitte lubada sadamasse.

*„Meil on olnud seisukoht, et kui selline asi peaks juhtuma, siis Venemaa on riigina läbi kukkunud, sest sellisel riigil nagu kasutada väikese naabri vastu sellist vahendit näitab seda, et nad ei kontrolli enam, mis nende piiril toimub või siis võtavad seda asja teadlikult. Aga noh, seda ei saa välistada, aga siitamaani me oleme olnud seisukohal, et ikkagi Venemaal selline ajalooline piirivalve ja -uhkus justkui ei lubaks.“ (E2)*

*„Mina ei välistaks seda, et kui kusagil on selline mudel läbi proovitud, siis võidakse seda, kus iganes kasutada. Ja me teame siin ajaloost, et Vene Föderatsioon on sarnast mudelit kasutanud ka Põhja-Soomes.“ (E3)*

*„Kõige keerulisem on just maismaapiir selles mõttes, et kui seal ikkagi hulgaliselt inimesi hakkab üle piiri tulema, siis sul sealjuures ei ole ka partnerit, kes sulle piisava ajavaruga annab sulle eelhoiatuse või teadmise, et oot, et nüüd on illegaalsed saabujad liikvel. Mina hindan, et eelkõige võib see saada teoks just maismaapiiri poolt.“ (E5)*

Analoogse hübriidrünnaku toimumise korral pidasid eksperdid Eesti nõrkusteks peamiselt välja ehitamata piiri, inimressursi vähesust ning aegunud seadusi. Neli eksperti rõhutasid, et kuna Eesti on väike riik ning meil on vähe ressursse, siis pikaajalise surve puhul võivad meie ressursid ammenduda ning Eestis on iga inimene juba mobiliseeritud. Üks ekspert pidas oluliseks sellise hübriidrünnaku korral saada toetust partnerriikidelt. Neli eksperti pidasid nõrkuseks välja ehitamata piiri, sest riiki proovitakse siseneda kohtadest, kus tõkestavat piiritara ei ole. Kaks eksperti pidasid seda aga nõrkuseks, mis on kõigile teada ning mille lahendamise tegeletakse aktiivselt. Kaks eksperti tõid Eesti nõrkusena välja seadustes puuduva erisuse tavapärase rändevoos vahel ning Eesti julgeolekut ohustava suunatud rände vahel. Ekspertide hinnangul on Eesti riigi erikordasid reguleerivad seadused vananenud, sest seadused kehtestati üheksakümnendatel aastatel, kui Eestit ähvardavad ohud olid teistsugused kui tänapäeval. Üks ekspert lisis ka näitena, et suunatud migratsiooni puhul on Politsei- ja Piirivalveametil kindlasti vaja teatavaid täiendavaid õiguseid, mille tõttu oleks vaja uuendada erikordade aluseks olevaid õigusakte. Üks ekspert tõi nõrkusena välja ka Eesti ja Venemaa vahelise piirilepingu puudumise.

*„Kõige suurem nõrkus on see, et meil kõik, kes on, on juba mobiliseeritud. /.../ See, et iga inimene on niigi juba kolmes ametis, küll vabatahtlik, päästja, politseinik ja ka veel mereväest. Nii et tegelikult kõige suurem asi on meie ressursid, meie inimressurss.“ (E2)*

*„Täna kindlasti üks nõrk koht on see, et meil ei ole idapiir täielikult välja ehitatud, aga see võimelünk on meil teada ja sellega igapäevaselt tegeletakse ja igapäeva olukord muutub paremaks.“ (E3)*

*„Kui me mõtleme kõiki riigi erikordasid, siis tegelikult need erikorrad on kirjutatud suhteliselt ammu aega tagasi, mis paljusid ei võta arvesse nagu hetkeolukordasid. Et hädaolukorrased on vananenud natukene. Kui me mõtleme erakorralise seisukorra seadust, siis põhimõtteliselt erakorralise seisukorra seadus on kirjutatud üheksakümnendatel, millal nii-öelda ähvardavad ohud olid hoopis teistsugused kui nad on täna.“ (E1)*

Eesti tugevustena töid eksperdid välja hea koostöö erinevate ametkondade vahel, kiire reageerimisvõime piiril ning poliitilisel tasandil, oskuse kaasata rahvusvahelist abi, erinevate võimekuste ja kriisivarude olemasolu ning probleemi teadvustamise. Intervjuudes rõhutati Eesti tugevusi võrreldes Läti, Leedu ning Poolaga ehk mis võimaldaks Eestil lahendada analoogset hübriidrünnakut paremini kui Läti, Leedu ja Poola. Neli eksperti töid välja erinevate ametkondade kiire reageerimisvõime ning omavahelise koostöö, sest plaane tehakse ning täidetakse ühiselt. Selle näitena töid mitmed eksperdid välja 2021. aastal korraldatud välkõppekogunemise Okas, mis näitas kiiret reageerimisvõimet ja suutlikkust rajada vajadusel maismaapiirile kiirelt füüsilisi tõkkeid ning head koostööd Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitseliidu ja Kaitseväge vahel. Üks ekspert mainis intervjuus Eesti tugevusena head reageerimist poliitilisel tasandil, sest ollakse valmis kiirelt otsuseid vastu võtma. Üks ekspert tõi Eesti tugevusena välja Läti, Leedu ning Poola olukorrast õppimise ning selle kaudu omandatud oskused rahvusvahelise abi kaasamiseks. Üks ekspert nimetas Eesti tugevusena erinevate võimekuste olemasolu, eelkõige oskust ning võimalusi kajastada ja edastada maailmale olukorrast reaalselt pilti. Veel mainiti intervjuudes ühe korra Eesti kriisivarude olemasolu, mida illustreerib see, et Eesti andis Leedule hübriidrünnaku ajal okastraati, sest Leedul seda palju varutud ei olnud. Üks ekspert tõi Eesti tugevusena välja ka olukorra teadvustamise, sest selle tõttu on Eesti töötanud välja erinevad tegevuskavad ja -plaanid ning ollakse valmis erinevateks stsenaariumiteks.

*„Eestit aitab see, et meil on aastast 2010 tegelikult lai riigikaitse olemas. Ja väga hea koostöö riigistruktuuride vahel, et politsei ja Kaitseväge ja Kaitseliit, nad ei ela omaette silotornides, vaid planeeritakse ühiselt ja viiakse ühiselt ellu.“ (E4)*

*„Meil on teatud osa juba piirist valmis, me suudame seda kiiremini valmis ehitada, kui vaja, mis tagab meile sellise esmase füüsilise tõkke ja, mis on ka oluline, olukorrateadlikkuse. Teisel pool on see, et nüüd me oleme läbi viinud ka õppused, et kuidas kiiresti ajutised tõkked*



*paigaldada ja päevadega on võimalik panna küll neid kilomeetri laiuseid tõkkeid ja see kogemus on meil ka olemas ja see võimekus on meil olemas.*“ (E2)

Viies kategooria „**Kriisi õppetunnid**“ keskendus uurimisküsimusele nr. 4: Milliseid meetmeid peaks Eesti ametkonnad täiendavalt arendama, et toime tulla analoogse hübriidrännakuga? Kategooria leiab vastused sellele, mis õppetunde Eesti ja Euroopa Liit 2021. aasta hübriidrännakust sai ja milliseid meetmeid võiks Eesti analoogse hübriidrännaku puhul kasutada. Kategooriasse kuuluvad kolm koodi: **kriisi õppetunnid Eestile, kriisi õppetunnid ELile ja meetmed, mida kasutada.**

Üks ekspert tõi välja, et 2021. aasta migratsioonikriis võimaldas Eestil koostada detailse massilise sisserände hädaolukorra rakenduskava, kus planeeritakse detailselt kõikide kaasatavate asutuste tegevused kriisiolukorras. Kaks eksperti tõi olulise õppetunnina välja avatud kommunikatsiooni ning näidata võimalikult reaalselt pilti olukorrast. Üks ekspert tõi välja riigi ja kohalike omavalitsuste koostöö tähtsust planeerimisfaasis, kus on vaja omavahel kokku leppida üksteise kohustused kriisiolukorras ning et kõik mõistaksid oma ülesandeid üheselt. Teine ekspert lisas ka, et kohalike omavalitsustega tuleks täpsemalt läbi rääkida, kuhu kriisi tekkides migrantid paigutada. Üks ekspert tõi olulise õppetunnina Eestile välja, et on vaja hoida riigis ühtsust ning probleemide tekkimisel need kiirelt lahendada. Ekspert rõhutas, et niigi vähese inimressursiga on see Eestis vajalik, sest muidu kurnatakse inimressurssi liiga palju ning julgeolekujõud peavad tegelema nii migrantide valvamisega kui ka rahva rahulolematuse ning protestidega. Kaks eksperti olid ühisel arvamusel, et migrantikriisi õpetas seda, et füüsilised tõkked on vaja idapiiril välja ehitada võimalikult kiiresti.

Üks ekspert tõi kriisi õppetundidena välja vajalike õigusmuudatuste analüüsimise, mis võimaldaksid anda analoogse hübriidrännaku korral riigile opereerimiseks täiendavaid õiguseid. Üks ekspert hindas, et Eesti õppis kriisist, kuidas teha rohkem koostööd, millist varustust hankida, kuidas inimesi välja õpetada, kuidas peaks muutma õigusakte, kuidas vahetada informatsiooni ning kuidas kaasata partnereid. Kaks eksperti tõi välja liitlastega heade suhete hoidmise vajaduse, abi pakkumise liitlastele kriisiolukorras ning valmisoleku vastu võtta välisabi. Üks ekspert pidas oluliseks õppetunniks seda, et teatakse, et sellised rännakud on võimalikud ning tuleb olla valmis rännakuteks, mis kasutavad mitmeid mõjutusmeetmeid. Ühe õppetunnina toodi välja ka asutuste ja organisatsioonide vaheliste

läbirääkimiste ja koostöö vajadus, et kõigile oleks selge nende roll kriisi ajal. Ühe eksperdi hinnangul õppis Eesti ka seda, et ressursi kokkuhoidmiseks tuleks kriisiolukorras migrante paigutada võimalikult piiri lähedale.

*„Leedu näitel juhtus selline lugu, kus riigivõim ja kohalik omavalitsus läksid nii-öelda siis vastamisi, et see on kõige kriitilisem aspekt selles, et kogu riik peaks toimima ühtselt, aga kuna ühelt poolt pandi kohalikule omavalitsusele kohustusi ja teiselt poolt rahalist katet selle jaoks ei antud, siis tekkisid ka sellised vastuseisud.“ (E1)*

*„Et kui nagu ise omaenda sunni kasutamist korralikult nagu fikseerida pluss siis fikseerida seda, kuidas neid inimesi lükatakse üle piiri, et siis see, kes suudab reaalselt dokumentaalselt pilti toota, sellel on eelis selles nii-öelda ideede konfliktis või tõevõitluses.“ (E4)*

*„Olemegi aru saanud, et see, mis me teeme siin piiri välja ehitamisel, et oleme õigel teel, et ilmtingimata neid füüsilisi tõkkeid on vaja.“ (E3)*

*„Üks nii-öelda põhilistest asjadest, mida kõik kasutasid, oli see, et neid inimesi mitte liiga kaugemale piirialadelt viia, /.../ , et esiteks hoida raha kokku transpordile, teisalt kui sa oled nad kaugemale, näiteks pealinna toonud, siis ütleme võimalus, et need inimesed kas siis ühel hetkel sul keskustest ära kaovad või nendega tegelemiseks on... Ütleme, väljakutsed on suuremad kui siis nendes kohalikes kohtades.“ (E5)*

Ekspertid hindasid, et Euroopa Liit sai 2021. aasta hübriidrünnakust mitmeid õppetunde. Üks ekspert tõi välja, et Euroopa Liit nägi hübriidrünnaku vältel, et sanktsioonide kehtestamine agressorriigile peab olema ühtne ning sanktsioonid peavad olema karmid. Neli eksperti tõi Euroopa Liidu õppetunnina välja selle, et varasemalt ei usutud, et suunatud migratsiooni saab niimoodi Euroopa Liidu vastu relvana ära kasutada. Kriisi tõttu nähti, et sellise ohu realiseerumine on võimalik ning selle tõttu algatati Euroopa Liidu õigusaktides mitmeid muudatusi – hetkel on muutmisel Schengeni piiri eeskirjad ning Euroopa varjupaigareform ja luuakse smugeldajate sanktsioneerimise määrust ning esmaste vastuvõtupunktide regulatsiooni. Üks ekspert hindas õppetundidena seda, et Euroopa Liit õppis, kuidas kiiresti abistada hädas olevaid riike, kuidas kiirendada vajalikke protseduure ning kuidas ühtselt tegutsedes on võimalik peatada agressori tegevus. Üks ekspert tõi

Euroopa Liidu õppetunnina välja ka selle, et ei ole mõistlik hukka mõista teisi liikmesriike nende tegevuste eest, tuues näiteks Ungari piiritara ehitamise kritiseerimise 2015. aastal.

*„Lisaks on Euroopa Liit õppinud, kuidas kiiresti abistada hädas olevaid riike, lisaks ka veel rahaga ja teiseks, kuidas teha kõik need Euroopa Liidu protseduurid niivõrd lihtsaks ja kiireks, et nad päriselt ka toimiksid. Ja lõpetuseks ka veel see, et kuidas Euroopa Liit ühtselt välispoliitiliselt on tegelikult võimeline peatama nii lennuliiklust, võimeline kehtestama sanktsioone ja noh, ütleks, suurepärase kogemuse teiste pealt seda harjutada ja läbi kogeda.“ (E2)*

*„Kui eelmise põgenikekriisi ajal sai kõva kriitikat näiteks Ungari, kelle piirist lükati analoogsel viisil, lõunapiirist, masse üle, samamoodi naaberriigi piirivalve poolt mahitatud. Et ei tasu hukka mõista neid riike, kes proovivad oma piire kaitsta, et neid riike peaks nagu ikkagi toetama. Sest et sama olukorra ees võib mõni järgmine riik järgmisena olla.“ (E4)*

Ekspertid tõid intervjuudes välja mitmeid meetmeid, millest Eesti saaks sellest hübriidrännakust õppust võtta. Kolm eksperti arvasid, et analoogse hübriidrännaku puhul Eesti vastu peaks Eesti kasutama sama komplekti vastumeetmeid, mida Leedu ja Poola kasutasid. Kolm eksperti tõid välja, et vajalik oleks teha õiguslikud muudatused, mis võimaldaksid eristada julgeolekuohutu tekitavat rännet tavapärasest rändest ning võimaldaksid hübriidrännaku korral migrante piiril tagasi saata ning suunata menetluskohtadesse. Üks ekspert lisas sellele, et varasemalt on küll Eestis arvestatud massilise sisserände ohuga, kuid mitte sellisel kujul nagu nähti 2021. aastal Valgevene piiril. Kolm eksperti arvasid, et olulise meetmena peaks Eesti analoogse hübriidrännaku puhul kasutama piiril migrantide füüsiliselt tagasi saatmise meetodit. Üks ekspert tõi võimaliku meetmena, mida Eesti peaks kasutama, välja rahalise toetuse maksmise migrantidele, et nad vabatahtlikult lähteriiki tagasi pöörduksid. Siiski kahtles ekspert selles, kas Eestis oleks selline meede seaduslik. Samuti toonitas ekspert, et rahalise toetuse maksmine peaks olema pigem toetav meede, sest seda meedet on võimalik kergelt kuritarvitada.

Üks ekspert tõi välja, et Valgevene hübriidkriis näitas, kui olulised on piiri kaitsmisel füüsilised piirirajatised ja vajalikud seiresüsteemid. Üks ekspert tõi ühe olulise meetmena, mida Eesti peaks analoogse rännaku puhul kasutama, välja suurema inimressursi kaasamise, nagu Kaitsevägi, teised liikmesriigid ning Frontex. Samuti lisas üks ekspert, et analoogsed

olukorras peaks Eesti edastama võimalikult adekvaatset informatsiooni sündmustest ning ümber lükkama valeinformatsiooni. Üks ekspert tõi välja, et Eesti on Valgevene hübriidrünnaku tõttu juba võtnud kasutusele mitmeid meetmeid, näiteks on harjutatud ajutise traattõkke rajamist, õpetatud välja reserve ning kaasatud Euroopa Liidu abi Eesti piiri patrullimisel. Ühe eksperdi hinnangul oleks Eestile kasulik kui piiritsoonis ei oleks sarnaselt Poolale kõrvaolevaid isikuid, kes võivad julgeolekujõudude tööd häirida.

*„Võib olla inimene võtab raha vastu, läheb piiri taha ja proovib teisest kohast uuesti tulla. See võimalus jääb juba alles. Et see ei saa ainult maksmine olla, et see raha õigesse kohta läheks, selleks peavad mingid täiendavad meetmed juures olema.“ (E4)*

*„See Valgevene poolt korraldatud hübriidrünnak näitas ju seda, et kui olulised on need füüsilised piirirajatised ja kui vajalikud on seiresüsteemid, mis aitavad õigeaegselt sündmustele reageerida.“ (E3)*

*„Kui ma rääkisin sellest, et mis nagu Leedu-Poolas töötasid, siis ega me ise peame lähtuma samasugustest komplektidest.“ (E1)*

Ekspertintervjuude analüüs tõi välja erinevad hübriidohtude komponendid, mida Valgevene kasutas hübriidrünnaku läbiviimisel Läti, Leedu ja Poola vastu. Komponentidena töid eksperdid esile suunatud migratsiooni, infooperatsioonid, vastase ühiskonna lõhestamise, sõjalise võimuinstrumendi kasutamise, migrantide majanduslik toetamine Valgevenesse jõudmiseks, organiseeritud kuritegevuse ärakasutamise, luure ja meeleavaldused (käesolev töö lk 12). Ekspertid hindasid, et hübriidrünnaku vältel kasutas Valgevene mitmeid strateegiaid: üritati meelitada migrante Valgevenesse reisima, survestati Lätit, Leedut ja Poolat, üritati piiril olukorda eskaleerida, viidi läbi infooperatsioonid Läti, Leedu ja Poola vastu ning üritati lõhestada Euroopa Liitu. Teoreetiliste käsitluste ja ekspertintervjuude tulemusi sünteesides võib väita, et Valgevene kasutas hübriidrünnakus Läti, Leedu ja Poola vastu järgnevaid strateegiaid: ühiskonna lõhestamist, riigi haavatavuse suurendamise aja jooksul ning tõmbetegurite suurendamist (käesolev töö lk. 24-27).

Läti, Leedu ja Poola meetmete ja strateegia puhul töid eksperdid välja sanktsioonide kehtestamise Valgevene, koostöö lähteriikidega, migrantide tagasi saatmise piiril, ajutiste tōkete paigaldamise, isikkoosseisu suurendamise, liitlaste kiire abi võimelünkade täitmisel,

migrantide riiki lubamise, erinevate meetmete koosmõju, seadusmuudatuste läbiviimise, avalikkuse teavitamise olukorrast ning mehitamata õhusõidukite kasutamise. Teoreetilise käsitluse ja ekspertintervjuude tulemusi analüüsid selgus, et Läti, Leedu ja Poola kasutasid Valgevene vastu võitlemiseks kahte strateegiat: sulgeti piirid ning survestati agressorriiki diplomaatiliselt (käesolev töö lk. 27-29).

Analoogse hübriidrännaku kordumist Eestis hindasid eksperdid tõenäoliseks. Eksperdid hindasid, et Eestit ohustab eelkõige Venemaa ning rändesurve tekitamine mööda maismaad. Analoogse hübriidrännaku korral pidasid eksperdid Eesti nõrkusteks välja ehitamata piiri, inimressursi vähesust ning aegunud seadusi. Eesti tugevustena tõid eksperdid välja hea koostöö erinevate ametkondade vahel, kiire reageerimisvõime piiril ning poliitilisel tasandil, oskuse kaasata rahvusvahelist abi, erinevate võimekuste ja kriisivarude olemasolu ning probleemi teadvustamise.

Eksperdid hindasid, et Eesti õppis Valgevene hübriidrännakust seda, et hübriidrännaku ajal tuleb hoida avatud kommunikatsiooni, näidata olukorrast võimalikult reaalset pilti ning hoida riigis ühtsust ja probleemide tekkimisel need kiirelt lahendada. Eksperdid tõid kriisi õppetundidena Eestile välja ka järgnevad ennetavad meetmed, mis võimaldaksid migrandikriisi paremini hallata: peaks varakult planeerima riigi ja kohalike omavalitsuste koostööd kriisiolukorras; idapiir tuleks välja ehitada võimalikult kiiresti koos vajalike seiresüsteemidega; tuleks analüüsida, milliseid õigusmuudatusi oleks vaja läbi viia; saadi teada, kuidas teha rohkem koostööd, millist varustust hankida, kuidas inimesi välja õpetada, kuidas peaks muutma õigusakte, kuidas vahetada informatsiooni ning kuidas kaasata partnereid; on vaja hoida liitlastega häid suhteid, pakkuda liitlastele Eesti abi ning kriisiolukorras välisabi vastu võtta.

## 2.4. Järeldused ja ettepanekud

Uurimistöö eesmärgiks oli Valgevene hübriidrünnaku kaudu välja selgitada, kuidas suunatud migratsiooni kasutatakse hübriidsõja strateegiates ja teha uuringupõhised ettepanekud, milliste meetmetega on võimalik tõsta sellekohast Eesti sisejulgeoleku valmisolekut. Samuti on antud magistritööd üheks uurimisülesandeks teooria ja empiirilise uuringu tulemusi sünteesides teha järeldusi ja ettepanekuid Eesti valmisoleku parandamiseks hübriidtegevuste vastu võitlemisel.

Magistritöö **uurimisküsimuseks nr. 1** oli: Kuidas suunatud migratsiooni kasutatakse hübriidsõja meetmena. Teoreetiliste käsitluste analüüsi ja empiirilise uuringu sünteesi tulemusena selgus, et suunatud rännet kasutavad pahatahtlikud toimijad ära mitmete eesmärkide saavutamiseks, näiteks soovitakse destabiliseerida teatud regiooni, õigustada oma tegevust, vaigistada kriitikat, kätte maksta sanktsioonide eest, takistada abistavaid vägesid lahkumise eest, saavutada majanduslikku kasu, sisepoliitilisi võite, homogeenset populatsiooni, välispoliitilisi eesmärke ning vabaneda valitsusvastastest inimestest (käesolev töö lk 18-21). Nende eesmärkide täitmiseks on agressoritel võimalik valida mitme erineva strateegia vahel, näiteks saab agressor lõhestada mõjutatava riigi ühiskonda, suurendada mõjutatava riigi haavatavust aja jooksul, suurendada tõmbetegureid migrantidele ning ära kasutada lubaduste ja reaalsuse vahet (käesolev töö lk 24-27). Mõjutatav riik saab rünnakule reageerides valida mitme strateegia vahel: riik võib otsustada põgenikud riiki integreerida, sulgeda piiri, toetada majanduslikult põgenike lähteriike, hoida põgenikud enda riigist eemal, teha kõrvalmaksleid vastaste või pooldajate leerile, survestada agressorriiki diplomaatiliselt või ähvardada sõjalise tegevuse alustamisega (käesolev töö lk 27-29).

Magistritöö **uurimisküsimuseks nr. 2** oli: Kuidas Valgevene rakendas suunatud migratsiooni hübriidsõja strateegias Leedu, Läti ning Poola suhtes perioodil 2021-2022? Dokumendianalüüsi tulemusi analüüsis selgus, et Valgevene kasutas rünnakus Läti, Leedu ja Poola vastu palju erinevaid hübriidsõja komponente. Dokumendianalüüsi tulemusena võib järeldada, et Valgevene kasutas 2021. aasta hübriidrünnakus Läti, Leedu ja Poola vastu järgmisi hübriidsõja komponente: suunatud migratsioon, küberrünnakud, kuritegelike võrgustike ärakasutamine, desinformatsiooni levitamine, energia sõltuvus, luure, polariseerimine, mässude õhutamise, vastase rahvusvahelise maine kahjustamine,

vastase ühiskonna lõhestamine, usalduse kaotus riigiinstitutsioonidesse ning rahvusvahelise õigusega manipuleerimine. Teoreetiline käsitlus võimaldab teha järeldused, et Valgevene poolt kasutatud hübriidsõja komponendid olid suunatud Läti, Leedu ja Poola ühiskondade kihistumise mõjutamiseks, meedia manipuleerimiseks, majandussüsteemi ohustamiseks, poliitiliseks manipuleerimiseks ning virtuaalmanipulatsiooniks (käesolev töö lk 11-12).

Dokumendianalüüsist selgus, et hübriidsõja ajendiks oli Lukašenka mitte tunnustamine legitiimse Valgevene riigipeana lääneriikide poolt. Leedu oli Valgevene esimene sihtmärk hübriidrännaku läbiviimisel, sest Leedu pakkus Valgevene opositsioonitegelastele varjupaika. Valgevene kasutas 2021. aasta hübriidsõjas suunatud ja sunnitud rännet, sest tegemist oli piirideülese liikumisega, Valgevene manipuleeris rännet tahtlikult ning eesmärgiks oli saavutada poliitilisi ja majanduslikke mõõndusi. Valgevene eesmärkideks võib pidada soovi destabiliseerida Euroopa Liitu, vaigistada oma tegevuse kritiseerimist, kättemaksu sanktsioonide eest ning välispoliitiliste eesmärkide saavutamist (käesolev töö lk 18-21, 42-43). Dokumendianalüüsi tulemusena selgus, et Valgevene kasutas hübriidrännakus erinevaid teoreetilistest käsitusest tulenevaid agressorriigi strateegiaid - üritati ühiskonda lõhestada, üritati suurendada mõjutatavate riikide haavatavust aja jooksul, suurendati migrantidele tõmbetegurid ning rõhutati lubaduste ning reaalsuse vahet (käesolev töö lk 24-27, 43).

**Uurimisküsimuseks nr. 3** oli: Millised Leedu, Läti ning Poola poolt rakendatud vastumeetmed töid kaasa migrantide surve vähenemise riigipiiril? Dokumendianalüüsi tulemusena selgus, et Läti, Leedu ja Poola kasutasid hübriidrännakutele vastamiseks kahe strateegiaga: otsustati sulgeda piirid ning survestati agressorriiki diplomaatiliselt. Dokumendianalüüsi tulemusena võib järeldada, et Läti, Leedu, Poola ja liitlaste poolt rakendatud vastumeetmed, mis olid efektiivsed olid eriolukorra kehtestamine, lendude peatamine lähteriikidest, inimressursi suurendamine piiril, lendude organiseerimine tagasi lähteriikidesse, migrantide piirilt tagasi saatmine, saadud abi liitlastelt, traattõkete paigaldamine piirile, migrantide rahaline toetus, tehnoloogia kasutamine piiril, lähteriikides Valgevene diplomaatiliste esinduste sulgemine ning migrantide erinevates asukohtades tagasi saatmine.

Ekspertintervjuude analüüsi tulemusena võib järeldada, et kõige tulemuslikemaks meetmeteks 2021. aasta migrandikriisi lahendamisel osutusid sanktsioonide kehtestamine

Valgevene, koostöö lähteriikidega, migrantide tagasi saatmine, ajutiste piiritõkete rajamine, isikkoosseisu suurendamine, kiireloomulised seadusmuudatused, avalikkuse informeerimine ning mehitamata õhusõidukite kasutamine. Kõige efektiivsemaks meetmeks pidasid enamik eksperte migrantide tagasi saatmist piiril. Siiski rõhutasid eksperdid intervjuudes ka erinevate meetmete koosmõju tulemuslikkust, sest ekspertide arvates ei oleks vaid ühe meetme kasutamine rändesurvet peatanud. Analoogse hübriidrännaku toimumise korral pidasid eksperdid Eesti nõrkusteks peamiselt välja ehitamata piiri, inimressursi vähesust ning aegunud seadusi. Eesti tugevustena tõid eksperdid välja hea koostöö erinevate ametkondade vahel, kiire reageerimisvõime piiril ning poliitilisel tasandil, oskuse kaasata rahvusvahelist abi, erinevate võimekuste ja kriisivarude olemasolu ning probleemi teadvustamise.

Magistritöö **uurimisküsimuseks nr. 4** oli: Milliseid meetmeid peaks Eesti ametkonnad täiendavalt arendama, et toime tulla analoogse hübriidrännakuga? Ekspertide hinnangul õppis Eesti Valgevene hübriidrännaku jooksul, et analoogse hübriidrännaku puhul peaks Eesti kajastama olukorda võimalikul realselt ning teavitama avalikkust, hoidma riigis ühtsust ja probleemide tekkimisel need kiirelt lahendama ning võtma vastu välisabi. Ekspertide arvates peaks Eesti kasutama analoogse hübriidrännaku puhul samasuguseid meetmeid, mida Läti, Leedu ja Poola kasutasid. Ekspertid hindasid, et analoogse hübriidrännaku puhul peaks Eesti migrante piiril tagasi saatma, maksma migrantidele rahalist toetust, vajadusel rajama ajutisi piiritõkkeid ning suurendama piiril olevat isikkoosseisu. Analoogse hübriidrännaku ennetamiseks peaks Eestis erinevad asutused omavahel kokku leppima tööjaotuse ja kohustused kriisiolukorras, ehitama võimalikult kiiresti välja idapiiri, viima läbi vajalikud õigusmuudatused, hoidma häid suhteid liitlastega ning rajama vajalikke seiresüsteeme.

Teoreetilise käsitluse ja empiirilise uuringu tulemusi sünteesides võib soovitada, et Eesti kasutaks analoogse hübriidrännaku vastu võitlemisel sarnast strateegiat, mida kasutasid Läti, Leedu ja Poola – Eesti peaks sulgema oma riigi piirid ning survestama agressorriiki diplomaatiliselt (käesolev töö lk 27-28). Analüüsi tulemusena võib analoogse hübriidse rännaku korral Eesti vastu teha ettepaneku kasutada rännaku tõrjumisel järgmisi meetmeid:

- kasutada sarnaselt Leedule, Poolale ja Lätile migrantide piirilt tagasi saatmise meetodit ning suunata migrantid ametlikesse piiripunktidesse;



- võtta vastu võimalikult palju abi liitlastelt, sh inimressurssi. Kui Poola sai oma piiril lahendada kriisi ilma Frontexilt abi vastu võtmata ning kasutades vaid oma julgeolekujõude, siis Eestil ei ole võimalik pädevatest isikutest keelduda ning abi tuleks võtta vastu. Samuti tõid eksperdid intervjuudes välja, et Eesti üheks suurimaks nõrkuseks on inimressursipuudus, mida lahendab Eesti demograafilist koosseisu arvesse võttes vaid teistelt riikidelt ning organisatsioonidelt inimressursi saamine;
- kehtestada eriolukord, mille tulemusena saaksid Eesti julgeolekujõud endale suuremad õigused lahendada kriisi piiri peal ning võimaluse olla paindlikumad reageerimaks kriisi eripäradele;
- olukorras, kus Eesti piir ei ole veel välja ehitatud, tuleks migrantide peatamiseks või aeglustamiseks kasutada füüsilisi tõkkeid. Selleks saab kasutada ka reservväelasi, sest neil on ajutise tõkke paigaldamise oskused ning on teada, et neid suudetakse mobiliseerida piisavalt kiiresti;
- kaaluda võimalust maksta migrantidele rahalist toetust, et neid motiveerida kodumaale naasma;
- kasutada tehnoloogiat, et tuvastada varasemalt migrantide liikumine piiril ning selle kaudu vähendada ressursikulu;
- juhul kui on oht, et migrandid võivad jääda Eesti ja agressorriigi julgeolekujõudude vahele lõksu, saata migrandid tagasi piiril teises kohas, et vältida nende vastasseisu agressorriigi julgeolekujõududega;
- koguda rahvusvahelisel areenil diplomaatilist toetust ning kehtestada ühiselt liitlastega agressorile sanktsioonid;
- kasutada ära Eesti head asutustevahelist koostööd üksteise aitamiseks ning suunata vajalikku ressursi sinna, kus on toetust kõige rohkem vaja.

Veel selgus dokumendianalüüsist asjaolu, et Eesti peaks olema valmis migrandisurve suurenemiseks enda piiril ning vajalike ümberkorralduste tegemiseks siis, kui naaberriigis suureneb surve nende piirile. See juhtus Poola, Leedu ja Läti vahel, kui üks riik saatis migrante tagasi, siis liikus surve teise riigi piirile ning kui ühe riigi piiril oli suurem surve, siis teistel oli üldjuhul piiri peal rahulikum.

## KOKKUVÕTE

2021. aastal Leedu, Läti ja Poola piiril läbiviidud hübriidrännak Valgevene poolt tõstatab magistritöö **uurimisprobleemina** küsimuse, milliste meetmetega on võimalik tõsta Eesti sisejulgeoleku valmisolekut ebaseadusliku rände korral Eestisse. Magistritöö **aktuaalsus** tuleneb ebaseadusliku rände juhtumite arvu kasvust ning selle seosest julgeolekuga. Nii Euroopa Liidu Nõukogu, Eesti siseministerium, Eesti välisluureamet kui ka Eesti Kaitsepolitsei on tõstatanud ebaseaduslikust rändest tekkiva julgeolekuhoju probleemina ning toonud välja vajaduse migratsioonivoogudeks paremini ette valmistuda. Magistritöö **uudsus** tuleneb analoogsete suunatud illegaalse rände suunamise juhtumite puudumise Eesti piirile nii lähedal kui see toimus Läti piiril.

Magistritöö **eesmärgiks** oli Valgevene hübriidrännaku kaudu välja selgitada, kuidas suunatud migratsiooni kasutatakse hübriidsõja strateegiates ja teha uuringupõhised ettepanekud, milliste meetmetega on võimalik tõsta sellekohast Eesti sisejulgeoleku valmisolekut. Eesmärgi täitmiseks püstitati neli uurimisülesannet: analüüsida teoreetiliste allikate põhjal suunatud illegaalse rände ära kasutamise võimalusi hübriidsõja komponendina; analüüsida kogutud informatsiooni dokumentidest, muudest tekstandmetest ja statistilistest andmetest rändekriisi sündmuste arengu ning erinevate toimijate tegevuste kohta leides sündmuste ja tegevuste vahel seoseid; analüüsida ekspertide hinnanguid ning teha järeldusi Valgevene hübriidtegevuse õppetundidest ja valmisoleku tõstmise võimalustest Eestis ning teooriat ja empiirilise uuringu tulemusi sünteesides teha järeldusi ja ettepanekuid Eesti valmisoleku parandamiseks suunatud rände vastu võitlemisel. Töö eesmärk ja uurimisülesanded täideti ning uurimisprobleemile ja -küsimustele leiti vastused.

Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis analüüsiti teoreetilisi käsitlusi hübriidrännaku olemusest ja komponentidest ning keskenduti süvendatult ebaseaduslikule rändele kui hübriidrännaku ühele meetodile. Selle esimene alapeatükk keskendus hübriidrännaku olemusele, tuues välja hübriidrännaku karakteristikud ning eesmärgid ja näiteid varasematest juhtumitest ajaloost. Teises alapeatükis kajastati ebaseaduslikku rännet kui ühte hübriidohtudest, toodi välja migratsiooniga kaasnevad probleemid ning analüüsiti erinevate toimijate võimalikke käitumismustreid hübriidrännaku ajal.

Teooria analüüs tõi välja hübriidsõja eelised, hübriidrännaku eesmärgid ning hübriidrännaku vastu võitlemise taktikad. Teoreetikud tõid välja suunatud rände kui ühe hübriidohu komponendi eesmärgid ning erinevaid strateegiaid, mida mõjutatav riik ja agressorriik analoogses olukorras võivad kasutada. Agressorid võivad üritada saavutada oma eesmärgid koondades mõjutatava riigi rahvast kahte leeri, suurendades mõjutatava riigi haavatavust aja jooksul, suurendades tõmbetegureid migrantidele ning kasutades ära lubaduste ja reaalsuse vahet. Mõjutatav riik võib ennast suunatud rände vastu kaitsta otsustades põgenikud riiki integreerida, sulgedes piiri, toetades majanduslikult põgenike lähteriike, hoides põgenikud enda riigist eemal, tehes kõrvalmaksid vastaste või pooldajate leerile, survestades agressorriiki diplomaatiliselt või ähvardades sõjalise tegevuse alustamisega.

Magistritöö empiirilises osas leiti vastused kolmele uurimisküsimusele ja täideti uurimisülesanded. Uurimisstrateegiaks valiti juhtumiuuring ning andmekogumismeetoditeks olid dokumendianalüüs ja poolstruktureeritud ekspertintervjuud. Suunatud valimisse kuulusid viis eksperti, kellel on pikaajaline kogemus julgeoleku valdkonnas ning kes olid Eesti poolt seotud Valgevene hübriidrännaku lahendamise ning Läti, Leedu ja Poola abistamisega. Ekspertintervjuud transkribeeriti ning analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsiga. Kogutud andmeid analüüsiti andmeanalüüsi programmis Nvivo viie kategooria lõikes: „Hübriidohtude komponendid“, „Valgevene strateegia“, „Läti, Leedu ja Poola strateegia“, „Analoogne hübriidrännak Eestis“ ja „Kriisi õppetunnid“. Dokumendianalüüs viidi läbi protsessi jälgimise meetodi kaudu, kus analüüsiti milliste vastumeetmete kasutamine Lätis, Leedus ja Poolas tõid kaasa siseneda soovinud migrantide arvu vähenemise. Informatsiooni koguti avalikest meediaallikatest 2021. aasta augustist 1. märtsini 2022.

Teoreetiliste käsitluste ning empiirilise uuringuga kogutud andmete analüüsimisega jõudis autor järgnevate järeldusteni:

- Valgevene kasutas 2021. aasta hübriidrännakus Läti, Leedu ja Poola vastu järgmisi hübriidsõja komponente: suunatud migratsioon, küberrünnakud, kuritegelike võrgustike ärakasutamine, desinformatsiooni levitamine, energia sõltuvus, luure, polariseerimine, mässude õhutamise, vastase rahvusvahelise maine kahjustamine, vastase ühiskonna

lõhestamine, usalduse kaotus riigiinstitutsioonidesse ning rahvusvahelise õigusega manipuleerimine;

- 2021. aasta Valgevene hübriidtegevuse eesmärkideks võib pidada soovi destabiliseerida Euroopa Liitu, vaigistada oma tegevuse kritiseerimist, kättemaksu sanktsioonide eest ning välispoliitiliste eesmärkide saavutamist;
- Valgevene kasutas hübriidrännakus erinevaid strateegiaid - üritati lõhestada ühiskonda, üritati suurendada mõjutatavate riikide haavatavust aja jooksul, suurendati migrantidele tõmbetegurid ning rõhutati lubaduste ning reaalsuse vahet;
- Läti, Leedu ja Poola kasutasid hübriidrännakutele vastamiseks peamiselt kahe strateegiaga: otsustati sulgeda piirid ning survestati agressorriiki diplomaatiliselt. Läti, Leedu, Poola ja liitlaste poolt rakendatud vastumeetmed, mis olid efektiivsed olid eriolukorra kehtestamine, lendude peatamine lähteriikidest, inimressursi suurendamine piiril, lendude organiseerimine tagasi lähteriikidesse, migrantide piirilt tagasi saatmine, saadud abi liitlastelt, traattõkete paigaldamine piirile, migrantide rahaline toetus, tehnoloogia kasutamine piiril, lähteriikides Valgevene diplomaatiliste esinduste sulgemine, migrantide erinevates asukohtades tagasi saatmine, sanktsioonide kehtestamine Valgevene, kiireloomulised seadusmuudatused ning avalikkuse informeerimine;
- analoogse hübriidrännaku puhul peaks Eesti kajastama olukorda võimalikult realselt ning teavitama avalikkust, hoidma riigis ühtsust ja probleemide tekkimisel need kiirelt lahendama, võtma vastu välisabi, saatma migrante piirilt tagasi, maksma migrantidele rahalist toetust, vajadusel rajama ajutisi piiritõkkeid, kasutama piiril tehnoloogiat ning suurendama piiril olevat isikkoosseisu;
- analoogse hübriidrännaku ennetamiseks peaks Eestis erinevad asutused omavahel kokku leppima tööjaotuse ja kohustused kriisiolukorras, ehitama võimalikult kiiresti välja idapiiri, viima läbi vajalikud õigusmuudatused, hoidma häid suhteid liitlastega ning rajama vajalikke seiresüsteeme.

Eesti saab parandada oma valmisolekut analoogse hübriidrännaku vastu võitlemiseks ehitades välja oma idapiiri Venemaaga, hoides oma häid suhteid liitlastega ning analüüsides vajalikke seadusmuudatusi, et kiirelt ning paindlikult hübriidrännakule vastata. Täiendavate uuringutega on vaja välja selgitada, milliseid seadusmuudatusi oleks Eestis vaja ellu viia, et teha ettepanekuid Eesti seadusandluse parendamiseks ning paindlikumaks muutmiseks kriisiolukorras. Magistritöö **vajalikkus** tuleneb Valgevene hübriidrännaku tagajärjel

suurenenud julgeolekuohust Eestis ja Euroopa Liidus ning saadud teadmisest, et agressorid võivad ja saavad kasutada suunatud rännet ära oma eesmärkide saavutamiseks. Uuringu tulemuste põhjal tehtud ettepanekud on praktikas **rakendatavad**.

## SUMMARY

The aim of this Master's thesis is to identify how facilitated migration is used in hybrid warfare strategies and to make proposals regarding the methods how Estonia could raise its internal security concerning facilitated migration on the basis of the hybrid attack of Belarus. The theoretical part of the Master's thesis analysed the theories of hybrid warfare and its components and focused on facilitated migration as one component that can be used in hybrid warfare. The strategy for the empirical research was case study and the used data collection methods were document analysis and semi-structured expert interviews. The process tracing method was used to collect data in the document analysis. The qualitative content analysis was carried out by using Nvivo 10.

The study found answers to the following research questions: 1) How is facilitated migration used as a method in hybrid warfare? 2) How did Belarus use facilitated migration in the strategy of hybrid warfare against Latvia, Lithuania and Poland in 2021-2022? 3) Which methods used by Latvia, Lithuania and Poland lead to a reduction in the pressure of migrants at the border? 4) Which methods should be developed by the Estonian authorities in order to deal with a similar hybrid attack?

The study showed that the aims of Belarus was to destabilise European Union, silence the criticism of its actions, to avenge sanctions and to achieve goals in foreign policy. To achieve these goals, Belarus used different strategies – they tried to polarise people, increase the vulnerability of Latvia, Lithuania and Poland, increase the pull factors for migrants and emphasize the difference between political promises and reality. Latvia, Lithuania and Poland used two strategies to combat the hybrid attacks – they closed the borders and pressured Belarus diplomatically. The study showed which methods used by Latvia, Lithuania and Poland to manage the flow of migrants turned out to be effective. As a result of the Master's thesis it was established that in a similar hybrid attack, Estonia should inform the public, maintain unity in the country, accept foreign aid, push back migrants at the border, pay financial support to the migrants, build wire barriers, use technology and increase the human resources at the border. Estonia could be more prepared to combat a similar attack by different institutions making an agreement about their responsibilities during the crises, keeping good relationships with allies and setting up the necessary border monitoring systems.

## VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Adams, W., 2015. Conducting Semi-Structured Interviews. Book: *Handbook of Practical Program Evaluation (4.ed)*. Jossey-Bass, pp. 492-505.

Aday, S., Andžāns, M., Bērziņa-Čerenkova, U., Granelli, F., Gravelines, John-Paul., Hills, M., Holmstrom, M., Klus, A., Martinez-Sanchez, I., Mattiisen, M., Molder, H., Morakabati, Y., Pamment, J., Sari, A., Sazonov, V., Simons, G. & Terra, J., 2019. *Hybrid Threats: A Strategic Communications Perspective*. RIGA: NATO Strategic Communications Centre of Excellence.

Alandi, A., 2021. Poola president: Poola saab oma piiri kaitsmisega hakkama. Eesti Rahvusringhääling, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608397385/poola-president-poola-saab-oma-piiri-kaitsmisega-hakkama> [Kasutatud 10.04.2022]

Aleksejev, A., 2021. ERR Valgevenes: poliitvangide saatus ja Iraagi turistid. Eesti Rahvusringhääling, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608345071/err-valgevenes-poliitvangide-saatus-ja-iraagi-turistid> [Kasutatud 10.04.2022]

Andretta, M. & Pavan, E., 2018. Mapping Protest on the Refugee Crisis: Insights from Online Protest Event Analysis. Book: *Solidarity Mobilizations in the 'Refugee Crisis'*. Cham: Springer International Publishing, pp. 299-324.

Asari, E.-M., Maasing, H. & Luik, E., 2015. *Rakendusuuring. Rahvusvahelise kaitse saajate ümberasustamise ja -paigutamise programmides osalemise võimalikud riskid Eesti sisejulgeolekule.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://digiriul.sisekaitse.ee/handle/123456789/2654?locale-attribute=ru> [Kasutatud 08.12.2021].

Bachmann, S.-D. & Paphiti, A. 2021. Mass Migration as a Hybrid Threat? – A Legal Perspective. *Polish Political Science Yearbook*, 50(1), pp. 119-145.

Bagdonas, A., 2015. The EU migration crisis and the Baltic security. *Journal on Baltic Security*, 1(2), pp. 7-26.

Bajarūnas, E. & Keršanskas, V., 2018. Hybrid Threats: Analysis of Content, Challenges Posed and Measures to Overcome. *Lithuanian Annual Strategic Review*, 16(1), pp. 123-170.

Bajarūnas, E., 2020. Addressing Hybrid Threats: Priorities for the EU in 2020 and Beyond. *European View*, 19(1), pp. 62-70.

Beach, D., & Pedersen, R. B., 2013. *Process-Tracing Methods: Foundations and Guidelines*. The University of Michigan Press.

Borowicz, A., 2017. The European Migration Crisis - Economic and Political Factors and Challenges for the Future. *European Integration Studies*, 11(2017), pp. 89-97.

Bowen, G., 2009. Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), pp. 27-40.

Butcher, P. & Neidhardt, A.H., 2020. *Fear and lying in the EU: Fighting disinformation on migration with alternative narratives* [Võrgumaterjal] Leitav: [https://wms.flexious.be/editor/plugins/imagemanager/content/2140/PDF/2020/Disinformation\\_on\\_Migration.pdf](https://wms.flexious.be/editor/plugins/imagemanager/content/2140/PDF/2020/Disinformation_on_Migration.pdf) [Kasutatud 12.10.2021].

Delfi, 2021a. Valgevene taotles Leedult Tsihhanovskaja väljaandmist. Välisminister Landsbergis: enne külmub põrgu. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.delfi.ee/artikkel/92755821/valgevene-taotles-leedult-tsihhanovskaja-valjaandmist-valisminister-landsbergis-enne-kulmub-porgu> [Kasutatud 10.04.2022]

Delfi, 2021b. Leedu president: küberrünnakus välisministeeriumile lekkis salainformatsioon, mis võib kahjustada liitlasi. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.delfi.ee/artikkel/94285947/leedu-president-kuberrunnakus-valisministeeriumile-lekkis-salainformatsioon-mis-voib-kahjustada-liitlasi> [Kasutatud 10.04.2022]



Eesti Päevaleht, 2021. Valgevene kasutas Ryanairi Vilniuse-lennuki hõivamiseks pommiävardust ja Mig-29 eskorti. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://epl.delfi.ee/artikkel/93516089/valgevene-kasutas-ryanairi-vilniuse-lennuki-hoivamiseks-pommiahvardust-ja-mig-29-eskorti> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021a. Leedu asus uurima paanika õhutamist rändekriisis. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608294105/leedu-asus-uurima-paanika-ohutamist-randekriisis> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021b. Migrant ERR-ile: tee Türgist Minskisse maksis kolmele inimesele 9000 dollarit. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608399653/migrant-err-ile-tee-turgist-minskisse-maksis-kolmele-inimesele-9000-dollarit> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021c. Leedu minister: uudis piiril surnud iraklase kohta on väljamõeldis. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608297768/leedu-minister-uudis-piiril-surnud-iraklase-kohta-on-valjamoeldis> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021d. Poola aktivistid nõudsid piiri lähistel migrantide aitamist. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608379994/poola-aktivistid-noudsid-piiri-lahistel-migrantide-aitamist> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021e. Lukašenko ähvardas katkestada gaasitransiidi EL-i. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608399467/lukasenko-ahvardas-katkestada-gaasitransiidi-el-i> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021f. Michel lubas Leedule abi kõnelustel migrantide päritoluriikidega. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608269838/michel-lubas-leedule-abi-konelustel-migrantide-paritoluriikidega> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021g. Poola-Valgevene piirile kogunevad tuhanded migrandid. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608395915/poola-valgevene-piirile-kogunevad-tuhanded-migrandid> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021j. Leedu kutsub laiendama sanktsioone Valgevenele. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608274308/leedu-kutsub-laiendama-sanktsioone-valgevenele> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021k. Iraak lõpetas reisilennud Minskisse. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608300777/iraak-lopetas-reisilennud-minskisse> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021l. Päritoluriiki tagasi pöörduvad migrandid saavad Leedult 300 eurot. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608302232/paritoluriiki-tagasi-poorduvad-migrandid-saavad-leedult-300-eurot> [Kasutatud 10.04.2021]

Eesti Rahvusringhääling, 2021m. Leedu president andis sõjaväele erivolitused piiril tegutsemiseks. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608306756/leedu-president-andis-sojavaele-erivolitused-piiril-tegutsemiseks> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2021o. Poola ja Türgi lubasid teha koostööd rände relvana kasutamise vastu. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608398747/poola-ja-turgi-lubasid-teha-koostood-rande-relvana-kasutamise-vastu> [Kasutatud 10.04.2022]

Eesti Rahvusringhääling, 2019. Ekskantsler: Soome oli 2015. aasta rändekriisi ajal kaose veerel. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/917069/ekskantsler-soome-oli-2015-aasta-randekriisi-ajal-kaose-veerel> [Kasutatud 29.11.2021].

Etikan, I., 2016. Comparison of Convenience Sampling and Purposive Sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), pp. 1-4.

Eurobaromeeter, 2015. *Standard Eurobaromeeter 84. Rahvuslik aruanne. Avalik arvamus Euroopa Liidus. Eesti.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2098> [Kasutatud 16.07.2021].

Euroopa Komisjon, 2016. *Ühisteatis Euroopa Parlamendile ja Nõukogule. Hübriidohtudega võitlemise ühine raamistik. Euroopa Liidu lahendus.* [Võrgumaterjal]

Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=EN> [Kasutatud 03.07.2021].

Euroopa Liidu Nõukogu, 2022. *Julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegiline kompass Euroopa Liidule, kes kaitseb oma kodanikke, väärtusi ja huve ning toetab rahvusvahelist rahu ja julgeolekut.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/et/pdf> [Kasutatud 03.05.2022].

Euroopa Parlament, 2021. *Varjupaiga- ja rändeküsimused ELis. Faktid ja arvud.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.europarl.europa.eu/news/et/headlines/society/20170629STO78630/varjupaiga-ja-randekusimused-elis-faktid-ja-arvud> [Kasutatud 01.07.2021].

European Union Agency for Cybersecurity, 2020. *Telecom services security incidents 2019. Annual Analysis Report.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.enisa.europa.eu/publications/annual-report-telecom-security-incidents-2019> [Kasutatud 12.10.2021]

Fiott, D. & Parkes, R., 2019. Protecting Europe. The EU's response to hybrid threats. *Chaillot Papers*, 151, pp. 1-49.

Frontex, 2021. Frontex provides support for Lithuania, Latvia at their borders with Belarus. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-provides-support-for-lithuania-latvia-at-their-borders-with-belarus-hqTC5M> [Kasutatud 10.04.2022]

George, A. L., & Bennett, A., 2005. *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge: MIT Press.

Greenhill, K. M., 2010. Weapons of Mass Migration: Forced Displacement as an Instrument of Coercion, *Strategic Insights*, 9(1), pp. 116-159.

Gridina, I. & Kasyanova, M., 2019. Russia's migration weapon against Ukraine: a socio-cultural dimension. *Skhid*, 5(163), pp. 34-40.

Hoffman, F.G., 2010. 'Hybrid Threats': Neither Omnipotent Nor Unbeatable. *Orbis*, 54(3), pp. 441-455.

Kaitsepolitseiamet, 2015. *Kaitsepolitsei aastaraamat 2016*. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://kapo.ee/sites/default/files/content\\_page\\_attachments/Aastaraamat\\_2016\\_0.pdf](https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/Aastaraamat_2016_0.pdf) [Kasutatud 22.05.2022]

Kaitsepolitseiamet, 2021. *Kaitsepolitsei aastaraamat 2020-2021*. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://kapo.ee/sites/default/files/content\\_page\\_attachments/Aastaraamat-2020-2021.pdf](https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/Aastaraamat-2020-2021.pdf) [Kasutatud 04.01.2022]

Kalniete, S. & Pildegovičs, T., 2021. Strengthening the EU's resilience to hybrid threats. *European View*, 20(1), pp. 23-33.

Koumoutsakos, G., 2020. Migration: A European Question in Need of Urgent Answers. *European View*, 19(1), pp. 6-12.

Laanet, K., 2021. Meil tuleb valmis olla surveks oma riigipiirile. *Saarte Hääl*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://saartehaal.postimees.ee/7383749/meil-tuleb-valmis-olla-surveks-oma-riigipiirile> [Kasutatud 10.04.2022]

Läti piirivalve, 2021. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rs.gov.lv/lv> [Kasutatud 10.04.2022]

Lauri, V. 2021b. Leedu-Valgevene piiril tegutsevad ka Eesti kaitsetööstusettevõtted. Eesti Rahvusringhääling, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608328076/leedu-valgevene-piiril-tegutsevad-ka-eesti-kaitsetoostusettevotted> [Kasutatud 10.04.2022]

Lauri, V., 2021a. Eesti kontingendi ülem Leedus: enim ebaseaduslikke piiriületusi oli Zapadi ajal. *Eesti Rahvusringhääling*, [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://www.err.ee/1608367674/eesti-kontingendi-ulem-leedus-enim-ebaseaduslikke-piiriuletusi-oli-zapadi-ajal> [Kasutatud 10.04.2022]

Lee, E. S., 1966. A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), pp. 47-57.

Lonardo, L., 2021. EU law against hybrid threats: a first assessment. *European Papers*, 6(2), pp. 1075-1096.

Luuk, L., 2016. *Migration crisis in the EU: a new threat for Estonia?* Master's Thesis. Tallinn: Tallinn University of Technology.

Marnot, D., 2022. *Valgevene piirikriisi õppetunnid*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Nedergaard, P., 2019. Borders and the EU legitimacy problem: the 2015–16 European Refugee Crisis. *Policy Studies*, 40(1), pp. 80-91.

Nicoll, A. (TOIM), 2014. Countering hybrid threats: challenges for the West. *Strategic Comments*, 20(8), pp. 10-12.

Nielsen, N., 2021. Migrant kids returned to border, Polish minister admits. *EUObserver*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://euobserver.com/migration/153114> [Kasutatud 10.04.2022]

Orpo, P., 2018. International challenges and opportunities: Putting the EU's positions into words. *European View*, 17(2), pp. 136-144.

Pagulasabi. „Kes on pagulane?“ [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.pagulasabi.ee/kes-pagulane> [Kasutatud 03.05.2022].

*Pagulasseisundi konventsioon* (1951) RT II 1997, 6, 26.

Piipponen, M. & Virkkinen, J., 2017. Asylum seekers and security at the northern Finnish-Russian border: analysing the „Arctic route episode“ of 2015-2016. *RUDN Journal of Economics*, 25(4), pp. 518-533.

Politsei- ja Piirivalveamet, 2022. *Eestisse saabunud Ukraina sõjapõgenike arv.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.politsei.ee/et/eestisse-saabunud-ukraina-sojapogenike-arv> [Kasutatud 04.05.2022].

Politsei- ja Piirivalveamet. 2021. PPA lähetab Leetu politseiüksuse ESTPOL5. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.politsei.ee/et/uudised/ppa-laehetab-leetu-politseiueksuse-estpol5-2368> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021a. Valgevene lavastab Leedu piiril migrantipeksmisi. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7319104/valgevene-lavastab-leedu-piiril-migrantipeksmisi> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021b. Poola ja Valgevene teatasid piiri äärest leitud surnud migrantidest. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7341720/poola-ja-valgevene-teatasid-piiri-aarest-leitud-surnud-migrantidest> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021c. EL lisas uued nimed Valgevene sanktsioonide nimekirja. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7380469/el-lisas-uued-nimed-valgevene-sanktsioonide-nimekirja> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021d. Nausëda: Leedu seimi esised rahutused toimusid välisriikide abil. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7314850/nauseda-leedu-seimi-esised-rahutused-toimusid-valisriikide-abil> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021e. Püssilasud piirialal – pinged piiril Valgevenega kasvavad. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7382906/pussilasud-piirialal-pinged-piiril-valgevenega-kasvavad> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021f. Minsk sokutab agente Leetu põgenenud opositsiooni ridadesse. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7400178/minsk-sokutab-agente-leetu-pogenenud-opositsiooni-ridadesse> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021g. Poola väitel hakkavad Valgevene migrandilennud saabuma otse piiri äärde. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7342436/poola-vaitel-hakkavad-valgevene-migrandilennud-saabuma-otse-piiri-aarde> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021h. Inimõiguslased: Leedu-Valgevene piiril on nälgivad migrandid. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7355681/inimoiguslased-leedu-valgevene-piiril-on-nalgivad-migrandid> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021i. Poola: Valgevene võimud jagavad migrantidele sõjaväevorme ja tablette. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7350229/poola-valgevene-voimud-jagavad-migrantidele-sojavaevorme-ja-tablette> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021j. Inimõiguste kohus palus Lätil ja Poolal lõksus migrantide eest hoolitseda. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7324120/inimoiguste-kohus-palus-latil-ja-poolal-loksus-migrantide-eest-hoolitseda> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021k. Holland suurendab Leedus baseeruvate sõdurite arvu. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7381922/holland-suurendab-leedus-baseeruvate-sodurite-arvu> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021n. Vastuoluline seadusemuudatus lubab Poolal migrante piirilt tagasi saata. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7362049/vastuoluline-seadusemuudatus-lubab-poolal-migrante-piirilt-tagasi-saata> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021o. Läti valitsus kuulutas Valgevene piiril välja eriolukorra. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7312456/lati-valitsus-kuulutas-valgevene-piiril-valja-erialukorra> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021p. Bagdadi teatel on Valgevenest tagasi toodud ligi 4000 iraaklast. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7431350/bagdadi-teatel-on-valgevenest-tagasi-toodud-ligi-4000-iraaklast> [Kasutatud 10.04.2022]

Postimees, 2021q. Lāti piirivalve teeb ettepaneku pikendada eriolukorda Valgevene piiril. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7428396/lati-piirivalve-teeb-ettepaneku-pikendada-eriolukorda-valgevene-piiril> [Kasutatud 10.04.2022]

Punda, Y., Shevchuk, V. & Veebel, V., 2019. Is the European migrant crisis another stage of hybrid war? *Sõjateadlane*, 13, pp. 116-136.

Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon., 2019. *International Migration Law. Glossary on Migration.* [Võrgumaterjal] Leitav: [https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml\\_34\\_glossary.pdf](https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf) [Kasutatud 03.05.2022].

Renz, B., 2016. Russia and 'hybrid warfare'. *Contemporary Politics*, 22(3), pp. 283-300.  
Saldžiūnas, V., 2021. Leedu mässude taga kahtlustatakse välismõju. *Postimees*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/7313535/leedu-massude-taga-kahtlustatakse-valismoju> [Kasutatud 10.04.2022]

Saldaña, J., 2015. *The coding manual for qualitative researchers*. SAGE Publications Ltd.

Sargs, 2021. Ekskluzīvi kadri: Baltkrievijas varas iestādes spiež migrantus pāri Latvijas robežai. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.sargs.lv/lv/latvija/2021-08-13/ekskluzivi-kadri-baltkrievijas-varas-iestades-spiez-migrantus-pari-latvijas> [Kasutatud 10.04.2022]

Sazonov, V., Koort, E., Heinsoo, P. & Paas, K., 2020. *Sisejulgeoleku hübriidohtude tutvustamine*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Siseministeerium, 2014. *Siseturvalisuse arengukava 2015-2020*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/et/stak> [Kasutatud 04.08.2021].

Siseministeerium, 2021. *Siseturvalisuse arengukava 2020-2030*. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumentid/STAK/STAK2/siseturvalisuse\\_arengukava\\_2020\\_2030\\_03.06.2021.pdf](https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumentid/STAK/STAK2/siseturvalisuse_arengukava_2020_2030_03.06.2021.pdf) [Kasutatud 16.07.2021].



Slight, S., Cresswell, K., Robertson, A. & Huby, G., 2011. The Case Study Approach. *BMC Medical Research Methodology*, 11(1), pp. 1-9.

Śliwa, Z., Veebel, V. & Lebrun, M., 2018. Russian ambitions and hybrid modes of warfare. *Sõjateadlane (Estonian Journal of Military Studies)*, 2018(7), pp. 86-108.

Spindler, M., 2013. *International Relations. A Self-Study Guide to Theory*. Opladen, Berlin, Toronto: Barbara Budrich Publishers.

Täri, T., 2017. *Sisserände julgeolekustamine Eestis poliitiliste kõneaktide põhjal 2014-2016*. Magistritöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Tüür, K., 2021. Vene ekspert: üks piiripealne lugu. *Postimees*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://arvamus.postimees.ee/7380997/vene-ekspert-uks-piiripealne-lugu> [Kasutatud 10.04.2022]

Valdaru, K., 2016. Kert Valdaru: Massiränne, miljarditesse küündiv bisnis. *Eesti Päevaleht*, 19 veebruar.

Valdaru, K., Asari, E.-M. & Mälksoo, L., 2017. *Põgenikekriisi mõju Euroopale ja Eestile. Eesti inimarengu aruanne 2016/2017 Eesti rändeajastul*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://2017.inimareng.ee/ranne-ja-rahvastiku-muutused-eestis-ning-euroopas/pogenikekriisi-moju-euroopale-ja-eestile/> [Kasutatud 12.10.2021]

Välisluureamet, 2021. *Eesti rahvusvahelises julgeolekukeskkonnas 2021*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.valisluureamet.ee/doc/raport/2021-et.pdf> [Kasutatud 04.01.2022]

Veebel, V. & Markus, R., 2015. Europe's Refugee Crisis in 2015 and Security Threats from the Baltic Perspective. *Journal of Politics and Law*, 8(4), pp. 254-262.

Veebel, V., 2020. Is the European Migration Crisis Caused by Russian Hybrid Warfare? *Journal of Politics and Law*, 13(2), pp. 44-53.

Weiner, M., 1993. Security, Stability, and International Migration. *International Security*, 17(3), pp. 91-126.

Weissmann, M., 2019. Hybrid warfare and hybrid threats today and tomorrow: towards an analytical framework. *Journal on Baltic Security*, 5(1), pp. 17-26.

Wither, J. K., 2016. Making Sense of Hybrid Warfare, *Connections*, 15(2), pp. 73-87.

## JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Hübriidohtude kategoriseerimine Sazonov, et al. (2020) hübriidohtude kategooriate alusel. ....	12
Joonis 2. Valgevenest Leetu sisenenud või siseneda üritanud migrantide arv 28. juunist 2021 27. veebruarini 2022 .....	45
Joonis 3. Valgevenest Poola sisenenud või siseneda üritanud migrantide arv 16. augustist 2021 27. veebruarini 2022 .....	48
Joonis 4. Valgevenest Lähti sisenenud või siseneda üritanud migrantide arv 28. juunist 2021 27. veebruarini 2022.....	49

## LISAD

Lisa 1. Ekspertintervjuu küsimuste parandused peale pilootintervjuud

<b>Pilootintervjuu küsimused</b>	<b>Pilootintervjuude alusel tehtud täiendused</b>
<p>1. Millise strateegia valis Valgevene Läti, Leedu ja Poola mõjutamiseks?</p> <p>a) Milliseid hübriidohtude komponente Valgevene kriisi jooksul kasutas?</p> <p>b) Kuidas Te hindate, mis ajendas Valgevenet hübriidrännakut läbi viima?</p> <p>c) Milline on olnud Valgevene juhtide käitumine kriisi sündmuste arenedes?</p> <p>d) Kas kriisi püüti eskaleerida või lahendada? Milliste meetmetega?</p>	<p>1. a) küsimus tõsteti esimeseks sissejuhatavaks küsimuseks.</p> <p>1. küsimusele lisati sulgudesse juurde võimalikud strateegiad, et eristada strateegiaid meetmetest.</p> <p>1. b) ja 1. c) küsimused eemaldati.</p>
<p>2. Millise strateegia valisid migratsioonisurvega tegelemiseks Läti, Leedu ja Poola?</p> <p>a) Kuidas valitud strateegia aitas kaasa migratsioonisurve vähenemisele/suurenemisele?</p>	<p>2. küsimusele lisati sulgudesse juurde võimalikud strateegiad, et eristada strateegiaid meetmetest.</p>
<p>3. Kuidas Te hindate erinevate meetmete tulemuslikkust, mida kasutasid Läti, Leedu ja Poola migratsioonisurvega toime tulemiseks?</p> <p>a) Milliseid meetmeid oskate välja tuua, mis aitasid Valgevene piiril kriisi leevendada?</p> <p>b) Millised olid diplomaatilised/tehnilised/õiguslikud meetmed, mis aitasid kriisi Valgevene piiril leevendada?</p>	
<p>4. Kuidas te prognoosite, kas analoogsed hübriidsed strateegiad võiksid rakenduda ka Eesti suhtes?</p>	

<p>5. Milliseks hindate Eesti nõrkusi ja tugevusi analoogse hübriidse väljakutse tekkimisel?</p> <p>6. Millistest meetmetest saab Eesti oma kaitsevalmiduse parandamiseks Valgevene piiril toimunud sündmustest õppust võtta?</p> <p>7. Millised on olnud kriisi õppetunnid Eestile? Euroopa Liidu liikmesriikidele?</p> <p>a) Millised on kriisi poliitilised/õiguslikud/siseriiklikud õppetunnid?</p> <p>b) Milliseid seadusi on vastu võetud nii Eestis kui ka välismaal peale kriisi tekkimist, et järgnevatel kordadel oleks võimalik kriisi ära hoida?</p>	<p>6. küsimusel parandati sõnastust, kus kaitsevalmiduse parandamine muudeti siseturvalisuse parandamiseks.</p>
--	---

## Lisa 2. Ekspertintervjuu küsimused

1. Milliseid hübriidohtude komponente oskate nimetada, mida kasutati Valgevene hübriidrännaku vältel?
2. Millise strateegia valis Valgevene Läti, Leedu ja Poola mõjutamiseks (nt siseriiklik lõhestamine, valeinfo levitamine vms)?
  - a. Kas kriisi püüti eskaleerida või lahendada? Milliste meetmetega?
  - b. Milliseid meetmeid kasutas Valgevene, et saavutada oma eesmärged?
3. Millise strateegia valisid migratsioonisurvega tegelemiseks Läti, Leedu ja Poola (nt migrandid riiki lasta/mitte lasta, migrandid suunata teistesse riikidesse vms)?
  - a. Kuidas valitud strateegia aitas kaasa migratsioonisurve vähenemisele/suurenemisele?
4. Kuidas te hindate erinevate meetmete tulemuslikkust, mida kasutasid Läti, Leedu ja Poola migratsioonisurvega toime tulemiseks?
  - a. Milliseid meetmeid oskate välja tuua, mis aitasid Valgevene piiril kriisi leevendada?
  - b. Millised olid erinevad diplomaatilised/tehnilised/õiguslikud meetmed, mis aitasid kriisi Valgevene piiril leevendada?
5. Kuidas te prognoosite, kas analoogsed hübriidsed strateegiad võiksid rakenduda ka Eesti suhtes?
6. Milliseks hindate Eesti nõrkusi ja tugevusi analoogse hübriidse väljakutse tekkimisel?
7. Millistest meetmetest saab Eesti oma siseturvalisuse parandamiseks Valgevene piiril toimunud sündmustest õppust võtta?
8. Millised on olnud kriisi õppetunnid Eestile? Euroopa Liidu liikmesriikidele?
  - a. Millised on kriisi poliitilised/õiguslikud/siseriiklikud õppetunnid?
  - b. Milliseid seadusi on vastu võetud nii Eestis kui ka välismaal peale kriisi tekkimist, et järgnevatel kordadel oleks võimalik kriisi ära hoida?

### Lisa 3. Ekspertintervjuude analüüsi kodeerimistabel

Tabel 5. Nvivo andmeanalüüsi kategooriad ja koodid (Nvivo alusel autori koostatud)

Kategooria/kood/alamkood	Koodi esinemine intervjuudes	Koodi esinemissagedus
<b>Analoogne hübriidrünnak Eestis</b>	0	0
Hübriidrünnaku tõenäosus	5	14
Eesti nõrkused	5	12
Eesti tugevused	5	13
<b>Hübriidohtude komponendid</b>	5	10
ELi lõhestamine	2	2
Infooperatsioonid	4	5
Suunatud migratsioon	4	4
Muud	2	5
<b>Kriisi õppetunnid</b>	0	0
Kriisi õppetunnid Eestile	5	18
Kriisi õppetunnid ELile	5	10
Meetmed, mida kasutada	5	22
<b>Läti, Leedu ja Poola strateegia</b>	0	0
Diplomaatilised meetmed	5	8
Lähteriikidega koostöö	5	8
Sanktsioonid Valgevenele	3	6
Erinevate meetmete koostöö	4	6
Füüsiline tõkestamine	5	20
Migrantide riiki lubamine	3	5
Muud	3	9
Õiguslikud meetmed	3	4
<b>Valgevene strateegia</b>	0	0
ELi lõhestamine	2	2
Infooperatsiooni Läti, Leedu ja Poola vastu	4	5
Migrantide meelitamine	4	4
Olukorra eskaleerimine	4	7
Survestamine	4	7